

19.9.1984

1

REDÖMNING AV ARBETSFÖRMÅGA OCH
HANDLÄGGNING AV PENSIONSÄRENDE
VID ARBETSPENSIONSANSTALT

Att bedöma arbetsförmåga och arbetsoförmåga är den svåraste uppgiften i alla de avgöranden som gäller invalidpensioner. Till varje enskilt fall ansluter sig en mångfald olika faktorer, som inverkar på ärendets bedömning och som alla skall beaktas objektivt och rättsenligt.

De erfarenheter, som vunnits vid tillämpningen av arbetspensionslagstiftningen i över tjugo års tid, bildar en enhetlig grund för handläggningen av arbetspensionsärenden. Över de åtgärdsserier, som är nödvändiga, och de synpunkter, som måste beaktas vid handläggningen, kan en förteckning göras upp och en motiverad beskrivningen ges av dem som logiska processer.

Pensionsskyddscentralen började för två år sedan sammanställa alla de anvisningar, som utfärdats och som behövs för handläggningen av invalidpensionsärenden, till en enhetlig handbok. Sammanställnings- och skrivarbetet har utförts på juridiska avdelningen vid Pensionsskyddscentralen samt bearbetats och granskats av den vid Pensionsskyddscentralen verksamma tolkningsgruppen, vars medlemmar företräder olika parter inom arbetspensionssystemet.

Syftemålet med sammanställningen av anvisningarna till en handbok är att kodifiera och precisera numera vedertagen praxis och att presentera den i enhetlig form. Syftet är vidare att genom handboken förenhetliga praxis inom pensionsanstalterna. Handbokens anvisningar kan dock inte vara ovillkorligt bindande för pensionsanstalterna till de delar, som gäller lagtolkningar eller rekommendationer i fråga om alternativa förfaringssätt.

Detta cirkulär ersätter Pensionsskyddscentralens tidigare cirkulär n:ris 16/73, 5/74, 26/76 och 30/80.

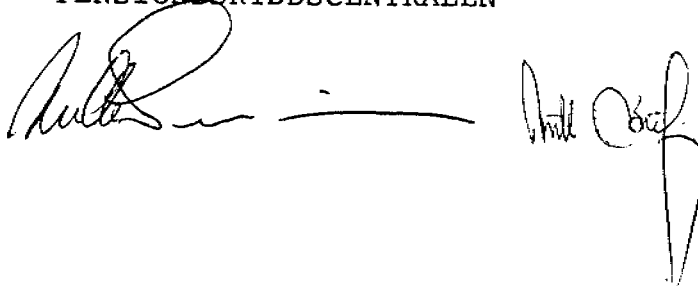
Handboken utges främst för att användas vid arbetspensionsanstalterna. Den är nödvändig även för andra, som i sitt arbete har att göra med bedömning av arbetsoförmåga och med beslutfattande gällande arbetsförmåga.

19.9.1984

2

Meningen är att ringpärmen till sitt innehåll skall hållas aktuell genom utgivning av korrigerings- och kompletteringssidor när så behövs. Sidorna sänds såvitt möjligt till varje ringpärmsinnehavare. Med ett alltid aktuellt innehåll kan pärmen användas länge.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

The image shows two handwritten signatures. The first is a large, stylized signature that appears to be 'Anders' followed by a horizontal line. The second is a smaller signature, possibly 'Hilke', followed by a vertical line.

INVALIDPENSION

1.	Invaliditetsdefinition	1
1.1.	Innehåll	1
1.2.	Den medicinska utredningens betydelse vid bedömningen av arbetsoförmåga	2
1.3.	De sociala omständigheterna vid bedömningen av arbetsoförmåga	2
1.3.1.	Tillbudsstående arbete	2
1.3.2.	Svårigheter vid definiering av tillbudsstående arbete	3
1.3.3.	Utbildning och tidigare verksamhet	4
1.3.4.	Alder	4
1.3.5.	Boendeförhållanden	4
1.3.6.	Sammandrag	5
1.4.	Betydelsen av minskade förvärvsinkomster vid bedömningen av arbetsoförmåga	6
1.4.1.	Förändringen i förvärvsinkomstnivån som mått på arbetsoförmåga	6
1.4.2.	Svårigheter att mäta sänkningen i inkomstnivån	7
1.4.3.	Företagaren och sänkningen i inkomstnivån	7
2.	Åtgärder som föregår ansökan om invalidpension .	9
2.1.	Dagpenning enligt sjukförsäkringslagen och invalidpensionen	9
2.2.	Begäran om förhandsbesked för ansökan om delpension	11
3.	Ansökan om pension	13
3.1.	Ansökningsblanketten	13
3.2.	Ändring av delpension till full invalidpension	14
3.3.	Ansökan om fortsatt pension	15
4.	Avgörande av invalidpensionsansökan	17
4.1.	Beslutsfattande pensionsanstalt	17
4.2.	Former för beslutsfattandet	18
4.2.1.	Konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden	20
4.3.	Förberedande handläggning i pensionsanstalt	21
4.3.1.	Dagpenningförfrågan	21
4.3.2.	Kontroll av arbetsförhållandeuppgifterna samt delning av pensionsansökan	21
4.3.3.	Uppgifter om sökandens övriga ersättningar	22
4.4.	Definition av arbetsoförmågan	23
4.4.1.	Medicinsk tilläggsutredning	23
4.4.2.	Annan tilläggsutredning	25

4.4.3.	Inverkan av andra pensionsanstalters avgöranden	27
4.4.4.	Förhandsanmälningsförfarandet mellan arbetspensionsanstalterna och Folkpensionsanstalten	29
4.4.5.	Utredning av rehabiliteringsförutsättningar	30
4.5.	Invalidpension i form av delpension	31
4.6.	Pension för viss tid eller tillsvidare ...	33
4.7.	Förvägran eller minskning av invalidpension på grund av uppsåt eller grovt vållande	35
4.8.	Bestämmande av begynnelse-tidpunkten för arbetsoförmåga och dess inverkan på pensionsbeloppet	35
4.8.1.	Återstående tjänstgöringstid	36
4.8.2.	Till vilket arbetsförhållande skall den återstående tjänstgöringstiden anslutas?	37
4.8.3.	Begränsningsstadgande	38
4.8.4.	Delpensionens inverkan på pensionsbeloppet	40
4.8.5.	Justering av pensionslönen efter prövning	40
4.9.	Ändring av beviljad pension	41
4.9.1.	Ändring av full invalidpension till delpension	41
4.9.2.	Ändring av delpension till full invalidpension	41
4.9.3.	Omvandling av full invalidpension till ålderspension	43
4.9.4.	Omvandling av delpension till ålderspension	43
4.10.	Pensionering på nytt efter återkomst till arbetet	44
4.10.1.	Misslyckad återkomst till arbetet	44
4.10.2.	Nytt invalidpensionsfall - pension på nya eller på tidigare grunder .	44
4.10.3.	Från arbetsoförmåga till arbetslöshet	46
5.	Rehabiliteringsverksamheten inom arbetspensionssystemet	47
5.1.	De allmänna förutsättningarna för rehabilitering	47
5.2.	Utredandet av förutsättningarna för rehabilitering samt fattandet av rehabiliteringsbeslut	48
5.3.	Vad ingår i arbetsrehabiliteringen	48
5.4.	Utkomstskyddet under rehabiliteringstiden	49

6.	Uppgörande av pensionsbeslut	51
6.1.	Utformningen av och motiveringarna till beslutet	51
6.1.1.	Beviljande avgöranden	51
6.1.2.	Nekande avgöranden	52
6.1.3.	Delpensionsavgöranden	54
6.1.4.	Beslut om fortsättning eller ändring av pension	54
6.1.5.	Interimistiska beslut	55
6.1.6.	Beslut om utbetalning av pension	56
6.1.7.	Modellblanketter för beslut	57
7.	Ändringssökande	58
7.1.	Besväransvisning	59
7.2.	Besvärsrätt	59
7.3.	Rådgivning för beslutsmottagaren	61
7.4.	Hur skall besvär inlämnas för att bli anhängiga?	62
7.5.	Ny pensionsansökan till pensionsanstalten under besvärstiden	64
7.6.	Extraordinärt ändringssökande	64
7.6.1.	Undanröjande av invalid- pensionsbeslut	65
7.6.2.	Pensionsanstaltens egen rättelse i invalidpensionsbeslut	65
7.6.3.	Rättskraften hos tidigare beslut .	67
7.7.	Besvärinstansernas beslut och pensions- anstalternas åtgärder med anledning av dem	69
7.7.1.	Aterförvisningsbeslut	69
7.7.2.	Besvär eller ansökan om undan- röjande godkänns	70
7.7.3.	Besvär eller ansökan om undan- röjande avslås	70
7.8.	Utlåtanden till besvärinstanserna	70
7.8.1.	Pensionsanstalternas bemötanden och utlåtanden	71
7.8.2.	Pensionsskyddscentralens utlåtanden till försäkringsdomstolen	72
8.	Övervakning av pensionstagarna	74
8.1.	Allmänt	74
8.2.	Övervakningsrutiner	75
8.2.1.	Beviljande av pension för viss tid	75
8.2.2.	Uppgifter om andra pensions- avgöranden	75
8.2.3.	Nya läkarutlåtanden	75
8.2.4.	Arbetsgivarnas anmälningar	75
8.2.5.	Övervakningslistor och till dem anknutna omständigheter	76
8.2.5.1.	Automatisk gallring vid Pensionsskyddscentralen	78

8.3.	Handläggning av övervakningslistan	79
8.3.1.	En första gallring vid pensions- anstalterna	79
8.3.1.1.	Utgallring på grund av små arbetsförtjänster ..	79
8.3.1.2.	Pensionstagare nära pensionsåldern	79
8.3.2.	Handläggning av enskilda ärenden .	79
8.3.2.1.	Jämförelse av arbets- förtjänster	79
8.4.	Anskaffande av tilläggsutredning	81
8.4.1.	Uppgifter om hälsotillståndet	81
8.4.1.1.	Vägran att underkasta sig undersökning	81
8.4.2.	Anskaffande av detaljutredning om förvärvsarbete	81
8.4.3.	Hörande av pensionstagare	82
8.5.	Avgörandena	82
8.5.1.	Ändring av full pension till delpension och tvärtom	82
8.5.2.	Indragning av pension	82
8.5.2.1.	Kontakten mellan olika pensionssystem	83
8.5.2.2.	Motiveringen av indrag- nings- och ändrings- beslut	84
9.	Pensionstagarens återinträde i arbetslivet	85
10.	Rätten till invalidpension på basen av socialtrygghetskonventioner	86
10.1.	Konventionerna	86
10.2.	Ansökan i Finland om invalidpension från annat avtalsland	86
10.3.	Rätten till invalidpension samt be- stämmandet av pensionen	88
10.4.	Ansökan om pension från Finland i ett annat avtalsland	90
10.5.	Besluten	90
10.6.	Ändringssökande	90

1. INVALIDITETSDEFINITION

- 1.1. Innehåll Den nuvarande invaliditetsdefinitionen inom den privata sektorn har gällt sedan 1.1.1973. I 4 § 3 mom. APL och i 4 § 2 mom. KAPL lyder definitionen såsom följer:

Rätt att erhålla invalidpension tillkommer arbetstagare vars arbetsförmåga på grund av sjukdom, lyte eller skada, med beaktande jämväl av tid som redan förflutit, kan uppskattas vara utan avbrott nedsatt med minst två femtedelar åtminstone ett år. Vid bedömning av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt beaktas arbetstagarens återstående förmåga att bereda sig förvärvsinkomster genom sådant tillgängligt arbete, som rimligen kan förutsättas av honom med hänsyn till hans utbildning, tidigare verksamhet, ålder och boendeförhållanden samt därmed jämförliga omständigheter. Vid varierande arbetsförmåga beaktas den årliga förtjänsten.

Enligt 5 b § APL beviljas invalidpensionen antingen som full pension eller som delpension. Full invalidpension beviljas arbetstagare, vars arbetsförmåga bedöms ha nedgått för åtminstone ett års tid med minst tre femtedelar. När arbetsförmågan har nedgått med minst två femtedelar, beviljas invalidpensionen som delpension.

Det centrala syftet med arbetspensionen är att ersätta de bortfallna förvärvsinkomsterna när ett pensionsfall inträffar. Detta kommer även tydligt till synes i invaliditetsdefinitionen. Definitionen är tudelad. Orsaken till att arbetsförmågan har sjunkit skall vara sjukdom, lyte eller skada. Vid avgörandet skall förutom de medicinska omständigheterna även beaktas de sociala omständigheterna i enlighet med definitionen. Avgörandet skall i varje enskilt fall basera sig på en individuell bedömning av sökandens arbetsförmåga.

Den privata sektorns invaliditetsdefinition är inte rent yrkesbaserad. I definitionen anses det inte tillräckligt att en person blivit oförmögen att utföra sitt tidigare arbete, såsom fallet i regel är inom de statliga och kommunala pensionssystemen. APL:s definition utgår från att arbetstagaren tar emot sådant annat arbete, som han rimligen kan förutsättas kunna utföra.

Invaliditetsdefinitionen i 4 § 3 mom. APL följs i tillämpliga delar även vid beviljande av familjepension, när det avgörs om ett barn är i 4a § APL avsedd förmånstagare eller inte.

1.2. Den medicinska utredningens betydelse vid bedömningen av arbetsförmåga

Bedömningen av en persons arbetsförmåga baserar sig i första hand på utredningarna om vederbörandes hälsotillstånd. Avsikten är, att nedgången i arbetsförmågan skall bedömas utgående från en sjukdom, ett lyte eller en skada, som medicinskt har konstaterats. Invalidpension kan sålunda inte beviljas enbart på sociala grunder. När det bedöms, i vilken grad arbetsförmågan har nedgått, beaktas de förändringar i vederbörandes förvärvsinkomstnivå som orsakats av sjukdom, lyte eller skada.

I praktiken kan en stor del av invalidpensionsansökningarna avgöras på rent medicinska grunder (läkarutlåtanden). I sådana fall har sjukdomen redan framskridit så långt, att den med all sannolikhet åsamkar sökanden arbetsförmåga i den mening arbetspensionslagarna avser. En ytterligare utredning över de sociala omständigheterna är då inte längre nödvändig.

Pensionsanstaltens uppgift är att utgående från de objektiva uppgifterna i läkarutlåtandet och annan utredning bilda sig en uppfattning om sökandens arbetsförmåga. Sökandena skall behandlas enligt så likvärdiga grunder som möjligt. Anteckning av den behandlande läkaren i läkarutlåtandet om sökandens arbetsförmåga är sålunda inte det enda utslagsgivande när pensionsbeslutet fattas.

1.3. De sociala omständigheterna vid bedömningen av arbetsförmåga

I de fall då pensionssökandens invalidpensionsärende inte kan avgöras enbart med stöd av den medicinska utredningen, måste avseende fästas vid sökandens hela sociala situation, framförallt vid sökandens tidigare arbete och vid möjligheterna att övergå till annat arbete.

1.3.1. Tillbudsstående arbete

Vid bedömningen av i vilken grad arbetsförmågan har nedgått, skall enligt invaliditetsdefinitionen beaktas vederbörandes möjligheter att med sin återstående arbetsförmåga och med tillbudsstående arbete bereda sig förvärvsinkomster. Fastän arbetslöshetsskyddet

skall hållas åtskilt från skyddet vid arbetsoförmåga, skall likväl pensionssökandens faktiska möjligheter att få arbete beaktas, när en uppskattning görs om den arbetsinsats pensionssökanden anses kunna utföra trots sin sjukdom. Härvid förutsätts pensionsanstalten uttröna, om sådant arbete finns att tillgå. Vid avgörandet får inte beaktas sådant arbete, som sökanden inte har några faktiska möjligheter att få. Men det kan inte heller krävas, att en för sökandens arbetsförmåga lämplig arbetsplats skulle vara ledig på orten just vid tiden för avgörandet.

I allmänhet skall det fästas avseende vid, att det arbete som står till buds finns på sökandens boningsort eller på en närliggande ort. I fråga om unga personer kan det dock förutsättas, att vederbörande tar emot arbete även utanför sin boningsort. En äldre person kan sällan förutsättas ta emot arbete på en främmande ort. Det skall dock konstateras, att pensionssökandens totalsituation alltid måste beaktas vid avgörandet. Om sökanden enligt pensionsanstaltens bedömning alltfört förmår utföra sitt tidigare arbete eller annat motsvarande arbete, men sådant arbete inte finns att få, skall pensionssökanden anses vara arbetslös och inte arbetsoförmögen.

1.3.2. Svårigheter vid definiering av tillbudsstående arbete

Det har ofta visat sig problematiskt att vid bedömningen av sökandens arbetsförmåga definiera begreppet tillbudsstående arbete. I punkt 1.3.1. redogörs för den åsikt, som den vid Pensionsskyddscentralen verk samma tolkningsgruppen har i saken. Denna åsikt sammanfaller med den som kommissionen för bedömningen av arbetsoförmåga eller den s.k. Hiekkaranta-kommissionen lagt fram i sitt betänkande.

Avgörandep Praxis är inte helt enhetlig. Det har även förts fram åsikter, enligt vilka lagens ordalydelse om tillbudsstående arbete avser, att pension inte kan beviljas, om det på arbetsmarknaden överhuvudtaget finns att få sådant för pensionssökanden lämpligt arbete, som sökanden med sin arbetsförmåga orkar utföra. På sökandens boningsort behöver således inte finnas en för sökandens arbetsförmåga lämplig ledig arbetsplats. Enligt denna åsiktsriktning borde pensionssökanden sålunda flytta till en annan boningsort i stället för att få pension på sin hemort. Av en äldre person kan det dock inte krävas flyttning till en annan ort.

1.3.3. Utbildning och tidigare verksamhet

Även sökandens utbildning och tidigare verksamhet är av betydelse vid bedömningen av sökandens möjligheter att med sin återstående arbetsförmåga skaffa sig förvärvsinkomster. Avvägningen av sökandens möjligheter att få annat arbete och att klara sig i sådant arbete kan basera sig på sökandens grundutbildning och på de erfarenheter sökanden fått i sin tidigare verksamhet. Allmänt taget är det så, att ju högre och mångsidigare grundutbildningen är, desto lättare är det för sökanden att gå över till nya arbetsuppgifter. Men det kan även konstateras, att om en äldre pensionssökande har en hög yrkesskicklighet eller utbildning inom en specialbransch och länge varit sysselsatt i detta arbete, kan det i allmänhet inte krävas att sökanden går över till nya arbetsuppgifter.

1.3.4. Alder

Betydelsen av de sociala omständigheterna vid bedömningen av arbetsoförmåga kommer speciellt tydligt fram när det gäller de äldre åldersklasserna. Det finns sjukdomar, som inte leder till en i arbetspensionslagarna avsedd arbetsoförmåga hos en ung person, men som hos en äldre kan förorsaka avbrott i arbetets utförande och leda till en faktisk arbetsoförmåga. Detta inträffar i all synnerhet för äldre personer med svag grundutbildning då boendeförhållanden eller andra omständigheter samtidigt försvårar möjligheterna att få ett nytt arbete. Det skall dock konstateras, att enbart åldersberoende förändringar i hälsotillståndet inte räcker till för beviljande av invalidpension.

1.3.5. Boendeförhållanden

Vid bedömningen av pensionssökandens förmåga att med sin återstående arbetsförmåga skaffa sig förvärvsinkomster skall endast sådant arbete beaktas, som sökanden rimligen kan förutsättas orka utföra. Sökandens boendeförhållanden kan härvid vara av stor betydelse. Det kan rimligtvis inte krävas, att sökanden skall flytta till en annan ort för att få ett för sin återstående arbetsförmåga lämpligt arbete, om sökandens boendeförhållanden avsevärt försämrats till följd av flyttningen. Så skulle ske åtminstone för en sökande med familj, om barnen alltjämt är i skolåldern och maken kanske därtill även förvärvsarbetar. Ju äldre person det är fråga om, desto mer bunden kan vederbörande anses vara till sin nuvarande arbets- och boendemiljö.

1.3.6. Sammandrag

Bedömningen av arbetsförmågan innebär ett övervägande av vilken arbetsinsats pensionssökanden förmår utföra med sin återstående arbetsförmåga. Såsom tidigare konstaterats, kan avgörandet vara självklart enbart på basen av de medicinska omständigheterna. I de fall då även de sociala omständigheterna måste bedömas, är det synnerligen viktigt att utreda, vilket slag av arbete sökanden utfört och under vilka förhållanden arbetet utförts. Dessutom skall det utredas, om sjukdomen hindrar sökanden att fortsätta detta arbete. Arten av sökandens sjukdom och sökandens arbetsplatsförhållanden skall avvägas mot varandra. Enbart diagnosen eller invaliditetsprocenten ger inte besked om, hur arbetstagaren klarar sig i sitt arbete. Det finns fall, där arbetstagaren trots en hög invaliditetsprocent klarar sig i sitt arbete. I andra fall kan till och med en obetydlig invaliditetsprocent vara till hinder för arbetet. För varje pensionssökande skall det sålunda göras en individuell bedömning av, vilka funktionella men sjukdomen förorsakar i sökandens arbete. Det kan inte rimligtvis förutsättas, att en person med svårartad astma skall fortsätta i ett arbete, i vilket arbetstagaren hela tiden utsätts för allehanda luftföroreningar.

På en persons möjligheter att efter insjuknandet hitta ett för sin arbetsförmåga lämpligt arbete inverkar i väsentlig grad även vederbörandes ålder. Att få arbete eller att byta arbete kan leda till oskäliga svårigheter för en till åren kommen person.

Sökandens utbildning och tidigare förvärvade yrkesskicklighet har även sin betydelse vid invalidpensionsärendets avgörande. Ifall sökanden arbetat inom ett flertal olika yrken och alltjämt anses kunna klara sig i något av dem, kan pension inte beviljas, om sådant arbete finns att tillgå.

Ifall det är så, att en äldre pensionssökande har bakom sig en lång, enhetlig arbetshistoria och arbetet har krävt en speciell yrkesskicklighet, kan pensionen ofta beviljas, om sökanden inte längre orkar utföra sitt arbete. I dessa fall kan det exempelvis inte krävas, att en äldre pensionssökande skall söka sig till ett arbete av helt annat slag än tidigare.

Om det bedöms att sökanden alltjämt orkar utföra något arbete, skall vikt läggas vid sökandens möjligheter att få arbete. Förutsättningen är då, att sådant arbete som sökanden bedöms klara sig i överhuvudtaget

finns att få (Se punkterna 1.3.1. och 1.3.2.). På detta inverkar i väsentlig grad sökandens boningsort. Trafikförbindelserna mellan sökandens boningsort och den ort där arbetsplatsen finns skall i dessa fall även beaktas. Om arbetsresorna inte medför oskäligt besvär, kan sökanden förutsättas ta emot arbete även längre bort hemifrån.

I fråga om företagare framträder bundenheten till boningsorten speciellt tydligt. Om till exempel en företagare, som arbetat inom ett familjeföretag, blir arbetsoförmögen, kan det i allmänhet inte krävas, att företagaren skall ta emot arbete på en ort utanför sin boningsort, medan den andra maken alltjämt fortsätter att arbeta inom företaget.

Vid avgörandet är det ofta svårt att skilja de medicinska och de sociala omständigheterna från varandra. Det är alltid fråga om en samverkan av ett flertal olika faktorer.

1.4. Betydelsen av minskade förvärvsinkomster vid bedömningen av arbetsoförmåga

1.4.1. Förändringen i förvärvsinkomstnivån som mått på arbetsoförmåga

Meningen med den i arbetspensionslagarna avsedda invalidpensionen är inte att den skall ge ersättning för det men, som sjukdom, lyte eller skada åsamkar en person, om inte sjukdomen samtidigt leder till en tydlig minskning i förvärvsinkomsterna eller till totalt inkomstbortfall. I allmänhet kommer sjukdomens inverkningsgrad till synes just i förvärvsinkomstnivån. Förändringar i inkomstnivån kan vara ett mått på förändringar i arbetsförmågan, emedan inverkan av en sjukdom av till och med samma svårighetsgrad i övrigt kan ha synnerligen varierande följder hos olika personer. Svårast att avgöra torde vara de fall, då vederbörande kanske redan en längre tid varit borta från arbetet och sålunda inte alls haft förvärvsinkomster. Utgångspunkten kan inte vara, att inkomstbortfallet alltid är ett bevis på fullständig arbetsoförmåga. I dessa fall måste bedömningen av, vilket slag av arbete pensionssökanden skall anses orka utföra basera sig på de medicinska och de sociala omständigheterna.

Den i lagen förutsatta nedgången i arbetsförmågan om två femtedelar eller tre femtedelar är sålunda ett mått närmast på den förändring, som sökandens sjukdom, lyte eller skada förorsakat i förvärvsinkomstnivån.

Det är helt möjligt, att full invalidpension beviljas en person medan pensionsansökan avslås för en annan på basen av en sjukdom av samma svårighetsgrad, om de sociala omständigheterna och förändringarna i inkomstnivån för vardera helt skiljer sig från varandra.

1.4.2. Svårigheter att mäta sänkningen i inkomstnivån

Fastän förändringarna i inkomstnivån i de flesta invalidpensionsavgöranden utgör en god grund för besluten, kan avgörandena likväl inte i den praktiska verksamheten baseras enbart på dessa. De enskilda fallen kan variera sinsemellan i avsevärd utsträckning. En sänkning i inkomstnivån efter insjuknandet kan ibland vara svår att definiera. Detta gäller speciellt bedömningen av företagares arbetsförmåga. Besvärigheterna kan yppa sig redan vid definieringen av den stabiliserade inkomstnivå, med vilken den sänkta inkomstnivån skall jämföras. För personer inom vissa sjukdomsgrupper, t.ex. för personer med mentala störningar, kan förvärvsinkomsterna variera betydligt under olika perioder inom ett och samma år.

Enligt invaliditetsdefinitionen skall vid varierande arbetsförmåga den årliga inkomsten beaktas. Ifall även inkomsterna under olika år varierar, är det inte helt lätt att fastställa den stabiliserade inkomstnivån. I fråga om sjukdomar med långsamt förlopp sjunker inkomsterna i allmänhet gradvis utan någon tydlig, plötslig sänkning, som skulle visa att arbetsförmågan på ett avgörande sätt har förändrats.

1.4.3. Företagaren och sänkningen i inkomstnivån

Vid bedömningen av en företagares arbetsförmåga skall det utredas, vilken inverkan sjukdomen haft på företagaren själv. Det skall sålunda bedömas, på vilket sätt sjukdomen inverkar på företagarens möjligheter att fortsätta sitt hittillsvarande arbete. Men det skall också utredas, på vilket sätt verksamheten har förändrats. Har verksamheten inskränkts, utför de andra delägarna sökandens arbete eller har ny arbetskraft anställts?

När en företagare ansöker om full invalidpension krävs utöver de medicinska utredningarna även tydliga bevis på att företagarens arbetsinsats väsentligen har minskat eller helt upphört eller att företagets verksamhet har inskränkts eller avslutats. Som ett sådant bevis betraktas till exempel köpebrev eller hyresavtal, av vilket framgår att företaget övergått i annans ägo eller besittning.

Även när ansökan avser delpension krävs det, att företagaren ger en utredning över, på vilket sätt hans arbetsinsats minskat och vilka arbetsuppgifter han fortfarande utför i företaget. Att obestridligen kunna påvisa förändringarna är svårt. När dessa fall skall avgöras, måste det därför bedömas, i vilken mån de medicinska omständigheterna motsvarar de förändringar som enligt sökanden inträffat i företagarkerksamheten.

2. ATGÄRDER SOM FÖREGÅR ANSÖKAN OM INVALIDPENSION

2.1. Dagpenning enligt sjukförsäkringslagen och invalidpensionen

Från början av år 1982 är den dagpenning som utbetalas enligt sjukförsäkringslagen primär i förhållande till den i arbetspensionslagarna avsedda invalidpensionen. Med denna primäritet avses, att en person är berättigad till dagpenning enligt sjukförsäkringslagen under det första året och först därefter kan invalidpension enligt arbetspensionslagarna börja utbetalas. År 1982 steg den allmänna nivån för dagpenningen till 80 procent av förvärvsinkomsten, dvs. till en i regel högre nivå är arbetspensionerna. Samtidigt blev dagpenningen beskattningsbar inkomst. År 1984 är sjukdagpenningen 80 procent av den årliga förvärvsinkomsten upp till 75 000 mark. Därefter är dagpenningen 50 procent av förvärvsinkomsten över 75 000 upp till 120 000 mark. Av den inkomst som överstiger 120 000 mark är dagpenningen 30 procent.

Full invalidpension börjar i allmänhet då primärtiden upphör. Ifall sjukförsäkringens dagpenning inte sökts i tid, ifall pensionssökanden undantagsvis inte har rätt till dagpenning eller ifall rätt till dagpenning föreligger för kortare tid än en månad, utges invalidpensionen från början av den månad som följer efter det arbetsoförmågan börjat. Invalidpension i form av delpension börjar från ingången av månaden efter arbetsoförmågans inträde.

Utfående av sjukförsäkringens dagpenning inverkar endast på den tidpunkt, från vilken arbetspensionen börjar utbetalas. På definieringen av arbetsoförmågan och på tidpunkten för arbetsoförmågans inträde inverkar inte den omständigheten, att dagpenningen är primär.

Utbetalande av dagpenning

Dagpenning utbetalas endast för vardagar och högst till utgången av den kalendermånad, som föregår den månad då antalet utbetalningsdagar för sjukdagpenningen stiger till 300 dagar. Vid beräkningen av denna maximiutbetalningstid beaktas de dagpenningar som utbetalats under de två senaste åren oberoende av, på grund av vilken sjukdom dagpenningen beviljats. Tvåårsperioden räknas bakåt från börjedagen för en sådan arbetsoförmåga, på vilken den normala karenstiden om sju dagar senast tillämpats då dagpenning utbetalats (karenstid = den på arbetsoförmågans inträde följande självrisktiden för vilken dagpenning inte utges).

Dagpenningens primärtid

Huvudprincipen är, att sjukförsäkringens dagpenning är primär i förhållande till arbetspensionen.

För handläggningen av pensionsansökan behövs, redan innan rätten till dagpenning har upphört, uppgifter om, från vilken tidpunkt invalidpensionen kan börja utbetalas. För den skull fastställer sjukförsäkringskommissionen eller en hos arbetsgivaren verksam arbetsplatskassa redan i förväg den tid, under vilken dagpenningen är primär i förhållande till arbetspensionen och efter vars utgång utbetalningen av pensionen således tidigast kan börja.

I normala fall fastställs primärtiden i det skede, då dagpenning har betalats för 150 dagar. Primärtiden omfattar dessa 150 faktiska betalningsdagar samt därtill de följande 4 eller 5 hela kalendermånaderna beroende på, när maximibetalningstiden för dagpenning beräknas upphöra. Följande bild visar det vanligast förekommande fallet då primärtiden upphör vid slutet av den femte kalendermånaden.

Primärtid					
150 dagar	till slutet av den 5:te kalendermånaden				
	1	2	3	4	5
	15.10.			31.3.	
Faktiska betalningsdagar	Beräknad tid				

Om dagpenningen efter de 150 dagarna inte betalas ut i en följd, kan rätten till dagpenning fortgå ännu efter primärtidens slut. Dagpenning som betalas efter det primärtiden har upphört är subsidiär i förhållande till arbetspensionen, om ny primärtid inte kan fastställas för dagpenningen. Detta kan göras, om mer än 6 månader förflutit från det den tidigare primärtiden upphörde.

Ifall pensionsbeslutet inte givits i så god tid, att pensionsutbetalningen kan börja direkt då primärtiden upphör, måste pensionen utbetalas retroaktivt från den tidpunkt då primärtiden upphörde. I dessa fall betalas den retroaktiva pensionen till sjukförsäkringsfonden till den del pensionen motsvarar den för samma tid utgivna dagpenningen, emedan dagpenningen i dessa fall är subsidiär.

Meddelande till pensionsanstalt om primärtiden

När socialförsäkringskommissionen eller arbetsplatskassan har fastställt primärtiden, inkommer ett meddelande om detta till Pensionsskyddscentralen (blankett SV 26 r, bilaga 1). Pensionskyddscentralen förmedlar uppgifterna vidare till de pensionsanstalter, på vilka det ankommer att avgöra invalidpensionsansökan. Ifall dagpenningmottagaren enligt uppgifterna i Pensionskyddscentralens register har hört till fler än ett pensionssystem, förmedlas uppgifterna även till alla dessa pensionssystem.

Uppmaning till den försäkrade att ansöka om arbetspension

Efter det primärtiden har fastställts sänder Folkpensionsanstaltens lokalbyrå till den försäkrade en uppmaning att ansöka om arbetspension (blankett SV 28 r, bilaga 2). I uppmaningen anges även den fastställda primärtiden. Om det emellertid verkar uppenbart, att arbetsoförmågan kommer att upphöra inom en månad från den sista 150:e betalningsdagen, sänds ingen uppmaning till den försäkrade. Uppmaning sänds inte heller i de fall, då lokalbyrån fått veta, att ansökan om arbetspension har inlämnats. Meddelande om den fastställda primärtiden sänds dock även i dessa fall till den försäkrade.

Om den försäkrade söker ändring i sitt dagpenningärende, berättigar detta inte pensionsanstalten att invänta resultatet på ändringsansökan, utan pensionsanstalten skall iaktta den fastställda primärtiden och fatta sitt pensionsbeslut i enlighet därmed. Ifall primärtiden till följd av ändringsansökan ändras så, att den upphör tidigare än vad som angivits och pensionen därför skall utbetalas till pensionstagaren för den uppkomna retroaktiva tiden, skall pensionsanstalten ge ett rättelsebeslut om ändringen av begynnelse-tidpunkten för pensionens utbetalning.

Cirkulär 33/81, Ändringarna 1.1.1982 i sjukförsäkringslagen och arbetspensionslagarna
Brev till arbetspensionsanstalterna 18.5.1982

2.2. Begäran om förhandsbesked för ansökan om delpension

När en arbetstagare överväger att ansöka om delpension, kan det vara skäl att i förväg hos pensionsanstalten förhöra sig om rätten till pension. Speciellt i de fall, då arbetstagaren till följd av sjukdom är tvungen att gå över till sämre avlönade arbets-

uppgifter än tidigare hos samma arbetsgivare är en sådan förfrågan motiverad.

Detta innebär i praktiken, att utredning över arbetstagarens hälsa och inkomstminskning insänds till pensionsanstalten. På basen av dessa utredningar kan pensionsanstalten ge sökanden besked om, huruvida delpension kommer att beviljas eller inte. Begäran om förhandsbesked i delpensionsärenden är ofta av behovet påkallad, för att arbetsgivaren och arbetstagaren lättare skall kunna besluta om de slutliga arbetsarrangemangen.

3. ANSÖKAN OM PENSION

Pensionslagstiftningen innehåller endast ett fåtal stadganden om förfarandet vid handläggning av pensionsansökan. Då sådana stadganden saknas, har i stor omfattning de principer som allmänt godkänts vid handläggning av förvaltningsärenden iakttagits även vid handläggningen av arbetspensionsärenden. Stadgandena i den från början av år 1983 ikraftvarande lagen om förvaltningsförfarande gäller även Folkpensionsanstalten och statskontoret. Däremot gäller lagen inte pensionssystemen inom den privata och den kommunala sektorn. Avsikten är dock, att principerna i förvaltningsförfarandelagen skall utsträckas att omfatta även dessa pensionssystem.

3.1. Ansökningsblanketten

För ansökan om invalidpension skall en för ändamålet fastställd blankett användas (E-blanketten, bilaga 3). En ansökan är tillräcklig, även då arbetspension söks på basen av fler än en pensionslag.

Ifyllandet av blanketten

I pensionsansökningsblanketten efterfrågas uppgifter om pensionssökanden, uppgifter om sökandens familjeförhållanden, andra ersättningar och pensioner, arbetslöshetsunderstöd, senaste arbets- eller tjänsteförhållanden, företagarkerksamhet och hälsotillstånd. Sökanden ombeds även ange sin grundutbildning och annan utbildning. Likaså skall sökanden ge en så utförlig beskrivning som möjligt av sitt arbete. I fältet för arbetsbeskrivningen utreds arbetets art och arbetsuppgifterna. I blanketten skall vidare anges, om sökanden vid sidan om sitt egentliga yrke även utfört annat arbete.

Beträffande sjukdomar skall anges bl.a. sökandens egen uppfattning om, från vilken tidpunkt och på vilket sätt sjukdomen har inverkat menligt på sökandens arbete. Likaså skall de läkare och vårdanstalter, som behandlat sökanden under de två senaste åren, anges.

Bilagor

Till invalidpensionsansökan fogas ett läkarutlåtande (B-intyg) över pensionssökandens hälsa. Om läkarutlåtandet redan har insänts till en annan anstalt, där det finns att få, räcker det att sökanden i ansökan uppger var utlåtandet finns. Vid behov anskaffar pensionsanstalten ämbetsbevis. Om ansökan har fyllts i vid en av Folkpensionsanstaltens lokalbyråer och anhängiggjorts den vägen, behövs inget ämbetsbevis,

emedan Folkpensionsanstalten kontrollerar pensionssökandens personuppgifter på basen av sina registeruppgifter. Anteckning om denna kontroll görs på pensionsansökningsblanketten. Lantbruksföretagare skall även bifoga Lantbruksföretagarnas pensionsanstalts blankett "Utredning för invalidpensionsärende (etc)". Tilläggsuppgifter av dem som bedriver annan företagarverksamhet kan inbegäras på blanketten "Utredning för företagares pensionsärende" (TM- och TY-blanketterna, bilagor 4 och 5). Ifall Arbetskraftsbyrån har gjort upp en utredning över sökandens möjligheter att få arbete, borde även den utredningen fogas till pensionsansökan.

Anhängiggörande av ansökan

Pensionsansökan anses ha gjorts anhängig den dag, då den inlämnats eller per post inkommit till pensionsanstalt eller Pensionsskyddscentralen eller till av dessa för ändamålet befullmäktigade ombud (banker, postanstalter, Folkpensionsanstalten).

Tidpunkten för ansökan om pension kan vara av betydelse för, från vilken tidpunkt pensionen börjar utbetalas. Inte ens i de fall, då retroaktiv utbetalning av invalidpension är aktuell, betalas den retroaktiva pensionen för längre tid än ett år bakåt räknat från början av den månad som följer efter anhängiggörandet (4 § 3 mom. APL).

En person hade inlämnat flera pensionsansökningar, vilka alla hade avslagits genom laga kraft vunna beslut. Vederb. ansökte på nytt om pension. FSD har med anledning av besvären ansett, att sökandens arbetsoförmåga hade börjat redan innan den första pensionsansökningen anhängiggjordes. Samtidigt konstaterade FSD, att sökandens pensionsansökan hade anhängiggjorts när sökanden första gången ansökte om invalidpension efter det arbetsoförmågan hade börjat. FSD:s beslut 3.3.1977, (ETK 5326, gamla arkivet).

För ansökningsförfarandet vid ansökan om invalidpension på grundvalen av en socialtrygghetskonvention redogörs i punkt 10, sidorna 86-90.

3.2. Ändring av delpension till full invalidpension

Ändring av delpension till full invalidpension förutsätter, att förändringen i arbetsförmågan bedöms bestå åtminstone under ett års tid. Vid beräkning av tiden beaktas även redan förfluten tid.

När en delpensionstagare ansöker om ändring av sin delpension till full invalidpension, borde han fylla i en pensionsansökningsblankett. På så sätt kan pensionssökanden delge pensionsanstalten sin egen uppfattning om bl.a. sitt hälsotillstånd och sina möjligheter att förvärvsarbeta. Det skall dock konstateras, att redan ett läkarutlåtande är tillräckligt som pensionsansökan under den förutsättningen, att sökandens yrkan på ändring av delpensionen till full pension framgår av handlingarna. I dessa fall måste dock pensionsanstalten vid behov inbegära tilläggsuppgifter av pensionssökanden. Ansökan om full invalidpension anses härvid ha anhängiggjorts den dag, då läkarutlåtandet inkom.

3.3. Ansökan om fortsatt pension

Invalidpension kan beviljas för viss tid. Härvid förutsätts, att pensionstagaren insänder ny utredning om sitt hälsotillstånd, ifall sökanden anser sin arbetsoförmåga alltjämt fortsätta då den föreskrivna tiden upphör.

Läkar-
intyg

Vid beviljande av tidsbegränsad invalidpension konstaterar pensionsanstalten i allmänhet antingen i pensionsbeslutet eller i ett till beslutet fogat brev, att pensionssökanden skall insända nytt läkarintyg över sin arbetsoförmåga till pensionsanstalten, om arbetsoförmågan fortsätter vid utgången av den föreskrivna tiden. En sådant läkarintyg betraktas som ansökan om fortsatt pension.

Ifall det är uppenbart, att arbetsoförmågan inte kommer att fortsätta efter det pensionen har upphört, är det inte skäl att uppmana pensionstagaren att insända nytt läkarutlåtande.

Om pensionstagaren har uppmanats insända nytt läkarutlåtande men inte gjort det, borde pensionsanstalten cirka fyra månader innan pensionen upphör på nytt uppmana pensionstagaren att insända läkarutlåtande, ifall han anser sig vara arbetsoförmögen. Pensionsanstalten kan också innan uppmaningen ges kontrollera, om pensionstagaren möjligtvis återvänt till sitt tidigare arbete.

Ofta kan pensionsanstalten utöver läkarintyget behöva andra uppgifter för utredandet av om arbetsoförmågan fortsätter eller inte. Dessa uppgifter inbegärs på J-blanketten (bilaga 6) eller motsvarande av vederbörande pensionstagare.

19.9.1984

16

Ifall ansökan om fortsättning på tidsbegränsad invalidpension görs mer än ett år efter det pensionen har upphört, skall sökanden likväl fylla i en pensionsansökningsblankett.

aaLAPV53511

4. AVGÖRANDE AV INVALIDPENSIONANSÖKAN

4.1. Beslutsfattande pensionsanstalt

Pensionsansökan avgörs enligt huvudregeln av den pensionsanstalt, till vars verksamhetskrets sökanden sist hörde innan pensionsfallet inträffade, dvs. i detta fall innan arbetsoförmågan började. Sista pensionsanstalten avgör ansökan och betalar ut pensionen även i fråga om den del av pensionsskyddet som anordnats i en annan APL-, KAPL-, LFÖPL- eller FÖPL-anstalt. Denna "sista anstalt"-princip tillämpas endast inom den privata sektorns arbetspensionssystem. Den gäller inte de övriga pensionssystemen, varken det kommunala eller det statliga systemet och inte heller sjömannens pensionssystem.

Beslutsordning

Om pensionssökanden allra sist före pensionsfallet samtidigt haft flera arbetsförhållanden eller företagarperioder, bestäms den anstalt som skall avgöra pensionsansökan enligt ordningsföljden APL-, FÖPL-, LFÖPL- och KAPL-pensionsanstalt.

Ifall sökanden haft flera samtidiga APL-arbetsförhållanden, avgörs pensionsansökan av den anstalt hos vilken försäkring tecknats för det APL-arbetsförhållande, som anses som sökandens huvudsakliga arbete. Den beslutsfattande pensionsanstalten ber i dessa fall om ett utlåtande över sökandens arbetsoförmåga av den pensionsanstalt, där det samtidiga arbetsförhållandet har försäkrats. Om pensionsanstalterna är av olika åsikt om sökandens arbetsoförmåga eller om tidpunkten för när arbetsoförmågan började, och de inte genom förhandlingar kan enas, borde anstalterna för avgörande av ärendet be om en rekommendation av konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden (närmare om denna kommission i punkt 4.2.1. sida 20). Ifall enighet inte nås beträffande den beslutsfattande pensionsanstalten, kan Pensionsskyddscentralen förordna om, vilken pensionsanstalt som skall fatta beslut i ärendet (12 3 4 mom. APF).

De ansökningar som går via Pensionsskyddscentralen styrs i allmänhet maskinellt till den sista pensionsanstalten. På basen av registeruppgifterna delar Pensionsskyddscentralen ansökan även till Statskontoret, Kommunala pensionsanstalten, Ålands landskapsstyrelse, Finlands Bank, Postbanken, Folkpensionsanstalten och Kyrkans centralfond för avgörande. Beträffande anställningsförhållande till ortodoxa kyrkan finns inga uppgifter i Pensionsskyddscentralens register.

Innan invalidpensionen börjar får en person vanligtvis dagpenning enligt sjukförsäkringslagen. Primärtiden för dagpenningen fastställs då antingen av socialförsäkringskommissionen eller av en hos arbetsgivaren verksam arbetsplatskassa. Först när primärtiden har gått till ända får utbetalning av invalidpensionen börja (se punkt 2.1. sida 9). Meddelandet om primärtiden sänds via Folkpensionsanstaltens lokalbyrå till Pensionsskyddscentralen. Denna sänder i sin tur meddelandet vidare till de pensionsanstalter på vilka det ankommer att avgöra invalidpensionsansökan. Till meddelandet fogas de kopior som lokalbyrån sänt av de läkarutlåtanden, som utgjort grund för den beräkning av dagpenningens maximutbetalningstid som behövs för fastställande av primärtiden. Vidare medsänds även utdrag för sökanden ur arbetsförhållande- och pensionsfallsregistren. Pensionsskyddscentralen registrerar ansökan såsom i förväg anhängiggjord vid de pensionsanstalter till vilka centralen sänt meddelandet om primärtiden.

Cirkulär 6/77, Anvisningar för handläggning av pensionsansökan

4.2. Former för beslutsfattandet

Beslutsfattandet har organiserats olika inom olika pensionsanstalter. Vid avgöranden om arbetsoförmåga är den medicinska sakkunskapen alltid nödvändig. Såsom sakkunnig läkare vid avgörandena får likväl inte anlitas den läkare som behandlat sökanden.

I allmänhet består beslutsfattandet av ett flertal skeden när avgörandet går i negativ riktning. Avsikten med en sådan utförlig handläggning är, att den skall leda till ett rättvist avgörande, och även till ett motiverat pensionsbeslut, om avgörandet leder till ett avslag.

Vid pensionsanstalterna deltar alltid en läkare i avgörandena och dessutom oftast en tjänsteman med yrkesbeteckningen föredragande, pensionssekreterare, pensionshandläggare eller pensionsärendebereidare. Utöver dessa deltar även andra tjänstemän samt personer i ledande ställning inom anstalten i avgörandet.

Inom pensionsstiftelserna och -kassorna är de i avgörandena deltagande personernas ställning och utbildning en annan än inom de övriga pensionsanstalterna. Detta beror på, att ärendena avgörs av pensionsstiftelsernas och -kassornas styrelse eller av en motsvarande grupp med representanter för både arbetsgivar- och arbetstagsidan.

För avgörande av invalidpensionsansökningar behövs det utöver uppgifter om sökandens hälsotillstånd även uppgifter om sökandens sociala förhållanden. På olika sätt har därför den sakkunskap som företräder det praktiska arbetslivet tagits med vid bedömningen av arbetsoförmåga.

Konsultativa
nämnder för
pensionsärenden

Vid pensionsförsäkringsbolagen har inrättats konsultativa nämnder för pensionsärenden, vilka huvudsakligen handlägger principiellt betydelsefulla invalidpensionsfall. Medlemmar i dessa nämnder är dels företrädare för arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna, dels de anstaltens egna tjänstemän som ansvarar för invalidpensionsavgörandena. Nämndernas sammansättning svarar för en ökad sakkunskap om arbetslivet. Genom nämndernas verksamhet förenhetligas även praxis i anstaltens egna avgöranden.

Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt har sina egna övervakare av prövningsverksamheten som anstaltens styrelse utsett inom sin egen krets. Övervakarnas uppgift är att utveckla principerna för pensionsavgörandena samt att styra och övervaka den praktiska beslutsprocessen. Övervakarna ger även rekommendationer till avgörande i enskilda fall. Till övervakare har utsetts såväl företrädare för statsmakten som för de försäkrade, dvs lantbruksföretagarna.

Vid LEL Arbetspensionskassan avgörs alla invalidpensionsärenden av pensionssektionerna. Sektionerna utses av pensionsanstaltens styrelse. Varje KAPL-bransch har sin egen sektion. Sektionsmedlemmarna representerar sin egen bransch, hälften av dem arbetsgivarsidan och hälften arbetstagersidan. Som sektionens ordförande fungerar chefen för pensionslinjen och som föredragande dess jurist eller läkare.

Vid pensionsstiftelserna och pensionskassorna är det styrelsen som fattar beslut i invalidpensionsärenden. I styrelserna är både arbetsgivar- och arbetstagersidan representerade.

Genom statsrådsbeslut har Pensionsskyddscentralen anförtrotts tillsynen över pensionsstiftelserna och pensionskassorna. Pensionsskyddscentralen kan utfärda olika direktiv för dem. Därtill kan Pensionsskyddscentralen vid sina inspektioner granska enskilda avgöranden. Det slutliga beslutsfattandet i pensionsärenden ankommer dock på pensionsstiftelserna och pensionskassorna själva.

4.2.1. Konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden

Vid Pensionsskyddscentralen verkar en konsultativ kommission för invaliditetsärenden. Dess rekommendationer är av stor betydelse för förenhetligandet av praxis vid avgörandet av arbetspensionsärenden. Rekommendationer av kommissionen kan de pensionsanstalter som bedriver i APL, KAPL, LFÖPL, FÖPL, StPL, KTAPL, SjöPL och KyPL avsedd verksamhet och andra motsvarande pensionsanstalter samt Pensionsskyddscentralen inbegära. Även besvärinstanser och myndigheter som handlägger i dessa lagar avsedda ärenden kan be om kommissionens rekommendationer.

Kommissionen utses av Pensionsskyddscentralens styrelse. Till kommissionen hör ordförande, viceordförande samt högst sju ledamöter. Dessa skall vara insatta i verksamheten gällande avgörande av invalidpensionsärenden. I kommissionen bör finnas minst fyra läkarmedlemmar. Kommissionen omfattar nu företrädare för olika pensionsanstalter från såväl den privata som den offentliga sektorn, liksom även företrädare för Folkpensionsanstalten och Pensionsskyddscentralen. Likaså är arbetsmarknadsorganisationerna, lantbruksföretagar- och egenföretagarorganisationerna företrädda i kommissionen. Därtill representerar en medlem i kommissionen arbetskraftsministeriet.

Hos konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden kan rekommendation inbegäras i ärenden av principiell betydelse i fråga om invalidpensioner och riskurval samt i tolknings- och gränsfall.

Såsom redan konstaterats har pensionsstiftelserna och -kassorna inte sådana konsultativa nämnder som de större pensionsanstalterna har. Det är inte heller ändamålsenligt att en sådan nämnd inrättas vid varje pensionsstiftelse eller -kassa. För den skull kan konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden fungera som en konsultativ nämnd för dessa anstalter. Pensionsstiftelserna och -kassorna borde i alla ärenden av principiell natur och i gränsfall be om en rekommendation av konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden.

I Pensionsskyddscentralens brev till arbetspensionsanstalterna 11.9.1975 har redogjorts för insändande till konsultativa kommissionen av begäran om rekommendation.

4.3. Förberedande handläggning i pensionsanstalt

4.3.1. Dagpenningförfrågan

När en invalidpensionsansökan anhängiggörs har pensionsanstalten i allmänhet redan fått meddelande om den fastställda primärtiden. Om ansökan har inkommit till pensionsanstalten innan primärtiden har fastställts skall pensionsanstalten innan pensionsärendet avgörs skaffa utredning om den dagpenning sökanden eventuellt fått enligt sjukförsäkringslagen (blankett ETK 3340, bilaga 7). Samtidigt bes om läkarutlåtanden över pensionssökanden. Om pensionsanstalten önskar få även äldre A-intyg, skall detta nämnas särskilt i begäran. På basen av svaret på dagpenningförfrågan bestäms från vilken dag invalidpensionen börjar utbetalas.

4.3.2. Kontroll av arbetsförhållandeuppgifterna samt delning av pensionsansökan

Om utdraget ur arbetsförhållanderegistret visar att sökandens sista APL-arbetsförhållande alltjämt fortsätter, skall en utredning inbegäras av arbetsgivaren över pensionssökandens löner fram till dess arbetsoförmågan började.

Brister i arbetsförhållanderegistret

De i pensionsansökan angivna arbetsförhållandeuppgifterna skall jämföras med dem som finns i arbetsförhållanderegisterutdraget. Eventuella skiljaktigheter skall utredas. Om något av de arbetsförhållanden sökanden angivit saknas i registret eller om uppgifterna i registret är felaktiga och den ifrågavarande arbetsgivaren inte har pensionsförsäkring, kan pensionsanstalten be Pensionsskyddscentralen utreda om arbetsförhållandet lyder under arbetspensionslagarna eller inte. Detta gäller även sådan företagaverksamhet, som pensionssökanden bedrivit efter 1.1.1970 och för vilken försäkring inte tecknats, och för vilken det ännu är möjligt att fastställa en arbetsinkomst (för det innevarande året och de fem närmast föregående kalenderåren). Om sökanden förefaller ha försummat att teckna LFÖPL-försäkring, kan utlåtande inbegäras direkt från Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt (blankett ETK 2081, bilaga 8).

Interimsbeslut

En utredning av arbetsförhållande eller företagaverksamhet som saknas i registret borde inte få fördröja utbetalningen av pensionen till övriga delar. Atminstone inte i de fall, då pensionen är av ekonomiskt väsentlig betydelse för sökanden. Om pensionssökanden konstateras ha rätt till invalidpension, men

pensionens slutliga belopp ännu inte kan bestämmas till följd av pågående tilläggsutredning, borde pensionsanstalten ge ett interimistiskt beslut i ärendet. På så sätt kan pensionsutbetalningen inledas när primärtiden har upphört och sökandens arbetsoförmåga efter förhandsanmälningsförfarandet entydigt har konstaterats. Genom interimbeslutet betalas pensionen i förskott ända tills sökandens arbetsförhållanden och företagarverksamhet har utretts. Till beslutet får inte fogas anvisningar om ändringssökande (Se även punkt 6.1.5., sida 55).

Delning

Om det av pensionsansökningshandlingarna framgår, att pensionssökanden även tillhört ett annat pensionssystem och ansökningshandlingarna inte redan av Pensionsskyddscentralen delats till detta andra system för avgörande, skall pensionsanstalten ombesörja att ansökan delas (blankett ETK 3307, bilaga 9).

Arbete utomlands

På pensionsansökningsblanketten finns numera en punkt, vari frågas om sökanden arbetat utomlands. Om sökanden uppger sig ha arbetat i sådant land med vilket Finland har en socialtrygghetskonvention, skall pensionsanstalten meddela detta till Pensionsskyddscentralen till sektionen för utländska pensionsärenden. Detta är viktigt därför att för sökanden kan av sådant arbete ha uppkommit rätt till pension som betalas ut i stöd av konventionen (blankett ETK 2809, bilaga 10). För detta redogörs närmare i punkt 10, sidorna 86-90.

Cirkulär 9/78, Delning av pensionsansökan
Cirkulär 7/83, Delning av pensionsansökningar till statskontoret

4.3.3. Uppgifter om sökandens övriga ersättningar

Om pensionssökanden i sin pensionsansökan uppger sig få eller ansöka om ersättning på grund av olycksfall, yrkessjukdom, trafikskada eller militärtjänsteskada, skall pensionsanstalten be om de nödvändiga uppgifterna från vederb. myndighet eller försäkringsanstalt. Detta gäller även annan pension eller fortlöpande ersättning som sökanden redan får eller har ansökt om. Ur Pensionsskyddscentralens register fås uppgift om sådan i olycksfallsförsäkringslagen avsedd dagpenning som beviljats för minst fyra månader. I vissa fall kan registret även innehålla uppgifter om beviljad olycksfallspension.

Ifall invalidpensionen betalas retroaktivt kan Arbetskraftskommission eller arbetslöshetskassa kräva att få den retroaktiva pensionen för den tid, för

vilken kommissionen betalat arbetslöshetsersättning eller kassan betalat arbetslöshetsunderstöd åt sökanden.

Om det av pensionsansökan framgår, att utbetalning av pension till arbetskraftskommission eller arbetslöshetskassa kan vara aktuell men krav på detta ännu inte inkommit, kan pensionsanstalten kontakta vederbörande kommission eller kassa, så att de kan vidta erforderliga indrivningsåtgärder (blankett ETK/Kela er, bilaga 11).

Cirkulär 8/82, Beaktande av olycksfallsersättningar i arbetspensionerna från 1.4.1982 och 1.7.1982.

Cirkulär 9/83, Utbetalning av retroaktivt beviljad pension till arbetskraftskommission eller arbetslöshetskassa.

4.4. Definition av arbetsoförmågan

4.4.1. Medicinsk tilläggsutredning

Befintlig utredning

Den medicinska utredning som medföljer en invalidpensionsansökan är inte alltid tillräcklig. Pensionsanstalten kan då be om läkarutlåtande, kopia av sjukberättelse eller annan motsvarande utredning av den läkare eller anstalt som vårdat sökanden.

I fråga om vissa sjukdomskategorier omfattas patienterna av speciella sjukvårdssystem, som kan lämna uppgifter åt pensionsanstalten. Så överförs exempelvis tidigare mentalsjukhuspatienter i regel till mentalvårdsbyråerna för observation. Det sjukhus som vårdat en cancerpatient följer med patientens hälsotillstånd efter utskrivningen. Om pensionssökanden får pension eller ersättning enligt militärtjänsteskade-, olycksfallsförsäkrings- eller trafikförsäkringslagen, kan läkarutlåtande inbegäras från vederb. försäkringsanstalt eller myndighet. Likaså kan kopior av läkarutlåtanden inbegäras från Folkpensionsanstalten eller dess lokalbyråer.

Ifall pensionsanstalten under handläggning av pensionsansökan får ett nytt originalt läkarutlåtande, skall kopia av utlåtandet vid behov sändas till Folkpensionsanstalten.

Inskaffande av ny utredning

Om uppgifterna i pensionsansökan eller dess bilagor inte är tillräckliga för avgörande i ett invalidpensionsärende, kan pensionsanstalten uppmana pensionssökanden att sända in ett nytt läkarutlåtande.

När pensionsanstalten önskar utlåtande över sökandens hälsa av en specialist, kan sökanden beordras till undersökning hos en viss läkare eller anstalt.

Förmedling av medicinsk tilläggsutredning mellan pensionsanstalterna

När frågan om en och samma sökandes arbetsförmåga avgörs, skall de skilda pensionsanstalterna ha samma på ärendet inverkande medicinska utredning till sitt förfogande. När en av pensionsanstalterna remitterar sökanden till tilläggsundersökning, skall undersökningsresultaten förmedlas vidare till de övriga anstalterna. För detta finns en särskild blankett (ETK 2962, bilaga 12, endast på finska).

När Folkpensionsanstalten remitterar pensionssökanden till tilläggsundersökning, sänder anstalten ett blankettmeddelande om detta till Pensionsskyddscentralen, ifall det av handlingarna framgår, att sökanden även får eller ansöker om arbetspension. Pensionsskyddscentralen förmedlar uppgiften vidare till alla de pensionsanstalter, vid vilka ansökan är anhängig.

Om en arbetspensionsanstalt sänder sökanden till tilläggsundersökning meddelas detta på motsvarande sätt. Anstalten sänder meddelandet till Pensionsskyddscentralen, som i sin tur förmedlar detta vidare till de övriga aktuella arbetspensionsanstalterna och till Folkpensionsanstalten.

När undersökningsresultaten inkommit sänds de på samma sätt via Pensionsskyddscentralen för kännedom till vederb. pensionsanstalter. EKG, röntgenbilder o.dyl. bifogas inte, endast på dem baserade utlåtanden. EKG och röntgenbilder sänds endast på särskild begäran.

Om pensionssökanden har underlåtit att infinna sig till tilläggsundersökningar på avtalad tid eller helt uteblir, skall den pensionsanstalt som föranstaltat undersökningarna även meddela om underlåtelser eller uteblivandet så att en annan pensionsanstalt inte väntar förgäves på undersökningsresultaten.

Blanketten för den ovannämnda datatrafiken har fem blad. När blanketten ifyllts sänder den meddelande

pensionsanstalten de två översta bladen till Pensions-skyddscentralen, de tre övriga fogas tillsviðare till handlingarna. När pensionsanstalten fått resultatet från tilläggsundersökningen, sänds de jämte blankettens två sista blad som följebrev till Pensionsskyddscentralen för kännedom. Ifall sökanden underlåtit att infinna sig till undersökningen och resultat sålunda inte har erhållits, sänds endast följebrevet med upp-gift om det inträffade.

Ersättning av kostnaderna

Utgångspunkten bör vara den, att pensionssökanden insänder till pensionsanstalten ett läkarutlåtande, vari sökanden anses vara arbetsoförmögen för en tid om minst ett år. Om pensionsanstalten anser, att detta utlåtande inte är tillräckligt och beordrar sökanden till tilläggsundersökning, skall pensionsanstalten betala de kostnader undersökningen föranleder (11 § 3 mom. APF). Kostnader som skall ersättas är även skäliga resekostnader samt skäligt dagtraktamente i enlighet med bestämmelserna om resa till annan ort.

Arbetspensionsanstaltens Förbund har utfärdat rekommendationer om grunderna för ersättning av dessa kostnader. Enligt rekommendationerna skall till exempel för dagtraktamentet iaktas de belopp som anges i statens resestadga.

4.4.2. Annan tilläggstudering

Vid avgörandet av en pensionsansökan är det således utredningen av de medicinska omständigheterna som är det primära. Pension beviljas eller förvägras i de allra flesta fall redan enbart på grund av de medicinska omständigheterna. I övriga fall inverkar även sociala omständigheter på avgörandet. Man utgår då från de uppgifter som finns angivna i pensionsansökan eller dess bilagor, t.ex. i TM- eller TY-blanketten eller motsvarande inlägga. Om tillräckligt med uppgifter för avgörande av en pensionsansökan inte fås på detta sätt, skall bl.a. sökandens boendeförhållanden, familjeförhållanden och tidigare verksamhet utredas. Upplysningar om dessa kan efterfrågas inte endast hos pensionssökanden själv, utan även hos skattemyndigheterna, socialbyrån, arbetskraftsbyrån och Folkpensionsanstaltens lokalbyrå. Förfrågan om lantbruksföretagarverksamheten kan riktas till semesternämnden eller lantbruksnämnden i kommunen.

Utredning om arbetsplatsförhållandena

Om det inte i pensionsansökningshandlingarna finns tillräckligt uppgifter om sökandens arbete och arbetsmiljö, skall sådana uppgifter inskaffas. Upplýsningar om arbetsmiljön fås såväl direkt av sökanden som av arbetsgivaren. Speciellt i oklara gränsfall är det viktigt att begära uppgifter av både sökanden och arbetsgivaren. Det är skäl att ta reda på vilket slags arbete pensionssökanden utförde - var arbetet lätt eller tungt, hurudan var arbetsmiljön etc. Särskilt viktigt är det att utreda hur sökanden klarade sig i arbetet - inverkade eventuellt någon sjukdom menligt på sökandens arbete? Viktiga är också uppgifterna om sökandens sjukfrånvaro under de senaste åren samt om sökandens möjligheter att återvända till sitt tidigare eller till ett annat arbete. Uppgifter om företagare inbegärs på TM- eller TY-blanketten.

Av vårdpersonalen på företagens hälsostationer kan likaså uppgifter fås om sökandens arbetsplatsförhållanden samt om påfrestningar som härrör från arbetet. Företagshälsovårdslagen och de i stöd av denna lag utfärdade bestämmelserna förutsätter nämligen, att noggranna observationer och mätningar rörande arbetet och förhållandena på arbetsplatsen utförs. I detta utredningsarbete deltar även företagets läkare och hälsovårdare. På många arbetsplatser har hälsostationen redan en färdig beskrivning över arbetsplatsförhållandena.

De uppgifter som behövs är helt beroende på den sjukdom sökanden har. Om sökanden exempelvis lider av en sjukdom i stöd- och rörelseorganen, är uppgifterna om hur tungt arbetet är och om arbetställningar samt en utredning om hur sökanden klarat sig i arbetet de mest betydelsefulla. Ifall det är fråga om en sökande med en psykisk sjukdom, behövs det för bedömning av arbetsförmågan uppgifter om hur sökanden klarat sig i arbetet och om eventuella problem med arbetskamrater och förmän.

Dessa omständigheter skall i första hand utredas med sökandens närmaste förmän, som ju i allmänhet bäst känner till sökandens arbete och hur arbetet utförs.

Utredning av tillbudsstående arbete

Invaliditetsdefinitionen förutsätter, att pensionsanstalten vid behov utreder om det finns att få sådant arbete som pensionssökanden kan antas orka utföra med sin återstående arbetsförmåga. Detta är viktigt spe-

ciellt i de fall då avgörandet lutar åt ett avslag på pensionsansökan. Sökandens möjligheter att få ett nytt arbete borde i första hand utredas med den förra arbetsgivaren. Om detta inte leder till resultat, skall arbetssituationen klarläggas genom kontakt med de lokala arbetskraftsmyndigheterna.

Pensionsanstalten skall också begrunda, vad slags arbete anstalten anser att sökanden orkar utföra. Arbete av detta slag skall även i allmänhet stå till buds på orten. Det kan dock inte krävas att en dylik arbetsplats just i detta skede skulle vara ledig. Såsom redan tidigare konstaterats, är en person under vissa förutsättningar skyldig att ta emot arbete även utanför sin hemort.

4.4.3. Inverkan av andra pensionsanstalters avgöranden

Principen om arbetsoförmågans odelbarhet

Om en person samtidigt har åtminstone två arbetsförhållanden eller bedriver företagaverksamhet vid sidan om ett arbetsförhållande, skall sökandens hela förvärvsverksamhet beaktas när det avgörs, om sökanden är arbetsoförmögen eller inte. Om sökanden på grund av sitt hälsotillstånd är tvungen att avstå från en del av sitt arbete och anses vara arbetsoförmögen, skall pensionen beviljas även på basen av det arbete sökanden fortsätter med.

Den princip för vilken här redogjorts kallas principen om arbetsoförmågans odelbarhet. Dess syftemål är att garantera att pensionen av en alltjämt pågående verksamhet inte stannar vid en fribrevspension. Enligt 6 § 1 mom. APL beaktas ju inte, när den till pension berättigande tjänstgöringstiden fastställs, sådan tid under vilken arbetstagaren stått i arbetsförhållande och samtidigt fått heffektiv invalidpension.

Sökandens förvärvsinkomster innan pensionen börjar sammanräknas. Om den totala förtjänstnivån sjunkit med mer än 60 procent, beviljas full invalidpension. Om förtjänstnivån inte har sjunkit så mycket, beviljas invalidpension i form av delpension eller så avslås ansökan.

Principen om arbetsoförmågans odelbarhet borde iaktas också när huvudpensionen beviljas av den offentliga sektorn.

En pensionsanstalt inom den offentliga sektorn kan inte i sina avgöranden iaktta principen om arbetsoför-

mågans odelbarhet, fastän en pensionsanstalt inom den privata sektorn har beviljat pension. Detta beror på, att pension enligt den offentliga sektorns pensionsstadganden inte kan beviljas så länge som löneutbetalningen fortsätter. Se även punkt 8.5.2.1. Kontakten mellan olika pensionssystem, sidorna 83-84.

Det s.k. förhandsanmälningsförfarandet mellan folkpensionssystemet och arbetspensionssystemet förutsätter även i dessa fall ett intensivare samarbete än hittills mellan pensionsanstalterna, emedan förhandsanmälningarna, kvitteringarna och förhandlingarna med Folkpensionsanstalten omhänderhas av en enda, den s.k. sista pensionsanstalten.

I detta sammanhang må det konstateras, att företagare enligt stadgande i FÖPL och LFÖPL inte försäkras för sådan tid, för vilken han får heffektiv invalidpension. I lagarnas ikraftträdelsestadganden konstateras dock, att försäkringen bibehålls i kraft och pensionen tillväxer om den försäkrade redan fick invalidpension 1.1.1973 och företagaverksamheten hade börjat före 1.1.1973.

At en person som arbetat som kyrkvakt-gravgårdsskötare hade beviljats invalidpension enligt KyPL. Med beaktande av principen om arbetsoförmågans odelbarhet samt det, att sökandens totalinkomstnivå hade sjunkit i en till pension berättigande omfattning, rekommenderades det, att sökanden skulle beviljas heffektiv invalidpension även på grund av sitt APL-arbetsförhållande, fastän detta alltjämt fortsatte. Rekommendation av konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden 2/81, punkt 2.

Beaktande av den offentliga sektorns pensionsavgöranden

I StPL och i kommunala pensionsstadgan ingår ett stadgande som säger, att tjänstemän och arbetstagare har rätt till invalidpension efter det deras anställningsförhållande har upphört, om de på basen av ett senare tjänste- eller arbetsförhållande eller en senare företagaverksamhet fått sådan invalidpension som avses i 8 § 4 mom. APL.

I arbetspensionslagarna för den privata sektorn ingår inte motsvarande stadgande. Som rättesnöre för den praktiska verksamheten har i regel den principen iakttagits, att den pensionsanstalt som inom den privata sektorn ansvarar för fribrev på basen av tidigare

arbetsförhållanden skall beakta det avgörande en pensionsanstalt inom ett annat pensionssystem har fattat i de fall, då sistnämnda pensionsanstalt svarar för sökandens heileffektiva pensionsskydd. Om exempelvis pensionssökanden senast arbetat i en anställning som hör till det statliga pensionssystemet och tidigare arbetat inom den privata sektorn, skall pensionsanstalten inom den privata sektorn i allmänhet följa statskontorets avgörande, om skiljaktigheter i invaliditetsdefinitionerna inte direkt påbjuder ett annat avgörande.

Arbetspension från utlandet

Om pensionssökandens huvudsakliga pension har beviljats i ett sådant land med vilket Finland har en socialtrygghetskonvention, skall avgörandet fattas från fall till fall med iakttagande av skillnaderna i de olika ländernas definitioner på arbetsoförmåga. Den pensionsanstalt som beviljar fribrevspension i Finland borde likväl följa den linje som vid avgörandet följts av den pensionsanstalt som beviljat den huvudsakliga pensionen såvida inte skillnader i invaliditetsdefinitionerna obestridligt leder till ett annat avgörande.

4.4.4. Förhandsanmälningförfarandet mellan arbetspensionsanstalterna och Folkpensionsanstalten

För att förhindra motstridiga invalidpensionsavgöranden mellan Folkpensionsanstalten å ena sidan och arbetspensionsanstalterna å andra sidan har det s.k. förhandsanmälningförfarandet samt den därtill anslutna förhandlingsskyldigheten införts från 5.4.1983.

Bakgrunden till förhandsanmälningförfarandet och förhandlingsskyldigheten är det missförhållande som uppstått, då arbetspensionssystemets avgöranden och folkpensionssystemets avgöranden i en del fall varit sinsemellan motstridiga. Avsikten med förhandsanmälningförfarandet och förhandlingsskyldigheten är, att beslutsfattarna inom de olika systemen genom gemensamma förhandlingar skall komma till ett likadant slutresultat efter det de av varandra fått kännedom om alla de omständigheter som inverkar på avgörandet i ett ärende.

Det skall likväl beaktas, att arbetspensionslagarna och folkpensionslagen har olika syftemål: arbetspensionen ersätter utebliven förvärvsinkomst medan folkpensionen tryggar en minimiutkomstnivå. Till följd av dessa olika syftemål är även invaliditetsdefinitionerna olika. För den skull kan skiljaktiga avgöranden i enstaka fall alltjämt förekomma.

När en pensionsanstalt har tagit ställning till pensionssökandens arbetsförmåga, sänder anstalten en förhandsanmälan om sin ståndpunkt till det andra systemets pensionsanstalt. Om den pensionsanstalt som fått förhandsanmälan stannar för samma avgörande, svarar denna anstalt med en s.k. kvittering. Först härefter ges pensionsbesluten sökanden till kännedom från båda pensionssystemen. Ifall den pensionsanstalt som fått förhandsanmälan konstaterar att avgörandena förefaller att gå isär, är pensionsanstalterna skyldiga att förhandla (blankett ETK 3310, bilaga 13).

I praktiken omhänderhas förhandsanmälningsförfarandet av en enda, den s.k. sista arbetspensionsanstalten, fastän sökanden skulle ha hört till olika pensionssystem. Denna är i allmänhet den pensionsanstalt som vid beviljandet av pensionen även beaktar den återstående tiden fram till pensionsåldern. Ifall rätt till pension på basen av återstående tid inte föreligger, ankommer ansvaret för förhandsanmälningsförfarandet på den pensionsanstalt, till vars krets sökanden sist hörde före pensionsfallet (Se även punkt 4.1., sida 17.)

Cirkulär 10/83, Förfarande vid förhandsanmälan om
invalidpensionsavgöranden

Cirkulär 23/83, Förfarande vid förhandsanmälan om
invalidpensionsavgöranden

4.4.5. Utredning av rehabiliteringsförutsättningar

Enligt arbetspensionslagarna kan även rehabiliteringsförmåner beviljas. Inom den privata sektorns arbetspensionssystem ges rehabilitering efter prövning (4 § 6 mom. APL). För förhindrande av invaliditet eller förbättrande av arbets- eller förvärvsförmågan kan arbetstagare beviljas medicinalvård, utbildning och arbetsvård. Efter manlig arbetstagare kan hans änka beviljas lån för utbildning och arbetsvård. I 8 § 3 mom. I kommunala pensionsstadgan ingår stadgande om rehabiliteringsförmåner. StPL innehåller inte motsvarande stadgande.

Rehabiliteringsförmåner kan beviljas invalidpensionstagare. Rehabilitering kan komma i fråga även innan invalidpension beviljas, om en annars hotande arbetsoförmåga därigenom kan förhindras. Att ärendet anhängiggörs i tid är av vikt för att rehabiliteringen skall lyckas. Pensionsanstalten borde därför när nya invalidpensionsansökningar handläggs beakta rehabiliteringen antingen som ett alternativ till beviljande av pensionen eller som ett tillägg till pensionen.

Rehabiliteringsfrågan kan också tas upp till behandling vid handläggningen av en fortsättning på pension som beviljats för viss tid.

Vid bedömningen av om rehabilitering skall beviljas eller inte skall speciell vikt fästas vid prognosen för pensionssökandens arbetsförmåga och hälsotillstånd samt vid sökandens ålder och eget intresse av rehabiliteringen. Pensionssökanden kan också själv kontakta pensionsanstalten för utredning av möjligheterna till rehabilitering. I synnerhet om sökanden på eget initiativ visar intresse för rehabilitering borde pensionsanstalten ställa sig positiv till en utredning i ärendet.

För de praktiska åtgärderna i rehabiliteringsärenden svarar Försäkringsbranschens Rehabiliteringscentral.

Vägran att samtycka till undersökning, vårdåtgärd, arbetsvård eller utbildning

Enligt 8 b § APL kan pensionen indras, om pensionstagaren utan godtagbart skäl inte samtycker till undersökning eller vårdåtgärd som pensionsanstalten förordnat om och bekostar. Pensionstagaren har likväl rätt att undandra sig sådan undersökning eller vårdåtgärd som kan anses livsfarlig. Utbetalning av pension kan också avbrytas om pensionstagaren undandrar sig arbetsvård eller utbildning.

När pensionen indras måste beslut om detta jämte anvisningar om ändringssökande alltid ges åt pensionstagaren.

Arbetspensionssystemets rehabiliteringsverksamhet och -organisation behandlas i punkt 5, sidorna 47-50.

4.5. Invalidpension i form av delpension

Åt person som konstaterats vara arbetsoförmögen beviljas invalidpension som full pension, om det kan bedömas att arbetsförmågan gått ner med minst 3/5. Om arbetsförmågan sjunkit med minst 2/5 beviljas pensionen som delpension.

Avsikten är att delpension beviljas en person som fortsättningsvis förvärvsarbetar på deltid, men som till följd av sin sjukdom inte är kapabel till en full arbetsinsats. Vid pensionsavgörandet skall det först med beaktande av såväl medicinska som övriga omständigheter bedömas, om sökanden är arbetsoförmögen eller inte. Därefter avgörs, huruvida invalidpensionen

skall utbetalas som full pension eller som delpension. På detta avgörande inverkar i väsentlig grad beloppet av den förvärvsinkomst sökanden alltjämt har eller kan tänkas intjäna. En sjukdom av samma svårighetsgrad kan sålunda utgöra grund såväl för full pension som för delpension, om de övriga på ärendet inverkan omständigheterna skiljer sig från varandra. När delpensionen infördes som en form av invalidpension var det inte meningen att lagändringen skulle inverka på själva innebörden i begreppet arbetsoförmåga.

Invalidpensionen borde därför inte beviljas som delpension på den grund att sjukdomen inte anses vara så svår att den berättigar till full pension. Det kan dock konstateras, att besvärinstanserna har godkänt avgöranden, där delpension har beviljats enligt något slags skälighetsprincip i sådana fall, då sjukdomen inte förefaller ge skäl till full invalidpension.

Emedan sökandens inkomstnivå inte hade sjunkit med minst 2/5, ansågs inte sökanden ha rätt till delpension enbart på medicinska grunder. FSD:s beslut 18.9.1975 (PSC 3512 gamla arkivet).

Mätning av nedgången i arbetsförmågan

Lönenivån

När en person alltjämt fortsätter i sitt arbete, skall avgörandet mellan full pension och delpension baseras på en jämförelse mellan den nuvarande lönenivån och den tidigare, med index justerade lönenivån. Vid bedömningen av hur inkomsterna har minskat skall man som jämförelseobjekt försöka få en sådan tidigare lönenivå, som ännu inte sjunkit på grund av sjukdomen. Om vederb. person flyttat från ett arbetsförhållande till ett annat och lönenivån sjunkit vid varje flyttning, borde till jämförelseobjekt tas i första hand lönenivån i det arbetsförhållande, efter vilket inkomsterna har börjat minska. Om en sådan tidpunkt inte går att bestämma, skall jämförelsen baseras på den genomsnittliga inkomsten i flera arbetsförhållanden. Alltför långt bakåt i tiden är det dock inte skäl att gå annat än i undantagsfall. I allmänhet skall i dessa avväganden pensionssökandens totalsituation beaktas under en tillräckligt lång tidsintervall.

Företagarna

Att fastslå hur en företagares inkomstnivå har sjunkit efter det företagaren insjuknat är oftast inte helt lätt. Förutsättning för att pensionen skall beviljas är dock att det finns en utredning om, hur sökanden har minskat sin egen arbetsinsats. I praktiken är det likväl svårt att få ett klart bevis på detta och där-

för måste man i stor utsträckning ty sig till den medicinska utredningen. Avgörandet mellan full pension och delpension måste i många fall baseras helt på sjukdomens svårighetsgrad.

Inte förvärvsarbete

Att direkt stöda sig på inträffade förändringar i inkomstnivån kan man inte heller i de fall, då arbetstagaren inte förvärvsarbetar när han ansöker om invalidpension. Speciellt problematiskt är det då att avgöra, om sökandens bortavaro från förvärvsarbete beror på sjukdom eller på något annat. Ifall utredningen av de medicinska och de sociala faktorerna visar, att någon möjlighet till fortsatt förvärvsarbete inte finns, skall invalidpension beviljas som full pension.

Inkomstnivåsänkning som berättigar till delpension

Avrundning

För att invalidpension skall beviljas i form av delpension förutsätts det, att arbetsförmågan har gått ned med minst 2/5. Nedgången i arbetsförmågan och den sänkning som därav orsakats i inkomstnivån kan i praktiken inte mätas helt exakt. I gränsfall då inkomsterna inte minskat med fulla 40 %, är det motiverat att inte tolka kravet alltför snävt. I praktiken sker detta så, att minskningen i förtjänsterna först räknas så exakt som möjligt, varefter en avrundning görs till närmaste tiotal. En sådan avrundning rekommenderades också i den inkomstpolitiska helhetsuppgörelsen år 1976.

När det övervägs om delpension skall beviljas eller inte, skall liksom vid avgöranden om invalidpension överhuvudtaget, pensionssökandens livssituation granskas i dess helhet. Speciellt i gränsfall skall det även beaktas, att sökandens framtida pensionsskydd kan försämrats, om sökanden är tvungen att fortsätta förvärvsarbete utan att få delpension.

Cirkulär 12/76, Delpensionsarbetsgruppens promemoria

4.6. Pension för viss tid eller tillsvidare

Av 4 § 3 mom. APL framgår, att beviljande av invalidpension inte förutsätter att situationen är bestående. Pension beviljas om det kan bedömas att arbetsoförmågan pågår minst ett år. Härvid beaktas även den tid som redan hunnit förflöta. Invalidpensionen skall i allmänhet beviljas tillsvidare. Pensionen skall beviljas för viss tid i de fall, då prognosen för sökanden

dens hälsotillstånd är osäker eller då det är sannolikt att hälsotillståndet kommer att förbättras. På grund härav är det ofta motiverat att bevilja yngre personer pension för viss tid. At personer nära pensionsåldern beviljas pensionen oftast tillsvidare.

Invalidpensionen måste även beviljas för viss tid, om pensionssökanden beviljas olycksfallspension för viss tid. Ifall arbetspensionen beviljades tillsvidare, skulle ny samordning inte kunna förrättas om olycksfallspensionens belopp förändras. Trots förhandsanmälningsförfarandet kan resultatet i dessa fall vara, att arbetspensionen upphör vid en annan tidpunkt än den, som Folkpensionsanstalten stannar för i sitt avgörande.

Om den arbetsoförmögne har beretts rehabilitering, är det skäligt att pensionen beviljas för viss tid. Avsikten är ju då att vederb. skall återvända till arbetslivet. Pensionsperioden skall i dessa fall utmätas till något längre än utbildningstiden. Pensionstagaren har då tid att söka sig en för sin arbetsförmåga lämplig arbetsplats. Om pensionstagaren inte lyckas få ett nytt arbete, borde en s.k. "mjuklandning" övervägas, dvs. delpension beviljas för viss tid (5b § 4 mom. APL). I detta skede omvandlas ärendet ofta i praktiken till ett sysselsättningsproblem.

Fortsättning på visstids pension

Vid ansökan om fortsättning på visstids invalidpension borde sökanden fylla i en pensionsansökningsblankett. Som ansökan räcker dock även ett nytt läkarintyg eller en anmälan om att sådant har insänts till Folkpensionsanstalten eller annan pensionsanstalt. I stället för ansökningsblanketten kan även J-blanketten eller motsvarande användas. Såsom i punkt 3.3., sida 15 har konstaterats, skall pensionsansökan fyllas i om det vid ansökan om fortsatt pension gått mer än ett år sedan pensionen upphörde.

Om förhandsanmälningsförfarandet mellan arbetspensionssystemet och folkpensionssystemet har tillämpats när pensionen beviljades för viss tid, skall förfarandet även tillämpas vid beslut på ansökan om fortsatt pension.

Pensionsanstalterna har sinsemellan kommit överens om, att kostnaderna för anskaffande av läkarintyg för fortsatt pension skall ersättas.

4.7. Förvägran eller minskning av invalidpension på grund av uppsåt eller grovt vållande

Enligt 8 b § 1 mom. APL kan invalidpension och i 4 a och b §§ APL avsedd familjepension åt arbetsoförmöget barn förvägras eller minskas, om arbetstagaren eller barnet har förorsakat sin arbetsoförmåga uppsåtligen. Utgångspunkten vid tillämpningen av detta stadgande skall vara, att pensionen får förvägras eller minskas endast i de fall då avsikten att få pension otvetydigt kan visas ha varit orsak till handlingen. Om exempelvis en person genom ett självmordsförsök blivit arbetsoförmögen kan stadgandet inte tillämpas, emedan handlingen inte syftar till att åstadkomma arbetsoförmåga.

Pensionssökanden hade kastat sig under tåget. Den arbetsoförmåga som detta ledde till ansågs inte ha uppkommit genom brottslig handling och sökandens pension skulle därför varken förvägras eller minskas med stöd av 8 b § APL. FSD:s beslut 21.4.1977 (ETK 26, Arbetspension 4/77).

4.8. Bestämmande av begynnelse-tidpunkten för arbetsoförmåga och dess inverkan på pensionsbeloppet

Den tidpunkt då arbetsoförmågan skall anses ha börjat har en avgörande inverkan på pensionsbeloppet. Pensionens storlek är i högsta grad beroende på, om tiden från arbetsoförmågans inträde fram till pensionsåldern, den s.k. återstående tiden, skall betraktas såsom till pension berättigande eller inte. En pension på basen av återstående tid kallas heleffektiv invalidpension. För att den återstående tiden skall beaktas krävs det, att arbetsoförmågan har börjat innan det från arbetsförhållandets upphörande har förflutit 360 sådana dagar, för vilka arbetstagaren inte fått i lagen om riksomfattande arbetslöshetskassor avsett dagunderstöd. På pensionsbeloppet kan även tillämpande av begränsningsstadgandet inverka. För detta stadgande redogörs i punkt 4.8.3., sidorna 38-40.

Speciell vikt skall fästas vid invalidpensionens begynnelse-tidpunkt, emedan denna inverkar på pensionsnivån. Tidpunkten för arbetsoförmågans inträde skall basera sig på medicinska omständigheter. Beslut om arbetsoförmågans begynnelse-tidpunkt får likväl inte fattas utgående från enbart medicinska omständigheter. Avseende skall även fästas vid andra faktorer,

framförallt vid den tidpunkt då vederb upphört med arbetet. I de fall då tidpunkten för arbetsoförmågans inträde kan tolkas olika, borde det vid avgörandet beaktas, att den pension som beviljas skall stå i rätt förhållande till pensionssökandens arbetshistoria och arbetsinkomster.

För att den för arbetspensionsskyddet centrala principen, dvs. att den uteblivna arbetsinkomsten - inkomstbortfallet - skall ersättas med en riktigt avpassad pension, i görligaste mån skall uppfyllas, innehåller arbetspensionslagarna betydelsefulla stadganden med tanke på principens förverkligande. Sådana stadganden är stadgandet om beaktande av den återstående tiden samt begränsningsstadgandet. Likaså kan beviljande av delpension verka därhän, att pensionen bestäms på basen av en inkomstnivå, som ännu inte i betydande mån har hunnit sjunka till följd av sjukdom.

4.8.1. Återstående tjänstgöringstid

I 6 § 3 mom. APL ingår stadganden om, när en pensions- tagare har rätt till pension på basen av återstående tid. Där sägs även till vilket arbetsförhållande den återstående tiden skall anslutas. Motsvarande stad- ganden ingår i 7 § KAPL. I LFÖPL och FÖPL hänvisas till stadgandena i APL.

Förutsättningar

Enligt APL beaktas den återstående tiden, om arbets- oförmågan har börjat inom 360 dagar från det arbets- förhållandet upphörde. Denna 360 dagars tid förlängs med arbetslöshetsunderstödsdagar och i lagen om stu- dieledighet avsedd studieledighet. För kvinnor för- längs 360 dagars tiden även med den tid, under vilken en kvinnlig arbetstagare haft i 4 § 5 mom. APL avsett barn yngre än 3 år. Denna tid får dock utgöra högst nio år.

Enligt KAPL skall den återstående tidens förtjänster beaktas, om arbetstagaren har förtjänat ett fastställt gränsbelopp KAPL-löner under 540 dagars tid innan den sjukdom börjat som är den huvudsakliga orsaken till arbetsoförmågan. Gränsbeloppet är 800 mk enligt in- dexnivån år 1962 (8.048 mk ind. 1006). Vid beslut om den återstående tidens beaktande eller inte skall inom KAPL sålunda, med avvikelse från APL, vikt fästas vid när sjukdomen har börjat. Denna 540 dagars tid för- längs med de dagar, för vilka arbetstagaren har fått dagunderstöd eller under vilka arbetstagaren varit studieledig. Tiden för vården av barn under 3 år

förlänger även 540 dagars tiden på samma sätt som inom APL.

Vid beslut om återstående tid enligt FÖPL och LFÖPL iakttas motsvarande stadganden i APL.

4.8.2. Till vilket arbetsförhållande skall den återstående tjänstgöringstiden anslutas?

Den återstående tjänstgöringstiden ansluts till det sista arbetsförhållande eller den sista företagarperiod som pågått minst fyra månader (6 § 3 mom. APL). Om vederb. person inte under ett års tid före arbetsoförmågans inträde haft något arbetsförhållande eller någon företagarperiod på minst fyra månader, kan den återstående tiden även anslutas till ett arbetsförhållande som pågått kortare tid än fyra månader. Avsikten med detta stadgande är, att den återstående tiden inte skall anslutas till ett helt kortvarigt arbetsförhållande annat än i undantagsfall. Motiveringen är, att lönen i ett kortvarigt arbetsförhållande helt slumpmässigt kan avvika märkbart från arbetstagarens redan stabiliserade inkomstnivå.

När den återstående tiden skall anslutas till ett arbetsförhållande som pågått kortare tid än fyra månader, utväljs det tidigaste av alla arbetsförhållanden under ett år före arbetsoförmågans inträde. Ju tidigare det arbetsförhållande är som utväljs, desto sannolikare är det, att sjukdomen inte inverkat sänkande på lönen.

Beaktande av KAPL-arbetsförhållanden

Om en arbetstagare likväl efter det ett arbetsförhållande på minst fyra månader har upphört, i KAPL-arbeten har intjänat det i 7 § 1 mom. KAPL fastställda gränsbeloppet, upphör rätten till heleggeffektivt invalidpensionsskydd på basen av APL-arbetsförhållandet. För lantbruksföretagarna är gränsbeloppet ett annat än för dem som haft enbart KAPL-arbeten. Arbetstagaren har inte heller rätt till ett heleggeffektivt invalidpensionsskydd på basen av ett APL-arbetsförhållande som pågått kortare tid än fyra månader, om han har rätt till en sådan pension, vari lönen för den återstående tiden beaktas enligt KAPL. Här är ytterligare att beakta, att det i 7 § 1 mom. KAPL avsedda gränsbelopp-

pet måste ha intjänats innan den sjukdom började som är den huvudsakliga orsaken till arbetsoförmågan.

Cirkulär 16/71, Ändringar i arbetspensionslagarna
Cirkulär 6/77, Anvisningar för handläggning av pensionsansökan

4.8.3. Begränsningsstadgande

På invalidpensionens storlek kan även tillämpningen av det s.k. begränsningsstadgandet inverka (4 § 4 mom. APL). Utöver arbetsoförmågans begynnelsepunkt är det skäl att även utreda tidpunkten för när sjukdomen har börjat. Om arbetsoförmågan beror på sjukdom, lyte eller skada som arbetstagaren hade redan då arbetsförhållandet började, har han rätt till invalidpension på basen av detta arbetsförhållande endast i det fall, att han blivit arbetsoförmögen först när det gått minst ett år från det arbetsförhållandet började. Genom KAPL:s begränsningsstadgande beaktas sjukdomens inverkan på pensionen på samma sätt som inom APL. KAPL-löner i arbetsförhållanden som börjat under det sista året före arbetsoförmågans inträde beaktas inte i pensionen, om sjukdomen börjat därförinnan. FÖPL och LFÖPL har i sin tur hänvisningar till begränsningsstadgandet i APL.

Innan arbetsoförmågan helt har börjat, kan en person till följd av försämrad hälsa och svårigheter att fortsätta i sitt tidigare arbete ha lämnat sitt dittillsvarande arbete och sökt sig till nya arbetsuppgifter i tron att klara av dem trots sjukdomen. Detta kan ske såväl på arbetsgivarens som på vederb. persons eget initiativ. I allmänhet sjunker lönenivån. Slutligen leder detta till, att vederb. helt lämnar arbetet och ansöker om pension. Arbetsförhållanden under året före arbetsoförmågans inträde kan i dessa fall genom begränsningsstadgandet utelämnas från de till pension berättigande arbetsförhållandena. I de sista arbetsförhållandena har ju sjukdomen oftast sänkt lönenivån. Pensionen bestäms på basen av arbetstagarens tidigare stabiliserade lönenivå och sjukdomen kommer då inte att inverka sänkande på pensionen.

Om pensionssökanden har en lång enhetlig arbetshistoria bakom sig, borde ett tillämpande av begränsningsstadgandet inte få leda till en fribrevspension.

Syftet med begränsningsstadgandet är också, att från arbetspensionssystemet utestänga sådana personer, vilka såsom redan sjuka har arbetat endast en kort tid

i arbeten som lyder under arbetspensionslagarna. I annat fall skulle redan ett arbete på bara en månad kunna ge rätt till en oskäligt stor pension i förhållande till den verkliga arbetsinsatsen. Detta skulle helt strida mot syftet med pensionen och mot intjäningsprincipen inom arbetspensionssystemet. Anordnandet av pensionstrygghet för dem som endast kortvarigt deltagit i arbetslivet har ansetts ankomma på folkpensionssystemet.

Begränsningsstadgandet inverkar på pensionsnivån. Dess syfte är att förhindra direkt spekulering. Vid den praktiska tillämpningen av stadgandet borde detta syftemål i tillräcklig mån beaktas. Meningen är att nå ett slutresultat så rättvist som möjligt för pensionssökanden.

Sjukdomsbegreppet

Vid tillämpning av begränsningsstadgandet ges sjukdomsbegreppet en innebörd som i rätt hög grad avviker från den medicinska definitionen. Sjukdomen skall enligt den medicinska bedömningen ha funnits redan då arbetsförhållandet började för att en tillämpning av begränsningsstadgandet överhuvudtaget ens skall övervägas. Enbart den omständigheten att sjukdomen yppat sig ger ännu inte rätt att tillämpa begränsningsstadgandet, utan därutöver förutsätts, att sjukdomen tydligt inverkat menligt på arbetstagarens normala arbetsinsats. I praktiken har det ansetts, att sjukdomens inverkan på arbetsinsatsen skall märkas genast efter det arbetsförhållandet började. Om arbetet blivit mycket kortvarigt, kan det i en del fall anses ha utförts medan arbetstagaren var arbetsoförmögen.

Vid avgörandet skall de medicinska omständigheterna samt beskrivningarna på de av arbetstagaren utförda arbetsuppgifterna ställas jämsides. För detta krävs, att pensionsanstalten innan begränsningsstadgandet tillämpas helst skaffar utredning av arbetsgivaren, exempelvis av den förman som på nära håll följt med sökandens arbete, över det av sökanden faktiskt utförda arbetet och över eventuella sjukfrånvaroperioder i det arbetsförhållande, som måhända kommer att utslutas genom begränsningsstadgandet. Sökandens förmåga att klara sig i arbetet under den sista tiden i ett föregående arbetsförhållande återspeglar arbetsförmågan i början av ett därpåföljande arbetsförhållande.

När begränsningsstadgandet tillämpas skall det samtidigt avgöras, vilken pensionsanstalt det är som ansvarar för den pension som beviljas. Begränsningsstad-

gandet är avsett att användas för bestämmandet av pensionsrätten. Ansvarsfrågan får inte göras till den avgörande faktorn när stadgandet tillämpas.

Begränsningsstadgandet har samma innehåll såväl i den offentliga som i den privata sektorns pensionslagar. Fastän avgörandena fattas särskilt för sig inom vardera sektorn borde, vid fråga om tillämpning av begränsningsstadgandet eller inte, pensionsärendet för en inom båda sektorerna pensionsförsäkrad person handläggas som en enda helhet för att ett riktigt slutresultat skall uppnås och en uteslutning från pensionsskyddet skall förhindras. Kontakten mellan pensionsanstalterna innan pensionsbesluten ges borde därför utökas.

Hänskjutningsanmälan

När en pensionsanstalt hänskjuter pensionsansökan till en annan pensionsanstalt och anser, att begränsningsstadgandet borde tillämpas, skall det i hänskjutningsanmälan anges, när pensionssökandens sjukdom och arbetsoförmåga har börjat enligt den hänskjutande pensionsanstaltens åsikt.

Cirkulär 1/76, Begränsningsstadgandena i arbetspensionslagarna

4.8.4. Delpensionens inverkan på pensionsbeloppet

Ofta framgår det vid en kontroll i efterhand, att pensionssökandens arbete kanske redan i årtal varit periodiskt till och från på grund av sjukdom. Av den orsaken kan inkomstnivån sedan länge ha varit lägre än den tidigare stabiliserade nivån. Sökanden har kanske varit tvungen att byta arbetsplats eller att gå över till andra arbetsuppgifter i sitt senaste arbetsförhållande. Arbetsoförmågan skall då anses ha börjat vid den tidpunkt, från vilken sökandens inkomstnivå har sjunkit i en sådan grad som berättigar till delpension. Det skall dock observeras, att pensionen inte kan utbetalas för längre tid än ett år bakåt räknat från början av den månad som följer efter pensionsansökan.

4.8.5. Justering av pensionslönen efter prövning

Också genom en på prövning baserad korrigerings enligt 7 § 2 mom. APL av lönegrunden kan pensionen bestämmas på basen av den stabiliserade lönenivån.

Arbetstagaren har måhända före sin pensionering på grund av försämrad hälsa exempelvis varit förflyttad till arbetsuppgifter, för vilka han förtjänat betydligt mindre än för sina egentliga uppgifter i samma arbetsförhållande. Om den tidigare högre lönen betalades för så lång tid, att den kunde anses vara stabiliserad och om sänkningen i lönenivån har en väsentlig inverkan på pensionsskyddet, skall pensionslönen justeras att motsvara den stabiliserade lönenivån. Stadsgandet kan tillämpas endast när lönen ändras medan arbetsförhållandet pågår. Dessutom förutsätts, att det är fråga om sökandens senaste arbetsförhållande eller ett sådant arbetsförhållande, som har upphört under en tid om 360 sådana dagar före pensionsfallet, för vilka arbetstagaren inte fått i lagen om riksfattande arbetslöshetskassor avsett dagunderstöd.

Cirkulär 5/83, Justering av pensionslönen efter prövning

4.9. Ändring av beviljad pension

4.9.1. Ändring av full invalidpension till delpension

Full invalidpension ändras till delpension när arbetsförmågan har förbättrats så, att förutsättningar för utbetalning av full pension inte mera är för handen, men villkoren för delpension är uppfyllda.

Pensionen kan inte ändras till delpension för den tid full pension redan har utbetalats (5 § 3 mom. APL). Ändringen kan i allmänhet genomföras endast för tid från beslutfattandet framåt.

Om pensionsutbetalningen har avbrutits vid en tidigare tidpunkt, kan pensionen ändras till delpension från avbrottstidpunkten. Pensionen kan avbrytas om pensionssökanden trots pensionsanstaltens uppmaning inte sänder in utredning över att han fortfarande har rätt till pensionen.

I invalidpensionsbeslutet ingår förordnande om, att förändringar i arbetsförmågan skall anmälas till pensionsanstalten. Pensionen kan ändras på antingen pensionstagarens eller pensionsanstaltens initiativ.

4.9.2. Ändring av delpension till full invalidpension

Invalidpension som beviljats i form av delpension kan ändras till full pension om pensionstagarens arbetsförmåga har förändrats. Förändringen i arbetsförmågan

måste kunna bedömas bestå åtminstone för ett år framåt. Delpension kan även ändras retroaktivt till full pension. Pensionen kan förhöjas för sex månader före den kalendermånad som närmast följer efter pensionsstagarens justeringsansökan eller pensionsanstaltens justeringsåtgärder (5 b § 3 mom. APL). Den retroaktiva tiden räknas i fulla kalendermånader.

Såsom tidigare konstaterats är dagpenning enligt SFL primär i förhållande till arbetspension från 1.1.1982 (den s.k. SOVE-reformen). Om delpension, som baserar sig på pensionsfall efter 30.11.1981, ändras till full pension, beviljas den fulla invalidpensionen enligt huvudregeln från det primärtiden har upphört, ifall primärtid enligt sjukförsäkringslagen har fastställts för pensionstagaren. Delpensionen utbetalas då fram till dess den fulla invalidpensionen börjar.

När delpension ändras till full invalidpension genom beslut efter det primärtiden har upphört, kan detta leda till att pensionen skall utbetalas retroaktivt för tid efter primärtidens slut. Pensionsanstalten betalar då till sjukförsäkringsfonden skillnaden mellan full pension och delpension, till den del skillnaden motsvarar dagpenning enligt SFL för samma tid.

Om ingen primärtid har fastställts för en delpensionsstagare, ändras enligt undantagsstadgandet delpensionen till full invalidpension från början av den månad som följer efter arbetsoförmågans inträde.

När en före 1.1.1982 påbörjad delpension ändras till full invalidpension, tillämpas enligt lagens ikraftträdelsestadgande inte de från 1.1.1982 gällande stadgandena om början av pension på den fulla pensionen. Delpensionen ändras i dessa fall oberoende av primärtiden till full pension från början av den månad som följer efter arbetsoförmågans inträde. Om ändringen sker retroaktivt och dagpenning enligt sjukförsäkringslagen har betalats för samma tid, betalas av skillnaden mellan full pension och delpension för den retroaktiva tiden den del, som inte överstiger dagpenningen, inte ut åt något håll.

När delpension ändras till full invalidpension eller ansökan om ändring till full pension avslås, skall i punkt 4.4.4. avsedd förhandsanmälan sändas till Folkpensionsanstalten (sida 29). Förhandsanmälningsförfarandet tillämpas tillsvärdare likväl endast på sådana avgöranden, där pensionen kan beviljas från det den fastställda primärtiden har upphört. För den skull omfattar anmälningsförfarandet inte sådana avgöranden

som gäller ändring av en före 1.1.1982 påbörjad delpension till full pension.

4.9.3. Omvandling av full invalidpension till ålderspension

Invalidpension omvandlas till ålderspension när pensionstagaren uppnår pensionsåldern (4 § 3 mom. APL). Om begränsningsstadgandet har tillämpats på något arbetsförhållande vid uträkning av invalidpensionen, måste pensionsanstalten räkna ut pensionsbeloppet på nytt när pensionen omvandlas till ålderspension. På nytt måste pension också räknas ut, när en invalidpensionstagare under pensioneringstiden haft förvärvsarbete som ger rätt till ålderspension. Detta kan vara aktuellt i de fall då invalidpensionen har utbetalats som fribrevspension.

Även i de fall som nämns på sida 28, då FÖPL- eller LFÖPL-pension har tillväxt fastän vederb. fått hel-effektiv invalidpension, skall pensionsbeloppet räknas ut på nytt.

4.9.4. Omvandling av delpension till ålderspension

Invalidpension omvandlas till ålderspension när pensionstagaren uppnår pensionsåldern. En förutsättning för att ålderspension skall beviljas är, att arbetstagaren inte längre arbetar i något APL-arbetsförhållande (4 § 2 mom. APL). En delpensionstagare kan förvärvsarbete som anställd samtidigt som han får sin pension. Fastän ingen pension tillväxer i ett sådant arbetsförhållande, lyder det dock under APL om förutsättningarna för att lagen skall tillämpas är för handen. Om arbetsförhållandet fortsätter ännu efter det delpensionstagaren har uppnått pensionsåldern, ändras delinvalidpensionen till ålderspension från början av månaden efter den då pensionstagaren uppnådde pensionsåldern oberoende därav, om pensionstagarens arbetsförhållande fortsätter eller inte.

Varken i KAPL, LFÖPL eller FÖPL krävs det, att pensionstagaren skall avsluta sin under dessa lagar lydande verksamhet för att ålderspension skall beviljas. Detta innebär, att omvandlingen av en enligt dessa lagar beviljad invalidpension till ålderspension inte är något problem.

4.10. Pensionering på nytt efter återkomst till arbetet

4.10.1. Misslyckad återkomst till arbetet

Om en invalidpensionerad arbetstagare återvänder till arbetet, men arbetsperioden blir helt kortvarig på grund av sjukdom, skall återkomsten till arbetet anses ha misslyckats. Även en längre arbetsperiod kan betraktas som arbetsförsök, om vederb. inte klarat sig i arbetet, vilket kan visa sig exempelvis i form av ofta förekommande frånvaro. En sådan persons arbetsförmåga anses då inte ha återkommit. Det är härvid fråga om arbetsförsök och pension kan beviljas direkt från den tidpunkt då pensionen upphörde.

4.10.2. Nytt invalidpensionsfall - pension på nya eller på tidigare grunder

Om återkomsten till arbetet utfaller väl, men vederb. person blir arbetsoförmögen på nytt efter att en tid ha varit arbetsför, är situationen i allmänhet inte problematisk, om lönen efter återkomsten till arbetet har varit på minst samma nivå som tidigare. Vid uträkning av den nya pensionen beaktas i normal ordning förvärvsarbetet efter pensioneringstiden. Nivån på pensionsskyddet försämrars inte av detta.

Om däremot återkomsten till arbetet inte löpt som den borde och lönen för den skall inte stigit till vad den tidigare varit, kan pensionsbeloppet i väsentlig grad minska, om lönen i det senaste arbetsförhållandet tas till grund för den pensionsgrundande lönen för den återstående tiden när den nya pensionen bestäms. I lagen har därför införts ett stadgande, vars syfte är att i fall som dessa garantera en pension på basen av den inkomstnivå, som ännu inte nämnvärt försämrats till följd av pensionstagarens sjukdom.

Pensionen beviljas på tidigare grunder, när en arbetstagare, som tidigare fått heleffektiv invalidpension, på nytt blir arbetsoförmögen på grund av samma sjukdom, skada eller lyte som den tidigare beviljade pensionen baserade sig på (6 § 4 mom. APL). Pensionsbeloppet förblir i dessa fall oförändrat, men skall självfallet justeras enligt index. Här skall även beaktas, att de nya stadgandena om pensionens tillväxt skall tillämpas, om den nya arbetsoförmågan har börjat 1.7.1975 eller därefter. De nya stadgandena om barn-tillägg tillämpas, när det pensionsfall som pensionen baserar sig på, har inträffat efter 30.6.1975.

Stadgandet stöder för sin del en invalidpensionerads försök att återinträda i arbetslivet. Rädsla för att pensionsnivån skall sjunka behöver inte hindra ett återinträde. Om försöket med att arbeta inte utfaller väl, kan arbetstagaren återfå sin pension på samma nivå som tidigare utan att det mellanliggande arbetet inverkar på pensionsbeloppet.

Aterkommande sjukdom

Orsakssammanhang

Frågan om den försäkrade lider av samma sjukdom som tidigare eller har drabbats av en helt ny sjukdom måste avgöras på medicinska grunder. Enbart en ändring av eller ett tillägg i diagnosen behöver inte betyda en ny sjukdom. Den sjukdom som lett till arbetsoförmågan måste likväl ha ett orsakssammanhang med den sjukdom som orsakade den tidigare arbetsoförmågan. I annat fall kan det inte anses vara fråga om samma sjukdom.

När arbetstagaren på nytt blir arbetsoförmögen kan huvuddiagnosen vara en annan, men som tilläggsdiagnos har angivits den tidigare sjukdomen. Härvid kan det trots olika huvuddiagnoser i vissa fall vara motiverat att anse, att det är fråga om samma sjukdom som tidigare på det sätt som 6 § 4 mom. APL avser.

Vid frågan om den försäkrade lider av samma sjukdom eller inte måste de medicinska utredningarna tas till grund för avgörandet. Vikt skall även fästas vid, hur länge vederb. person arbetat efter det den tidigare pensionen upphörde, hur han klarat sig i arbetet och vilken hans inkomstnivå varit i detta arbete.

Ju längre tid som förflutit från det den tidigare arbetsoförmågan upphörde, desto mindre skäl finns det att anta, att det är fråga om samma sjukdom. Lagen innehåller inga tidsgränser. Vid avgörandena i praktiken har i allmänhet en tidsgräns om två år iakttagits. Det har ansetts, att arbetstagarens inkomster under en två års tid hinner stabilisera sig på en sådan nivå som kan betraktas som den normala.

Om en arbetstagare är arbetsför i minst två år efter sin arbetsoförmåga, anses i allmänhet, att det inte längre är fråga om samma sjukdom. Trots detta kan det likväl hända, att pensionen kommer att beviljas på samma grunder som tidigare även efter en längre tid än två år. På avgörandet inverkar nämligen också det, hurudan själva arbetsinsatsen varit efter pensioneringstiden.

Ifall beslutet är, att pensionen skall beviljas på tidigare grunder, skall pensionsansökan hänskjutas till den pensionsanstalt som beviljat den tidigare pensionen.

4.10.3. Från arbetsförmåga till arbetslöshet

För den som återfått sin arbetsförmåga kan en återgång till arbetet visa sig omöjlig av den anledningen att inget arbete finns att få.

När en arbetslös fått arbetslöshetsunderstöd eller -ersättning för 200 dagar, beviljas arbetslöshetspension åt honom, ifall de övriga förutsättningarna för pensionens beviljande är uppfyllda.

Pensionsfallet anses då ha inträffat den dag, för vilken sökanden första gången fick arbetslöshetsunderstöd eller -ersättning under de 60 senaste veckorna och en månad före utfärdandet av Arbetskraftsmyndighetens intyg. Det problematiska i dessa fall är, att pensionen vid en snäv tolkning av lagens ordalydelse beviljas som fribrevspension till följd av den tidigare invalidpensionsperioden.

Den tid, som en person utfått heleffektiv invalidpension, skall vid bestämmandet av arbetslöshetspensionen jämföras med förvärvsarbets tid och beaktas vid beräkningen av den i 6 § 3 mom. APL nämnda maximitiden om 360 dagar. (Omröstning) Pensionsnämndens beslut nr 4346/81.

Samma problem återkommer också när en person efter en arbetslöshetsperiod på nytt blir arbetsförmögen, men det inte kan anses vara fråga om samma sjukdom som tidigare.

Vid Pensionsskyddscentralen har en arbetsgrupp tillsatts för att dryfta frågan. Arbetsgruppen bereder en lagändring i ärendet.

5. REHABILITERINGSVERKSAMHETEN INOM ARBETSPENSIONSSYSTEMET

5.1. De allmänna förutsättningarna för rehabilitering

Den av arbetspensionsanstalterna bekostade rehabiliteringen är en förmån som beror på prövning och som grundar sig på pensionslagstiftningen (4 § 6 mom. APL); vid avslag har sökanden inte rätt att anföra besvär över beslutet. De arbetspensionsförsäkrade har samma rätt som alla andra till olika former av rehabilitering inom ramen för de allmänna riksomfattande rehabiliteringstjänsterna.

Arbetspensionssystemet strävar vid behandlingen av rehabiliteringsärenden att utreda vilket som är det mest ändamålsenliga sättet att främja förbättrandet eller upprätthållandet av arbets- och förvärvsförmågan hos personer som anvisats rehabilitering. Rehabilitering kan också beviljas en person som ännu inte invalidpensionerats, men vilken det enligt pensionsanstaltens uppfattning är ändamålsenligt att arbetsrehabilitera mot bakgrunden av den nedsättning i vederbörandes arbetsförmåga som redan kunnat konstateras. Rehabiliteringsåtgärderna gäller pensionsförsäkrade, vilkas rehabilitering inte befinner sig i aktivt skede inom något annat rehabiliteringssystem. Ifall pensionsökandens rehabiliteringsärende är anhängigt inom Folkpensionsanstalten då primärtiden för den försäkrade fastställs, får pensionsanstalten uppgift om saken i meddelandet om den fastställda primärtiden.

Om behovet av rehabilitering är en följd av skada eller yrkessjukdom för vilken ersättning beviljas på basen av olycksfalls- eller trafikförsäkring, beviljas rehabiliteringen med stöd av lagarna om invalidvård för personer som uppbär antingen olycksfallsersättning eller trafikförsäkringsersättning. Det inbördes förhållandet mellan rehabilitering på basen av å ena sidan den allmänna invalidvårdslagen och å andra sidan arbetspensionssystemet avgörs från fall till fall. Härvid beaktas rehabiliteringsklientens individuella förhållanden.

Såsom i punkt 4.4.5. konstaterades, handhar Försäkringsbranschens Rehabiliteringscentral (här nedan = FRC) i regel de praktiska åtgärderna i samband med rehabiliteringsärenden. FRC, vars medlemmar består av Olycksfallsförsäkringsanstalternas Förbund, Trafikförsäkringsföreningen och Arbetspensionsanstalternas Förbund, handhar den rehabiliteringsverksamhet som grundar sig på försäkrings- och arbetspensionslagstiftningen. FRC bistår också försäkringsbolagen och

arbetspensionsanstalterna i beredningen, handhavandet och samordningen av rehabiliteringsärenden.

5.2. Utredandet av förutsättningarna för rehabilitering samt fattandet av rehabiliteringsbeslut

Efter det att pensionsanstalten beslutat att låta utreda pensionssökandens möjligheter till rehabilitering, sänder anstalten ett skriftligt uppdrag till Försäkringsbranschens Rehabiliteringscentral. Till uppdraget fogas ljuskopior av läkarutlåtanden och andra handlingar som innehåller uppgifter om vederbörandes hälsotillstånd, arbetserfarenhet, arbetsförhållanden, grundutbildning, tidpunkt då invalidpension börjat utbetalas, pensionens belopp samt andra omständigheter som kan vara av betydelse vid den fortsatta behandlingen av rehabiliteringsärendet.

Efter att ha fått uppdraget försöker FRC kartlägga rehabiliteringsklientens helhetssituation. FRC undersöker och utreder det individuella rehabiliteringsbehovet, utbildningsförutsättningarna samt möjligheterna att rehabilitera klienten till ett arbete. Härvid begagnar man sig av bl.a. Arbetskraftsbyråernas situationsöversikter och rådgivning, yrkesvägledning, rehabiliteringsundersökningar, arbetsprövning samt konsulttjänster inom olika medicinska specialiteter.

På basen av de undersökningar och utredningar FRC gjort bedömer centralen klientens rehabiliteringsmöjligheter. I vissa fall rekommenderar FRC att klienten arbetsrehabiliteras. Här efter avgör pensionsanstalten huruvida den av FRC föreslagna rehabiliteringsplanen skall förverkligas eller inte.

5.3. Vad ingår i arbetsrehabiliteringen?

Arbetsrehabiliteringen avser att förbättra den pensionsförsäkrades arbets- och förvärvsförmåga. De metoder som härvid utnyttjas är t.ex. rehabiliteringsrådgivning, placeringsarrangemang, arbetsträning (begränsat i anslutning till arbetsrehabilitering), utbildning, arbetsvård och medicinalvård.

Yrkesutbildning

Yrkesutbildning kan ges vid allmänna yrkesläroanstalter eller vid specialyrkesläroanstalter för invalida, vid sysselsättnings- och andra yrkeskurser samt genom specialarrangemang. Yrkesorientering och yrkesträning kan också ges på en arbetsplats i samband med individuella rehabiliteringsprogram, som vid behov kan kompletteras med teoretisk undervisning på annat håll.

Arbetsvård

Såsom arbetsvård beviljas lån eller bidrag för anskaffande av arbetsredskap, maskiner och råvaror eller för grundande av eget företag. Arbetsvård kommer i fråga enbart i fall, där pensionstagaren inte kan placeras i arbetslivet på annat sätt. Syftet med bidraget skall vara att främja pensionstagarens utkomstmöjligheter och det bör användas för utövande av sådant yrke eller sådan näringsgren, där pensionstagarens egen arbetsinsats är av väsentlig betydelse. Lån som beviljas i form av arbetsvård är räntefritt.

Medicinalvård

Då rehabilitering beviljas inom ramen för arbetspensionssystemet är medicinalvård i regel motiverad endast efter det att den egentliga sjukvården avslutats och då medicinalvården ansluter sig till planering eller genomförande av program för arbetsrehabilitering eller till vederbörandes återinträde i arbetslivet.

5.4. Utkomstskyddet under rehabiliteringstiden

En persons utkomstskydd består under pågående rehabilitering i regel av antingen heleffektiv full invalidpension som beviljas för en viss tid eller av rehabiliteringspenning som motsvarar pensionen. Pensionen eller det ekonomiska stödet bör utbetalas under hela den tid rehabiliteringsprogrammet pågår.

Ifall pensionstagaren i stället för pension beviljas s.k. rehabiliteringspenning eller annan liknande förmån, betraktas tiden då sådan utbetalas i motsats till heleffektiv invalidpensionering inte såsom till pension berättigande tid i samband med att pension eventuellt beviljas i ett senare skede. Följden härav är beviljande av fribrevspension. Det är i dessa fall viktigt att för pensionssökanden klargöra skillnaden mellan invalidpension och rehabiliteringspenning. Vederbörande har då möjlighet att besvara sig över avslaget pensionsbeslut, såvida han anser sig vara berättigad till invalidpension. I detta sammanhang kan konstateras, att ansvaret för rehabiliteringspenning bärs helt av den pensionsanstalt som beviljat penningen.

Arbetspensionsanstalternas Förbund har givit anvisningar till pensionsanstalterna om hur rehabiliteringsklienterna borde ersättas för dels de direkta kostnaderna i samband med rehabiliteringsprogram och dels tilläggskostnaderna för mat, logi etc.

En kommission som dryftat utkomstskyddet under rehabiliteringstiden har slutfört sitt arbete och avlåtit sitt betänkanden (Kommittébetänkande 1983:93; innehåller sammandrag på svenska).

6. UPPGÖRANDE AV PENSIONSBESLUT

Arbetspensionslagarna innehåller detaljerade stadganden om, på vilket sätt pensionsansökan skall göras, men därom, hur ett pensionsbeslut skall avfattas och utformas finns det inga exakta bestämmelser. Att genom detaljerade stadganden fastslå vad ett beslut skall innehålla och hur det skall utformas är inte ändamålsenligt och inte ens möjligt. I arbetspensionslagarna utsägs det likväl att pensionsbeslutet skall tillsändas pensionssökanden per post. Beslutet skall alltså vara skriftligt. Likaså ställer föreskrifterna i 21 § APL om ändringsansökan genom besvär och om handläggning av pensionsärende i besvärinstanserna vissa krav på pensionsbeslutet, vilket förutsätter att beslutet utges skriftligt.

Vissa bestämda basuppgifter måste dock ingå i ett invalidpensionsbeslut liksom i andra pensionsbeslut. Utöver uppgifterna om pensionssökanden och pensionen skall i beslutet anges dag då pensionsansökan gjorts anhängig, samt dag då beslutet givits och då beslutet postats. Beslutet skall undertecknas.

Om beslutet utskrivs genom maskinell databehandling eller eljest åtminstone delvis genom tryckningsförfarande, får underskriften utskrivas maskinellt. Av beslutet skall framgå, till vem beslutet riktar sig.

Av beslutet skall också tydligt framgå, vad beslutets mottagare är berättigad eller förpliktad till, eller hur ärendet har avgjorts. Hur beslutet uppgörs och utformas beror i hög grad på vad beslutet gäller.

6.1. Utformningen av och motiveringarna till beslutet

6.1.1. Beviljande avgöranden

Av ett beviljande beslut på en invalidpensionsansökan skall först och främst framgå, om sökanden är berättigad att få full pension eller om pensionen beviljats som delpension. Av beslutet skall likaså framgå, när sökandens arbetsoförmåga anses ha börjat. Om begränsningsstadgandet har tillämpats vid bestämmandet av pensionen, skall också börjetidpunkten för sjukdomen utskrivas i beslutet. I beslutet skall därtill anges, för vilken tid pensionen har beviljats. Om pensionen beviljats för viss tid, skall det i beslutet anges, hur pensionstagaren skall förfara för att få pension även efter den föreskrivna tiden.

I den egentliga pensionsbeslutsdelen skall även anges, hur stor den beviljade invalidpensionen är. För att pensionstagaren skall få klart för sig, på vad pensionsbeloppet baserar sig, skall beslutet omfatta en särskildg uträkningsdel. Uträkningen kan antingen ingå i det egentliga beslutet eller fogas till beslutet som en särskild bilaga.

Uttalande om samtliga yrkanden

Det bör observeras, att beslutet enligt allmänna processuella principer skall innehålla ett bemötande på sökandens samtliga yrkanden. Att lämna något yrkande obeaktat kan leda till onödiga besvär och en ny handläggning av ärendet. I ett invalidpensionsbeslut skall det sålunda konstateras exempelvis, att pensionsärendet beträffande vissa i ansökningsnämnda arbets- och tjänsteförhållanden handläggs vid en annan pensionsanstalt eller att något arbetsförhållande eventuellt inte har beaktats såsom icke lydande under någon arbetspensionslag. Om sökanden har uppgett sig ha arbetat utomlands, skall det i beslutet utsägas, att arbete utomlands inte ger rätt till pension i Finland. För pensionssökanden borde det likväl klargöras, vilka åtgärder pensionsanstalten vidtagit eller var sökanden kan få vetskap om sin pensionsrätt i detta avseende. I beslutets uträkningsdel skall även ingå exempelvis en redogörelse för en eventuell tillämpning av begränsningsstadgandet eller ett utelämnande av den återstående tiden. I ett till beslutet fogat följbrev borde sökanden uppmanas kontrollera att alla hans arbetsförhållanden har beaktats vid bestämmandet av pensionen.

När pension beviljas skall det i beslutet alltid konstateras åt vem pensionen beviljas och hur pensionen betalas ut (månatligen, kvartalsvis, betalningsdag och betalningsställe). Om pensionen utbetalas för retroaktiv tid, kan särskilt beslut ges om detta. I det egentliga beslutet skall då det särskilda beslutet nämnas.

Motiveringarna till ett pensionsavgörande har ingen väsentlig betydelse för pensionssökandens rättsskydd i ett beviljande beslut. Som motivering till avgörandet räcker det då t.ex. med en hänvisning till lagstiftningen.

6.1.2. Nekande avgöranden

Motivering

Avslagsbeslut skall motiveras. I beslutet skall anges både de faktiska omständigheter samt de stadganden och bestämmelser, som beslutet grundar sig på.

Om avgörandet baserar sig på ett avgörande av den pensionsanstalt som beviljar den huvudsakliga pensionen, räcker det med en hänvisning till denna huvudpensionsanstalts avgörande och motiveringar.

Motiveringens betydelse

- för pensions-sökanden

För pensionssökanden skall antingen i beslutet eller på annat sätt med anledning av beslutet klargöras, varför ansökan resulterat i det avgörande som beslutet visar. Tack vare motiveringen kan pensions-sökanden också förstå, varför beslutet har det innehåll som det har. Beslutsmotiveringen är till hjälp vid avfattandet av en eventuell besvärsskrivelse. Av motiveringen framgår, på vilka omständigheter besvären skall koncentreras, och kanske även, vilka omständigheter det lönar sig att föra fram till stöd för ändringsansökan. Beslutsmotiveringen kan genom att uppgifter på detta sätt lämnas för eventuella besvär leda till att ändringsansökan sker på sakliga grunder. Detta i sin tur minskar antalet obefogade besvär.

- för myndig-heterna

Beslutsmotiveringen är av betydelse även för myndigheterna. Av motiveringen framgår, vilka omständigheter pensionsanstalten fäst avseende vid och vilken betydelse anstalten har givit dem.

Hur skall beslutet motiveras

Som sakmotivering för beslutet skall anges de omständigheter som varit den huvudsakliga orsaken till att invalidpensionsansökan har avslagits. Motiveringen skall visa på de faktorer som anses utredda och som avgörandet baserar sig på. I den juridiska motiveringen skall anges de stadganden som avgörandet stöder sig på. För en tydlig och konsekvent presentation av de stadganden som tillämpats kan krävas en kort redogörelse för innehållet i dem. Därtill skall det alltid anges, vem sökanden i efterhand kan kontakta för att fråga om pensionsavgörandet.

Om arbetspensionsanstalten trots ett beviljande avgörande av Folkpensionsanstalten har stannat för ett avslag på pensionsansökan, skall de förda förhandlingarna nämnas och avgörandet motiveras för sökanden antingen i beslutet eller i ett skilt brev. Om de motstridiga avgörandena beror på skiljaktigheter i lagstiftningen, skall dessa skillnader klargöras för sökanden.

Ifall invalidpensionsansökan måste avlås på formella grunder, till exempel för att sökanden endast har arbetsförhållanden som är kortare än en månad, räcker det som avslagsmotivering att konstatera, att sökanden inte har några under APL lydande arbetsförhållanden. Ett uttalande om sökandens arbetsförmåga eller arbets-

oförmåga har ju i sådana fall ingen som helst inverkan på slutresultatet. Om det finns flera antingen formella eller på bedömningen av fakta baserade orsaker till avslag, skall dessa orsaker omnämnas så, att de som betraktas som de viktigaste anges först.

Här bör observeras, att då sökanden beviljas rehabiliteringspenning, varvid invalidpensionsansökan således avslås, skall pensionsanstalten ge ett med besväransvisning försett beslut över sitt nekande avgörande.

Om sökanden i sin pensionsansökan har angivit ett arbetsförhållande som saknas i registerutdraget, skall detta utredas och sökanden ges besked om resultatet även om pensionsansökningen avslås.

Redan i detta sammanhang kan nämnas, att meningen är att inom en snar framtid närmare utreda hur nekande beslut skall motiveras.

6.1.3. Delpensionsavgöranden

Om sökanden beviljas invalidpension i form av delpension fastän det tydligt framgår, att han önskar få full pension, skall pensionsanstalten redogöra för sitt beslut på samma sätt som för ett nekande avgörande. Avgörandet är ju i ett fall som detta delvis nekande sett ur sökandens prespektiv.

6.1.4. Beslut om fortsättning eller ändring av pension

På beslut om fortsättning eller ändring av pension ställs samma krav beträffande utformningen och motiveringen som på beviljande, nekande och delvis nekande avgöranden. Vid beviljande av visstids invalidpension utgör det första pensionsbeslutet och fortsättningsbeslutet var för sig en självständig ärendehelhet. Grunderna för det första beslutet vinner inte rättskraft i förhållande till fortsättningsbeslutet. Till fortsättningsbeslutet behöver likväl inte fogas någon pensionsuträkning, om pensionsbeloppet inte ändras.

Pensionsnämnden skall pröva besvär, som görs över beslut om fortsättning av visstids invalidpension och som gäller pensionsbeloppet, emedan det tidigare beslutet inte vinner rättskraft i fråga om fortsättningspensionen (FSD:s beslut 1.4.1976, PSC 4652 gamla arkivet).

Som fortsättning på visstids invalidpension kan sökanden med stöd av 5 b § 4 mom. APL även beviljas s.k.

"mjuklandning" i form av delpension till och med för kortare tid än ett år. För pensions sökanden skall det göras klart, att pensionen i så fall beviljas för att underlätta återgången till arbete. Detta skall förklaras antingen i själva beslutet eller i ett särskilt brev med redogörelser över frågor i anslutning till beslutet. Sökanden skall även vid behov uppmanas kontakta Arbetskraftsmyndigheterna eller på annat sätt anvisas, vilka åtgärder han bör vidta för att få en arbetsplats.

6.1.5. Interimistiska beslut

När pensionsanstalten ger beslut på en invalidpensionsansökan kan ärendet i allmänhet avgöras slutligt. Till det utgående beslutet skall fogas en besväransvisning, dvs anvisning om hur ändring kan sökas. I praktiken förekommer det likväl situationer, då pensions sökanden anses arbetsoförmögen och pensionen borde beviljas, men ärendet ändå inte kan avgöras slutligt. Detta förekommer då tilläggsutredning krävs för bestämmandet av det slutliga pensionsbeloppet eller när ärendet är anhängigt vid en besvärinstans och pensionsanstalten anser sökanden vara berättigad enbart till delpension fastän han yrkar full pension.

Invalidpensionsbeslutet är ofta av stor ekonomisk betydelse för sökanden. Pensionsanstalten kan därför i ovansagda situationer betala ut pension åt sökanden genom ett interimbeslut. Till ett sådant beslut skall besväransvisning inte fogas.

När invalidpension beviljats för viss tid och besvär anförts över att pensionen är tidsbegränsad, borde beslut om fortsättning på pensionen ges som ett interimbeslut ända tills besvärinstanserna givit beslut som vunnit laga kraft.

På beslutet skall tydligt anges, att beslutet är interimistiskt och att ett slutligt beslut jämte besväransvisning ges, när den utredning som behövs för bestämmandet av pensionsbeloppet erhållits eller när besvärinstansen avgjort besvärärendet. Om ärendet är anhängigt vid en besvärinstans, skall pensionsanstalten sända interimbeslutet och den på beslutet inverkan utredningen för kännedom till den besvärinstans, där ärendet är anhängigt.

Förhandsanmälningsförfarandet mellan folk- och arbetspensionssystemen får inte förbigås när ett interimbeslut övervägs.

I de fall då pensionssökanden kan anses ha ett stort intresse av att söka ändring i själva pensionsavgörandet (t.ex. när delpension beviljats trots att ansökan avser full pension) kan pensionsanstalten likväl ge ett med besvärсанvisning försett beslut, fastän utredning alltjämt pågår beträffande något arbetsförhållande. I beslutet skall pensionsanstalten i dessa fall meddela, att rättelsebeslut över pensionsbeloppet ges senare när utredningen har slutförts.

Avslagsbeslut jämte besvärсанvisning kan pensionsanstalten ge på en fortsättningsansökan, trots att ändring har sökts i ett föregående beslut vari visstidsinvalidpension beviljats.

6.1.6. Beslut om utbetalning av pension

När invalidpension utbetalas retroaktivt, måste beslut ges om utbetalning av pensionen för den retroaktiva tiden oberoende av om pensionen skall betalas till sjukförsäkringsfonden, arbetskraftskommission eller arbetslöshetskassa. Särskilt beslut om pensionens utbetalning skall även ges, när arbetsgivaren betalat sjuktidslön åt pensionstagaren för samma tid som den pensionen har beviljats för, och det ansökts om utbetalning av pensionen för denna tid till arbetsgivaren.

I alla dessa fall skall beslutet sändas till samtliga berörda parter. Pensionsanstalten skall även sända ett motsvarande särskilt beslut både till pensionstagaren och till socialnämnden, när ansökan gjorts om utbetalning av pensionen eller del därav till socialnämnden.

Av besluten gällande utbetalning av pension för retroaktiv tid skall framgå de tider och de ersättningar, på vilka beslutet om pensionens utbetalning till pensionstagaren, sjukförsäkringsfonden, arbetskraftskommissionen, arbetslöshetskassan eller arbetsgivaren baserar sig. Dessutom skall det i den juridiska motiveringen redogöras för de lagrum som utgör grund för beslutet.

Noggrann redogörelse för besluten om utbetalning av pension ingår i följande cirkulär: 3/75 Beaktande av sjukdagpenning vid beslut om invalidpension; 7/76 Utbetalning av pension till annan än pensionstagare; 33/81 Ändringarna 1.1.1982 i sjukförsäkringslagen och arbetspensionslagarna; samt 9/83 Utbetalning av retroaktivt beviljad pension till arbetskraftskommission eller arbetslöshetskassa.

6.1.7. Modellblanketter för beslut

För att pensionsbesluten skall utformas enhetligt har modellblanketter för olika beslut uppgjorts vid Pensionskyddscentralen. Modellblanketterna för olika slag av invalidpensionsbeslut medföljer detta cirkulär (bilagorna nr 14-23).

7. ÄNDRINGSSÖKANDE

Såsom konstaterats i punkt 3.1. på sida 13 räcker det vid ansökan om pension med en enda pensionsansökning, fastän sökanden skulle höra till flera än ett pensionssystem. Däremot måste ändring i besluten sökas särskilt inom ettvarrt pensionssystem. Ifall sökanden sålunda fått beslut från två olika pensionssystem, måste han anföra besvär särskilt över vardera beslutet.

Enligt 21 § APL kan den, som är missnöjd med det invalidpensionsbeslut han fått, söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär till pensionsnämnden senast den 30:e dagen efter det ändringssökanden fick del av beslutet. På motsvarande sätt kan ändring i pensionsnämndens beslut sökas hos försäkringsdomstolen.

Den som är missnöjd med statskontorets pensionsbeslut skall inlämna rättelseyrkande till statskontoret inom 60 dagar från det han tagit del av beslutet. Beslut på rättelseyrkande ger statskontorets rättelsenämnd.

Besvär över pensionsbeslut av Kommunala pensionsanstalten inlämnas till Kommunala pensionsnämnden. Besvärstiden är 30 dagar från delfåendet.

Den högsta beslutanderätten i den offentliga sektorns pensionsärenden har högsta förvaltningsdomstolen. Hos denna skall ändring sökas inom 30 dagar från det beslutet erhållits.

Vid beräkning av tidsfristerna skall i tillämpliga delar iakttas vad som stadgas i lagen om beräkning av laga tid. Om bestämd dag eller sista dagen av bestämd tid infaller på helgdag, självständighetsdagen, första maj, julafton, midsommarafton eller söckenlördag, får besvären enligt 5 § sagda lag inlämnas första vardagen efter nämnda dagar.

Om annat inte visas, anses ändringssökanden ha tagit del av beslutet den sjunde dagen efter det beslutet postats till honom under den adress sökanden angivit. Till pensionsanstalten anses beslutet ha inkommit den dag anstaltens ankomststämpel visar.

Pensionssökanden skall således inlämna besvär till olika besvärsinstanser om han fått beslut såväl från den privata som från den offentliga sektorns pensionsanstalt. Detta leder även till, att avgörandena kan vara olika. På basen av de registeruppgifter som Pensionsskyddscentralen förmedlar får pensionsanstal-

terna likväl kännedom om de besvär som anhängiggjorts inom den andra sektorn och om handläggningen av dem.

7.1. Besvärсанvisning

Besvärсанvisning, dvs anvisningar om hur ändring kan sökas, skall fogas till beslutet, om det inte i detta cirkulär sägs att anvisning inte skall bifogas.

Arbetspensionsanstalterna använder i allmänhet de av Pensionsskyddscentralen fastställda besvärсанvisningarna (bilagorna nr 24-25). I anvisningen redogörs för beslutets mottagare, var ändring i beslutet kan sökas, hur besvären skall utformas och av vem besvärsskriften skall undertecknas samt inom vilken tid och på vilket sätt besvärsskriften skall inlämnas.

7.2. Besvärsrätt

Rätt att anföra besvär i ett pensionsärende har den, som har ett omedelbart rättsligt intresse att bevaka, således sakägaren, dvs. den som är part i ärendet.

Pensions-
sökanden,
-tagaren

Besvärsrätt i ett invalidpensionsärende har alltid pensionssökanden eller pensionstagaren eller dennes företrädare. Som företrädare i besvärsärende kan uppträda samma personer som de, vilka enligt 19 b § APL får företräda sökanden vid ansökan om pension.

Invalidpensionen har enligt stadgad praxis ansetts vara en sådan personlig rättighet, att ansökan om denna pension inte kan göras på en avliden persons vägnar.

Dödsbo

Rätt att söka ändring har enligt lagen däremot sakägare, vilket innebär, att dödsbo inträder som sakägare när pensionssökanden dött medan handläggningen av den avlidnes pensionsansökan pågått.

Dödsboets representanter kan även ha ett rättsligt intresse att bevaka i ärendet med tanke på familjepensionen. En sådan s.k. partssuccession är möjlig ända fram till dess pensionsbeslutet vunnit laga kraft.

En person hade under sin livstid ansökt om invalidpension samt anfört besvär hos pensionsnämnden över det erhållna avslagsbeslutet. Efter pensionssökandens död hade änkan sökt ändring i pensionsnämndens beslut hos FSD. FSD ansåg änkan vara part i ärendet och prövade besvären. FSD:s beslut 28.6.1979 (ETK 3338) Arbetspension 4/79, sida 33.

Pensions-
anstalten

Den pensionsanstalt som fattat beslutet har rätt att söka ändring i pensionsnämndens beslut, om anstalten är missnöjd med detta.

En pensionsanstalt får även rätt att uppträda som sakägare i ett pensionsärende, om pensionsanstaltens eller pensionsnämndens beslut leder till, att ansvaret för en heleffektiv pension överförs till en annan anstalt än den som fattade det ursprungliga pensionsbeslutet.

I praktiken utnyttjar pensionsanstalterna sällan denna sin besvär rätt i invalidpensionsärenden. Pensionsanstalternas besvär gäller i främsta rummet sådana ärenden, där de är av annan åsikt om börjetidpunkten för arbetsoförmågan och för den sjukdom som är den huvudsakliga orsaken till arbetsoförmågan.

Beträffande Kommunala pensionsanstalten och statskontoret kan det konstateras, att det vid båda anstalterna finns pensionsombud med rätt att följa med handläggningen av pensionsärendena inom den egna anstalten. Pensionsombudet har också en självständig rätt att söka ändring i pensionsanstaltens och pensionsnämndens beslut. Ombudet kan likaså söka ändring såväl till fördel som till nackdel för pensionssökanden. Dessa pensionsanstalter har inte rätt att söka ändring hos högsta förvaltningsdomstolen i besvärinstansernas beslut.

Pensionsanstalt A hade beviljat s.k. heleffektiv invalidpension så, att ansvaret för pensionen ankom på pensionsanstalt B. Pensionsnämnden prövade inte B:s besvär över pensionsanstalt A:s beslut. FSD ansåg, att pensionsanstalt B hade ett omedelbart rättsligt intresse att bevaka i ärendet och att anstalt B därför var att betrakta som part i ärendet, och att pensionsnämnden för den skull inte borde ha lämnat besvären utan prövning. FSD:s beslut 24.8.1977 (PSC 725) Arbetspension 1/78.

Arbets-
givaren

En tredje part som kan ha ett rättsligt intresse att bevaka i ett invalidpensionsärende är arbetsgivaren, som ansvarar för försäkringspremierna. Arbetsgivaren är likväl sakägare endast i de fall, då han i ett beslut mot sin egen uppfattning åläggs att anordna pensionsskydd och han inte haft möjlighet att söka ändring i ett tidigare skede eller då ärendet i fråga om lagens tillämpning ändrats i besvärinstansen. Om arbetsgivaren har anordnat pensionsskyddet i tid innan

pensionen beviljades, har arbetsgivaren inte rätt att anföra besvär över det pensionsbeslut arbetstagaren fått. Arbetsgivaren har haft möjlighet att anföra grundbesvär över försäkringspremien. I sin egenskap av arbetsgivare har kommun inte rätt att söka ändring i vare sig Kommunala pensionsanstaltens eller Kommunala pensionsnämndens beslut.

En person hade i sin invalidpensionsansökan meddelat, att han arbetat bl.a. som intervjuare och anskaffare av bokbeställningar vid aktiebolaget A tiden 1.7.1969 - 31.3.1970. Pensionsanstalten hade avslagit ansökan med motiveringen, att sökanden i detta arbete inte hade arbetat i arbetsförhållande utan som självständig företagare. Pensionsnämnden upphävde beslutet och ansåg, att sökanden arbetat i ett under APL lydande arbetsförhållande till aktiebolaget A. FSD prövade aktiebolaget A:s besvär och ansåg sålunda, att arbetsgivaren hade rätt att överklaga beslutet gällande arbetstagarens pension. FSD:s beslut 27.9.1972 (PSC 1428 gamla arkivet).

Pensionsförsäkringsbolaget beviljade en person heleffektiv pension på basen av arbetsförhållandet till aktiebolaget A. Aktiebolaget sökte ändring i beslutet hos pensionsnämnden och ansåg, att vederb. person hade varit arbetsoförmögen redan innan arbetsförhållandet började samt anförde, att aktiebolaget såsom s.k. storarbetsgivare hade besvärsrätt, emedan bolaget direkt svarade för de pensionsutgifter pensionsbeslutet orsakade. Pensionsnämnden prövade ärendet, men lämnade pensionsförsäkringsbolagets beslut i kraft. Aktiebolaget A anförde besvär hos FSD, som inte prövade besvären, emedan aktiebolaget inte hade ett omedelbart rättsligt intresse att bevaka i ärendet. FSD:s beslut 26.5.1976 (PSC 4410 gamla arkivet) Arbetspension 1/78, sida 34.

7.3. Rådgivning för beslutsmottagaren

I den till beslutet fogade besväransvisningen redogörs i detalj för den formella delen av ändringsansökan. Om pensionssökanden anför besvär över beslutet, räcker det i praktiken med ett brev, i vilket beslutets mottagare förklarar sig vara missnöjd med sitt invalidpensionsbeslut. Pensionsanstalten borde dock uppmana

beslutsmottagaren att individualisera sina besvär så noggrant som möjligt.

Vilka omständigheter skall föras fram i besvären

För beslutsmottagaren borde framhåvas, att det i besvärsskriften skall läggas fram de synpunkter som besvären baserar sig på. Detta är viktigt med tanke på att besvären skall leda till ett positivt resultat. Motiveringarna till besvären borde helst utgöras av skriftliga handlingar såsom ett nytt läkarutlåtande, arbetskraftsmyndighets intyg osv. Ändringssökanden borde även redogöra för sina sociala förhållanden i besvärsskrivelsen. Anvisningar om detta kan pensionsanstalten ge i följbrevet till beslutet.

Ny utredning medan besvären är anhängiga

Speciellt viktigt är det att för beslutsmottagaren klargöra, att det är både möjligt och rentav nödvändigt att insända på ärendet inverkan ny utredning, bland annat läkarutlåtanden, till pensionsanstalten och besvärinstansen även efter det besvären inlämnats. Situationen i ett invalidpensionsärende förändras ju hela tiden. Att lägga fram ny utredning är därför tillåtet i alla skeden av ändringssökandet. Att komplettera ändringsansökan genast då en ny på ärendet inverkan omständighet har yppat sig är av den största betydelse för att det slutliga beslutet inte skall fördröjas. Redan i besvärsskriften kan det vara skäl att nämna om tilläggsutredning som kommer att insändas senare.

Helst borde tilläggsutredningen insändas via pensionsanstalten för att denna skall ha möjlighet att pröva ärendet och eventuellt genom ett förhandsbeslut bevilja invalidpension. Tilläggsutredningen skall omedelbart sändas vidare från pensionsanstalten till besvärinstansen även i de fall, då pensionsanstalten ger ett interimbeslut i ärendet.

Fastän den allmänna principen inom civilprocessen är, att nya yrkanden inte får framställas vid besvär i en högre rättsinstans, kan en sådan begränsning inte tillämpas i invalidpensionsärenden. En människas arbetsförmåga eller arbetsförmåga är inte oföränderlig. För den skull tar besvärinstanserna emot all den nya utredning som de får innan beslut har fattats. Besvärinstansen kan själv avgöra ärendet eller också återförvisa det till pensionsanstalten för ny handläggning.

7.4. Hur skall besvär inlämnas för att bli anhängiga?

Inom rättspraxis har det ansetts, att besvär av andra än pensionsanstalterna har anhängiggjorts i rätt tid,

om besvären inkommit inom den fastställda tiden till Pensionsskyddscentralen eller till en pensionsanstalt inom den privata sektorn. Försäkringsdomstolen har likaså prövat besvär som inlämnats i tid till Folkpensionsanstaltens lokalbyråer, men som inkommit för sent till försäkringsdomstolen.

Pensionsnämnden och försäkringsdomstolen har dock avvisat besvär, som inom den fastställda tiden inlämnats till pensionsanstalter utanför den privata sektorns arbetspensionssystem. Dessa avgöranden bygger på den omständigheten, att pensionsanstalterna inom de andra pensionssystemen inte är befullmäktigade ombud för vare sig Pensionsskyddscentralen eller den privata sektorns pensionsanstalter samt att ingen överenskommelse heller gjorts mellan pensionssystemen om mottagande av besvär. Beträffande mottagandet av pensionsansökningar finns en gemensam överenskommelse. Denna innebär, att en enda arbetspensionsansökan är tillräcklig och ansökan anses ha blivit anhängig när den inlämnats till vilken pensionsanstalt som helst.

Pensionsanstalts besvär anses ha anhängiggjorts inom den fastställda tiden endast i de fall då besvären inlämnats i tid till vederbörlig besvärinstans.

På basen av försäkringsdomstolens beslut kan det anses, att som bevis för att beslutsmottagaren fått del av beslutet först efter den förutsatta sista dagen för delfåendet är det tillräckligt med en motiverad utredning om detta. Intyg på att beslutsmottagaren varit på resa eller bosatt på annan ort har inte alla gånger krävts. Om den påstådda delfåendedagen skjuts alltför långt framåt i tiden, torde likväl klara och entydiga intyg krävas till stöd för detta.

Pensionsanstalten postade arbetsinkomstbeslutet 6.1.1981. Beslutsmottagaren sökte ändring hos pensionsnämnden 16.2.1981. I besvären anfördes, att beslutsmottagaren till följd av resa fått del av beslutet först när besvärstiden gått till ända. Pensionsnämnden tog inte besvären såsom för sent inlämnade till prövning. FSD ansåg i sitt beslut, att beslutsmottagaren hade fått del av beslutet först 13.2.1981 och att pensionsnämnden därför inte på de anförda grunderna borde ha lämnat besvären utan prövning. FSD:s beslut 21.9.1983 (PSC 11630).

Om ändringssökanden uppger att han fått del av beslutet inom den förutsatta sju dagars tiden, räknas besvärstiden från den dag han tagit del av beslutet.

Handläggnings-
ordningen
i besvär-
instanserna

Pensionsnämnden och försäkringsdomstolen har som praxis att handlägga besvären i den ordning de inkommit till besvärinstansen.

7.5. Ny pensionsansökan till pensionsanstalten under besvärstiden

Beslutsmottagare som fått ett avslagsbeslut kan ibland fylla i och sända in en ny pensionsansökan i stället för en normal besvärsskrift. I dessa fall bör ärendet handläggas smidigt och ändamåsenligt.

Om det sålunda under besvärstiden inkommer en ny pensionsansökan till pensionsanstalten efter ett avslagsbeslut av antingen pensionsanstalten eller pensionsnämnden, kan pensionsanstalten ge ett egentligt beslut i ärendet, om anstalten godkänner sökandens samtliga yrkanden. Anstalten skall likväl vänta till dess det tidigare beslutet vunnit laga kraft, dvs tills det kunnat konstateras att egentliga besvär inte anförts under besvärstiden. Om pensionsanstalten däremot anser, att den inte kan godkänna sökandens yrkanden eller kan godkänna endast en del av dem, skall pensionsansökan betraktas som besvär och sålunda sändas vidare till pensionsnämnden eller försäkringsdomstolen för handläggning.

7.6. Extraordinärt ändringssökande

Laga kraft

När besvärstiden gått till ända vinner beslutet laga kraft om besvär inte anförts. Med laga kraft avses, att ändring inte längre kan sökas i avgörandet med användning av det vanliga ändringsansökningsförfarandet.

Beträffande extraordinärt ändringssökande stadgas i 21 a § APL. När ett beslut har grundat sig på oriktig eller bristfällig utredning eller när ett beslut uppenbart inte överensstämmer med lag, kan enligt paragrafens 1 moment försäkringsdomstolen, antingen på framställan av pensionsanstalten eller på ansökan av den som ärendet angår och efter att ha hört övriga parter i ärendet, undanröja beslutet och själv ta ärendet till ny behandling eller förordna om ny handläggning. När pensionsanstalt har gjort framställan om undanröjande kan anstalten, fram till dess ärendet har avgjorts på nytt, interimistiskt inställa pensionsutbetalningen eller utbetala pensionen enligt det belopp som avses i framställningen.

Ansökan om undanröjande av beslut av pensionsanstalt inom den offentliga sektorn skall riktas till högsta förvaltningsdomstolen.

Enligt 21 a § 2 mom. APL kan även pensionsanstalt utan hinder av ett tidigare beslut handlägga ett ärende på nytt när det är fråga om beviljande av tidigare förvägrad förmån eller utökande av redan beviljad förmån. Pensionsanstalt inom den offentliga sektorn har motsvarande rätt till självrättelse.

7.6.1. Undanröjande av invalidpensionsbeslut

Ansökan om undanröjande av laga kraft vunnit beslut godkänns i allmänhet inte i försäkringsdomstolen, när det är fråga om ett på prövning beroende ärende. Bedömningen av arbetsförmåga är just av sådant slag. På senaste tid har försäkringsdomstolen likväl godkänt ansökan om undanröjande i några fall som gällt bedömningen av arbetsförmåga. Som exempel på detta kan nämnas ärenden, där det varit fråga om tillämpning av begränsningsstadgandet eller om börjetidpunkten för pensionen. Om det emellertid har förflutit mer än fem år från det beslutet vann laga kraft, kan beslutet undanröjas endast om synnerligen vägande skäl för detta har anförts (RB 31 kap. 10 § 2 mom.).

FSD hade i beslut 31.5.1979 ålagt pensionsanstalten att betala delpension åt K.L. från 1.6.1977. Sedermera har FSD på basen av ny utredning om K.L:s hälsotillstånd undanröjt sitt beslut för tiden efter februari 1979 samt ålagt pensionsanstalten att betala full pension åt K.L. från 1.3.1979. FSD:s beslut 22.1.1981 (PSC 7723).

7.6.2. Pensionsanstaltens egen rättelse i invalidpensionsbeslut

Enligt 21 a § 2 mom. APL kan även en pensionsanstalt antingen på eget initiativ eller på sökandens begäran rätta sitt tidigare beslut till förmån för pensionsökanden, om det visar sig att pensionsbeslutet är felaktigt. Pensionsanstalt kan till sökandens förmån även rätta beslut som fastställts av pensionsnämnden eller försäkringsdomstolen, om det framgår att beslutet uppenbarligen varit felaktigt.

För att stadgandet om självrättelse skall kunna tillämpas krävs det, att beslutet har vunnit laga kraft. Stadgandet får sålunda inte tillämpas, om ett invalidpensionsärende är anhängigt vid en besvärshögre instans.

När en person fått pensionsbeslut kan det hända, att vederb. anmäler missnöje med beslutet efter det besvärstiden gått till ända. Han kan förnya sitt tidigare yrkande genom att till pensionsanstalten insända exempelvis ett brev eller ett nytt läkarutlåtande.

De läkarutlåtanden som Pensionsskyddscentralen automatisk förmedlar vidare från Folkpensionsanstalten kan dock inte utan vidare betraktas som rättelseyrkanden eller som nya pensionsansökningar. För handläggning av pensionsärendet och för eventuellt beslut måste krävas en uttalad viljeyttring av vederb. själv. Pensionsanstalterna borde därför i situationer av detta slag fråga personen själv, om hans avsikt med läkarutlåtandet har varit att anhängiggöra sitt pensionsärende på nytt. Om det förefaller uppenbart onödigt att göra en sådan förfrågan, kan pensionsanstalten behandla ärendet på nytt utan närmare utredning om, varför nytt läkarutlåtande har sänts in.

Pensionsanstaltens åtgärder med anledning av ett rättelseyrkande beror på, om det tidigare beslutet har givits av pensionsanstalten eller av en besvärinstans. Åtgärderna beror också på, om vederb. person lagt fram ny utredning eller inte.

Av besvärinstans avgjort ärende som vunnit laga kraft

Ifall en persons pensionsärende har avgjorts genom laga kraft vunnit beslut av besvärinstans och vederb. yrkar ändring i beslutet hos pensionsanstalten och lägger fram ny utredning, måste beslut med åtföljande besvärсанvisning alltid ges.

En person kan även utan att lägga fram tilläggsutredning kräva ändring hos pensionsanstalten i sitt pensionsärende, som redan avgjorts genom laga kraft vunnit beslut av besvärinstans. Pensionsanstalten skall i sådana fall i brev meddela vederb., att skäl till ändring av beslutet inte föreligger. Samtidigt borde vederb. uppmanas meddela, om han önskar att pensionsanstalten skall vidarebefordra skrivelsen till försäkringsdomstolen att behandlas som ansökan om undanröjande.

När är utredningen ny

Vad som skall anses vara ny utredning i ett invalidpensionsärende kan ibland bli beroende på prövning. I gränsfall borde likväl den insända utredningen betraktas som ny utredning och vederb. person ges nytt beslut jämte besvärсанvisning.

Laga kraft vunnet Om ett pensionsärende har avgjorts genom beslut av avgörande av pensionsanstalt och beslutsmottagaren därefter hos pensionsanstalten yrkar ändring i beslutet efter det besvärstiden gått till ända, skall ärendet alltid i sak avgöras och beslut ges jämte besväransvisning.

Därtill bör observeras, att om vederb. avsett att ansöka om invalidpension utan att söka rättelse i ett tidigare beslut, skall pensionsbeslut och besväransvisning ges i normal ordning. Detta kan vara fallet till exempel då en person, som får delpension, ansöker om ändring av pensionen till full invalidpension därför att de faktiska omständigheterna har förändrats.

Av pensionsanstaltens beslut skall det tydligt framgå, att beslutet har gjorts med anledning av ett rättelseyrkande. Ytterligare bör framgå, vilket eller vilka beslut det är som har rättats.

Icke laga kraft vunnet beslut

Såsom tidigare konstaterats, förutsätts det att ett beslut har vunnit laga kraft för att stadgandet om självrättelse skall kunna tillämpas. Om sökanden under besvärstiden meddelar att han är missnöjd med beslutet och ny utredning visar att yrkandena är befo-gade, kan pensionsanstalten ge ett interimsbeslut i ärendet, vilket innebär att pension kan betalas ut. Pensionsanstalten skall därefter sända ärendet till besvärinstansen. I bemötandet skall nämnas att interimsbeslut givits samt anhållas om att ärendet återförvisas till pensionsanstalten.

7.6.3. Rättskraften hos tidigare beslut

Med rättskraften hos ett beslut förstås, att avgörandet har en bindande inverkan framåt i tiden. I negativ bemärkelse är rättskraften ett hinder för att ärendet på nytt tas till prövning. I positiv bemärkelse innebär rättskraften, att ett tidigare avgörande tas till grund för ett nytt avgörande, om ärendet i ett senare skede tas till handläggning.

I invalidpensionsärenden kommer rättskraftens inverkan till synes då en arbetstagare på nytt ansöker om pension och ärendet till de delar som ingår i ett tidigare beslut redan avgjorts av pensionsanstalt, pensionsnämnden eller försäkringsdomstolen. Oklarhet uppstår ständigt kring frågan, om det tidigare avgörandet är bindande för den instans som avgjort ärendet och för pensionssökanden i fråga om arbetstagarens rätt till invalidpension för den tid som föregår det förra beslutet.

Beslut av pensionsanstalt vinner inte rättskraft

Allra först bör konstateras, att invalidpensionsbeslut av en pensionsanstalt inte anses vinna rättskraft. En pensionsanstalt har sålunda inte rätt att lämna en ny pensionsansökan utan prövning, fastän anstalten redan tidigare givit beslut i invalidpensionsärendet. Pensionsanstalten får likväl inte ändra sitt beslut till sökandens nackdel.

Beslut av besvärinstans vinner rättskraft

Beslut av besvärinstans i ett pensionsärende anses däremot vinna rättskraft. Vissa beslut gällande arbetsförmågan utgör dock undantag från denna regel. Det har nämligen ansetts, att beslut som gäller enbart bedömningen av arbetsförmåga får endast begränsad rättskraft. I praktiken innebär detta, att det tidigare avgörandet är bindande bara så länge som grunderna för avgörandet kvarstår oförändrade.

En sådan begränsad inverkan av rättskraften är ändamålsenlig, emedan arbetsförmågan hos en person i de flesta fall är en föränderlig egenskap. Om det till exempel skulle anses, att ett nekande invalidpensionsavgörande vinner rättskraft, kunde detta i många fall leda till att invalidpensionen skulle beviljas som fribrevspension. Pensionssökanden förstår inte alltid att sända in tilläggsutredning om sitt hälsotillstånd medan besvären är anhängiga. Då sökanden efter att ha fått besvärinstansens nekande beslut på nytt ansöker om pension och därvid sänder in den nya utredningen, skulle börjetidpunkten för arbetsförmågan inte kunna bestämmas till en tidpunkt före besvärinstansens beslutsdag, fastän arbetsförmågan med stöd av den nya utredningen klart och tydligt kan konstateras att ha börjat därförinnan.

Under senaste tid har försäkringsdomstolen i en del avgöranden gjort avsteg från den allmänna principen om iakttagande av rättskraftens inverkan. Även pensionsanstalterna har i praktiken sökt sig förbi och bakom besvärinstansernas avgöranden när ny, på ärendet i väsentlig grad inverkan utredning har erhållits och situationen annars skulle ha lett till oskäligt resultat. Också i det betänkande, som kommissionen för bedömning av arbetsförmåga lade fram, har uppmärksamhet fästs vid frågan om rättskraften i invalidpensionsavgöranden och vid de missförhållanden som förorsakats därav. I betänkandet konstateras, att ett avslag i ett invalidpensionsärende inte kan vara så slutligt, att inte ny handläggning av ärendet kunde tillåtas även i fråga om redan handlagda delar, om ny utredning har inkommit.

På basen av det ovan sagda skall det, då ny utredning av väsentlig betydelse har erhållits i ett invalidpensionsärende, anses att beslut av besvärinstans förlorat sin rättskraft. Invalidpensionsärendet kan då prövas på nytt och sökanden kan beviljas invalidpension för tid före besvärinstansernas beslutsdag, om den nya utredningen visar att skäl till detta föreligger. Rättskraften i besvärinstansernas beslut kvarstår dock så länge någon ny utredning inte lagts fram.

7.7. Besvärinstansernas beslut och pensionsanstaltens åtgärder med anledning av dem

7.7.1. Återförvisningsbeslut

Besvärinstansen kan återförvisa ett invalidpensionsärende till pensionsanstalten för anskaffande av tilläggsutredning. Återförvisningen kan även vara förorsakad av ett procedurfel. Orsaken kan också vara den, att ny utredning av väsentlig betydelse har erhållits sedan besvären anhängiggjorts och att besvärinstansen inte tagit ställning till denna utredning.

Ingen
besvär-
rätt

Besvär kan inte anföras över vare sig återförvisningsbeslut eller hänskjutningsbeslut. Ett rent återförvisningsbeslut är till sin karaktär interimistiskt. Det innehåller inget ställningstagande till själva saken. Det överklagade beslutet upphävs och pensionsanstalten åläggs att ta ärendet till ny handläggning med beaktande av skälet till återförvisningen. Pensionsanstalten är härvid bunden vid besvärinstansens åsikt om, i vilken omfattning ärendet skall handläggas efter återförvisningen.

Om ärendet har återförvisats till pensionsanstalten på så sätt, att besvärinstansen inte tagit ställning till själva saken, kan pensionsanstalten efter att på nytt ha prövat ärendet ge ett beslut med samma innehåll som det tidigare. Anstalten får dock inte ändra avgörandet till nackdel för den försäkrade i förhållande till det ursprungliga beslutet.

När pensionsnämnden har återförvisat ett ärende till pensionsanstalten för beviljande av pension, får pensionsanstalten ge sitt egentliga beslut först när pensionsnämndens beslut vunnit laga kraft. Om sökanden anför besvär över pensionsnämndens beslut, skall pensionsanstalten betala ut pension med stöd av ett interimbeslut.

Pensionsnämnden hade med anledning av ny utredning i ärendet upphävt pensionsanstaltens avslagsbeslut och återförvisat ärendet till pensionsanstalten. Pensionsanstalten ansåg i sin ändringsansökan till FSD, att ärendet inte borde ha återförvisats för ny handläggning. FSD tog inte pensionsanstaltens besvär till prövning, emedan pensionsnämndens återförvisningsbeslut inte är ett sådant avgörande, vari ändring får sökas. FSD:s beslut 17.12.1975 (PSC 3116 gamla arkivet).

7.7.2. Besvär eller ansökan om undanröjande godkänns

Om besvären eller ansökan om undanröjande godkänns, upphäver besvärsinstansen pensionsanstaltens beslut och återsänder ärendet till pensionsanstalten för erforderliga åtgärder. Pensionsanstalten skall då i allmänhet ge ett nytt beslut, i vilket pensionsbeloppet fastställs. Ifall det likväl redan i besvärsinstansens beslut utöver arbetsoförmågetiden även fastslagits slutligt invalidpensionens belopp, behöver pensionsanstalten inte därefter ge ett nytt beslut. Pensionsanstalten har endast att sköta de praktiska angelägenheterna som förordnandet i besvärsinstansens beslut förutsätter.

När pensionsnämnden ålägger pensionsanstalten att bevilja pensionssökanden full pension i stället för delpension, borde pensionsanstalten ge interimbeslut och med stöd av detta betala ut full pension åt pensionssökanden, fastän denne skulle anföra besvär i invalidpensionsärendet hos försäkringsdomstolen över t.ex. pensionsbeloppet eller pensionens börjedag.

7.7.3. Besvär eller ansökan om undanröjande avslås

När besvären i ett invalidpensionsärende avslås eller bifall till ansökan om undanröjande inte ges, skall pensionsanstalten inte därefter ge något beslut i ärendet.

7.8. Utlåtanden till besvärsinstanserna

Besvärsinstanserna inom arbetspensionssystemet skall enligt lag bereda övriga parter tillfälle att avge förklaring över besvär och ansökningar om undanröjande som gäller invalidpensionsärenden. Pensionsnämnden inbegär av den pensionsanstalt, i vars invalidpensionsbeslut ändring har sökts, bemötande på ändringsansökan. Försäkringsdomstolen inbegär Pensionsskydds-

centralens utlåtande i samtliga ärenden som gäller besvär eller ansökan om undanröjande. Samtidigt uppmanas Pensionsskyddscentralen inskaffa pensionsanstaltens bemötande med anledning av besvären eller ansökan om undanröjande. På Pensionsskyddscentralen ankommer även att inskaffa pensionsanstaltens handlingar i ärendet. I utlåtandena har Pensionsskyddscentralen och i bemötandena har pensionsanstalterna möjlighet att föra fram sina åsikter om ärendena och att lägga fram sina egna förslag till avgörande.

När en pensionsanstalt anför besvär eller ansöker om undanröjande inbegär försäkringsdomstolen bemötande av pensionssökanden eller -tagaren själv.

7.8.1. Pensionsanstalternas bemötanden och utlåtanden

Kontroll
av besvärstiden

Pensionsanstalten skall vid sin granskning av besvären även kontrollera, om besvären inlämnats inom den föreskrivna tiden. Ifall det kan ifrågasättas, om försening skett eller inte, skall pensionsanstalten i sitt bemötande även uttala sig om själva saken. Fastän besvären skulle ha inkommit för sent, är det likväl skäl för pensionsanstalten att sakligt pröva de i besvären anförda yrkandena med tanke på ett eventuellt rättelsebeslut. I sitt bemötande till försäkringsdomstolen skall pensionsanstalten ange sin åsikt om själva saken, ifall det förefaller sannolikt att försäkringsdomstolen kommer att handlägga ärendet som en ansökan om undanröjande.

Samtliga
yrkanden
skall
beaktas

Vid avfattandet av bemötanden och utlåtanden skall pensionsanstalterna beakta alla i besvären eller i ansökan om undanröjande framförda yrkanden samt uttala sig om dem. Besvärinstanserna prövar i allmänhet ett invalidpensionsärende i dess helhet. Därför borde pensionsanstalterna även uttala sig därom, huruvida skäl till ändringar i övrigt har yppat sig eller inte.

Motiveringar

Motiveringarna utgör den viktigaste delen i ett utlåtande. Speciell vikt borde därför fästas vid dem.

Ifall ny utredning erhålls i samband med ändringsansökan, antingen medicinsk utredning eller utredning om sökandens faktiska förhållanden eller andra pensioner och ersättningar, borde invalidpensionsärendet helt och hållet prövas på nytt. I motiveringarna skall då dessa omständigheter beaktas. I synnerhet i de fall, då den nya utredningen enligt pensionsanstaltens åsikt inte är tillräcklig för ett beviljande av pensionen, skall detta motiveras. Speciellt i gränsfall skall

pensionsanstaltens motiveringar föras fram antingen i själva bemötandet eller t.ex. i en av sakkunnigläkaren avfattad promemoria som fogats till bemötandet. I de handlingar som insänds till besvärinstanserna skall ingå alla de uppgifter, som inverkat på avgörandet i ärendet, antingen i sammanställd eller i ursprunglig form.

Tilläggs-
utredning

Pensionsanstalterna borde se till, att all den tilläggsutredning inskaffas, som i väsentligt grad inverkar på avgörandet i ett invalidpensionsärende. Om det i samband med besvären framgår, att tilläggsutredning finns att få, skall pensionsanstalten skaffa den.

Besvärinstanserna kan genom interimbeslut ålägga pensionsanstalt att skaffa erforderlig tilläggsutredning eller också återförvisa hela ärendet till pensionsanstalten för anskaffande av tilläggsutredning.

Emedan den tid, som reserverats pensionsanstalterna för ingivande av bemötande är kort, kan pensionsanstalterna i sina bemötanden meddela, att de sänder eventuell tilläggsutredning till besvärinstanserna senare.

Tid för
bemötande

Pensionsanstalterna skall inge sina bemötanden så fort som möjligt för att handläggningen av ärendet i besvärinstansen inte skall fördröjas. Sålunda kräver Pensionsnämnden att få bemötandet inom två veckor, om inte längre tid fordras för exempelvis inskaffande av tilläggsutredning. Till försäkringsdomstolen skall bemötanden och utlåtanden inges inom två månader. Pensionsanstalterna skall dock insända sina för försäkringsdomstolen avsedda bemötanden till Pensionsskyddscentralen inom trettio dagar.

7.8.2. Pensionsskyddscentralens utlåtanden till försäkringsdomstolen

Pensionsskyddscentralen ger utlåtande till försäkringsdomstolen över alla besvär och alla ansökningar om undanröjande som gäller invalidpensioner. Detta förfarande baserar sig på lagen om försäkringsdomstolen, enligt vilken försäkringsdomstolen kan för utredande av mål införskaffa utlåtande av fackmyndighet.

Pensionsskyddscentralen kan genom dessa utlåtanden följa med avgörandepraxis i försäkringsdomstolen och tillämpningspraxis i pensionsanstalterna i arbetspensionsärenden. Detta i sin tur innebär, att Pensionskyddscentralen i sina anvisningar till pensionsanstalterna kan informera dem om försäkringsdomstolens ställningstaganden. Likaså kan Pensionsskyddscentra-

len till kännedom för försäkringsdomstolen i samlad form föra fram konstaterade behov av ändringar i uttolkningen av arbetspensionslagarna.

Utlåtanden
av sakkunnig-
läkare

När utlåtandet avfattas har Pensionsskyddscentralen till sitt förfogande alla handlingar samt pensionsanstaltens bemötande i ärendet. Pensionsskyddscentralen har dessutom möjlighet att be om hjälp av sina egna sakkunnigläkare. Vid behov ber Pensionsskyddscentralen om utlåtande av bl.a. specialister i kardiologi, lungsjukdomar, ortopedi, psykiatri och inre medicin. På basen av sakkunnigläkarens utlåtande och övriga omständigheter gällande sökandens övriga förhållanden lägger Pensionsskyddscentralen i sitt utlåtande fram sin åsikt om arbetsoförmåga och sitt förslag till avgöranden.

Kons.inv.-
komm:s
utlåtanden

I speciellt komplicerade invalidpensionsärenden av principiell betydelse samt i tolknings- och gränsfall begär Pensionsskyddscentralen rekommendation av den vid Pensionsskyddscentralen verksamma konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden. Pensionsanstalterna kan även för sin del be om rekommendation av kommissionen innan anstalterna avger sitt bemötande.

8. ÖVERVAKNING AV PENSIONSTAGARNA

8.1. Allmänt

Avsikten med övervakningen av pensionstagare är att utreda, om pensionstagaren fortfarande är berättigad till full invalidpension eller till invalidpension i form av delpension. Ifall det inträffat förändringar i de faktiska omständigheterna efter det pensionen beviljats, måste det övervägas, om pensionen skall indras eller full invalidpension ändras till delpension eller tvärtom. Förändringar kan inträffa antingen i pensionstagarens hälsotillstånd eller i pensionsstagarens arbetsinsatser.

Långvarig förändring

En tillfällig förbättring i hälsotillståndet har ingen betydelse med avseende på utbetalning eller indragning av pensionen. Det som krävs är, att förändringen är långvarig. För en pensionstagare med en långvarig sjukdom kan det till exempel förekomma perioder, då sjukdomen inte medför några svårigheter att arbeta, medan vederb. under andra perioder är arbetsoförmögen. Utmärkande för vissa sjukdomar är, att till och med stora växlingar förekommer i arbetsförmågan. Till dessa sjukdomar hör exempelvis psykiska sjukdomar. I de fall då arbetsförmågan växlar, bör den årliga arbetsförtjänsten beaktas, när rätten till pension tas till övervägande (4 § 3 mom. APL).

Utredning över att arbetsförmågan återvänt

När en tillsvidare beviljad pension indras, krävs det i allmänhet tydligare bevis på arbetsförmågan än då en pensionsansökan avslås på den grund att sökanden inte är arbetsoförmögen. Ju svårare och långvarigare pensionstagarens sjukdom och den härav orsakade arbetsoförmågan har varit, desto mer övertygande måste utredningen över den inträffade förändringen vara. Det kan likväl hända, att inga förändringar har inträffat i pensionstagarens hälsotillstånd. Men arbetsförtjänsten har ändå ökat. I dessa fall skall det vid avgörandet beaktas, vilken sjukdom pensionsstagaren lider av. Dessutom skall omfattningen av pensionstagarens förvärvsarbete utredas samt bedömas, i vilken utsträckning pensionstagaren kan förvärvsarbeta i fortsättningen. Som exempel kan nämnas en person som har en allvarlig sjukdom och som arbetar mot en på provision baserad lön. I detta fall behöver en ökad arbetsförtjänst inte nödvändigtvis innebära att arbetsinsatsen har ökat. Utan starka skäl är det inte motiverat att indra pensionen för en pensionstagare nära pensionsåldern; detta gäller speciellt personer som fyllt 63 år.

På pensionsanstalten ankommer att inskaffa all den utredning som behövs för ett beslut om indragning av pensionen eller för ändring av full pension till delpension.

8.2. Övervakningsrutiner

8.2.1. Beviljande av pension för viss tid

Oberoende av om pension beviljats tillsvidare eller för viss tid, borde pensionstagaren i allmänhet antingen i själva pensionsbeslutet eller i ett till beslutet fogat brev uppmanas meddela pensionsanstalten om inträffade förändringar i hälsotillståndet eller om ett eventuellt återinträde i arbetslivet. Pensionstagaren borde likaså ges besked om, vilka de omständigheter är, som vid sidan av arbetsförtjänsterna beaktas när en indragning eller en ändring av pensionen övervägs.

Ifall invalidpension har beviljats för en viss längre tid, skall övervakningen av pensionstagaren ske i normal ordning. Om invalidpensionen däremot beviljats för en rätt kort tid, har pensionsanstalten möjlighet att kontrollera pensionstagarens situation på nytt när pensionen upphör.

8.2.2. Uppgifter om andra pensionsavgöranden

Erhållna uppgifter om avgöranden av andra arbetspensionsanstalter och av Folkpensionsanstalten ger ofta anledning till övervakningsåtgärder. Dessa uppgifter förmedlar Pensionsskyddscentralen automatiskt till pensionsanstalten. Ifall en annan arbetspension eller folkpensionen har indragits, är detta ett skäl för pensionsanstalten att utreda, om utbetalning av pensionen alls längre är motiverad eller om full pension skall ändras till delpension.

8.2.3. Nya läkarutlåtanden

Till pensionsanstalten inkommer även nya läkarutlåtanden över pensionstagaren, vilka ger anledning till övervakningsåtgärder. Sådana utlåtanden insänder till exempel Folkpensionsanstalten och olycksfallsförsäkringsbolagen.

8.2.4. Arbetsgivarnas anmälningar

Uppgifter om en pensionstagares förvärvsarbete fås även ur arbetsgivarnas årsanmälningar. När en person får delpension och fortsätter att arbeta hos sin tid-

gare arbetsgivare, kan utvecklingen i pensionstagarens arbetsförtjänster följas i årsanmälningarna.

Övervakning skall även ske, när arbetsgivaren anmäler till pensionsanstalten, att arbetstagaren återvänt till arbetet.

8.2.5. Övervakningslistor och till dem anknutna omständigheter

Pensionsskyddscentralens övervakningslistor sänds till pensionsanstalterna tre gånger om året, i februari, maj och oktober. Listor sänds även över dem som får pension enligt lagen om förtidspension för frontveteraner.

Uppgift om ett APL-arbetsförhållande borde inkomma till Pensionsskyddscentralens register senast inom sex månader. Då övervakningslistorna körs var fjärde månad, är uppgifterna om APL-arbetsförhållanden 2-10 månaderna gamla i listorna.

Uppgifterna om KAPL-löner inkommer till registret inom cirka fyra månader och är sålunda av nyare datum än APL-arbetsförhållandeuppgifterna.

Övervakningslistorna innehåller uppgifter om de arbetstagare och företagare som vid datorkörningen enligt registeruppgifterna får pension och som samtidigt stått i APL-arbetsförhållande, idkat företagarkerksamhet eller haft i KAPL avsedda arbetsförtjänster.

Arbets-
tagar-
uppgifter

I listorna intas uppgifter om registrerade APL-arbetsförhållanden, KAPL-löner och företagarkerperioder under pensioneringstiden i följande fall. För ett avslutat APL-arbetsförhållande anges i övervakningslistan även den pensionsgrundande lönen. För KAPL-lönerna, vilka beaktas för högst de tre senaste kalenderåren, anges det totala lönebeloppet under ettvarvt kalenderår, samt antalet löneintjäningsmånader. De arbets- och tjänsteförhållanden, som hör till andra pensionssystem och som skall anmälas till Pensionsskyddscentralens register (StPL, KTAPL, KyPL, SjPL, FPA, PSB och FB), framgår även av övervakningslistorna till den del de anmäls till Pensionsskyddscentralens register.

Företagar-
uppgifter

Beträffande företagarna innehåller övervakningslistorna uppgifter endast om företagarkerksamhet under sådan tid då vederb. får fribrevspension. Detta beror på, att företagare med heleffektiv pension inte kan uppta företagarkerförsäkring. Uppgifter om företagarkerksamhet under sådan tid kan sålunda inte inkomma till Pensionsskyddscentralens register. Om företagare

med fribrevspension fortsätter sin påbörjade företagarverksamhet, ingår i listan den arbetsinkomst som fastställts vid försäkringens upptagande. I annat fall anges den pensionsgrundande arbetsinkomsten.

När en pensionstagare inleder en företagarverksamhet kommer detta i allmänhet inte till synes i Pensionsskyddscentralens övervakningslista. Uppgifter om förändringar i pågående företagarverksamhet ingår inte heller i listan. En utredning över företagarverksamhetens omfattning är likväl viktig, speciellt när företagaren har beviljats invalidpension medan företagarverksamheten alltjämt fortsätter. Härvid är det närmast fråga om företagare som får delpension. Pensionsanstalten borde i dessa fall vid behov be företagaren ge en utredning över sin företagarverksamhet. Detta sker så, att till företagaren sänds en YT-blankett som företagaren skall fylla i. Genom en jämförelse av uppgifterna i YT-blanketten med situationen vid den tidpunkt då pensionen beviljades, kan det bedömas, om det föreligger skäl för pensionsanstalten att indra pensionen.

Pensionsanstalten kan också få vetskap om företagarverksamheten, ifall pensionstagaren ansöker om FÖPL-försäkring. Den pensionsanstalt till vilken försäkringsansökan inkommit, skall anmäla detta till den pensionsutbetalande pensionsanstalten.

Det som ovan sagts om företagare gäller även i fråga om lantbruksföretagare.

Uppgifter
om den
offentliga
sektorn

Anställningar inom den offentliga sektorn anmäls till Pensionsskyddscentralen i allmänhet först när de upphört. I detta nu anmäls dock största delen av de under StPL lydande anställningsförhållandena redan när de börjar. Övriga anställningar inom den offentliga sektorn (KTAPL, KyPL, SjPL, FPA, PSB, FB) anmäls till registret när de har upphört. Om sålunda en person är invalidpensionerad från den privata sektorn och får en anställning inom den offentliga sektorn, får pensionsanstalten ofta vetskap om förvärvsarbetet för sent med tanke på övervakningen. Om däremot en person med invalidpension från den offentliga sektorn får en privat anställning, får den pensionsutbetalande pensionsanstalten vetskap om detta ur övervakningslistan.

För de offentliga anställningsförhållandena anges i övervakningslistan både börje- och slutdagarna eller enbart börjedagen. För sjömanstjänst anges endast arbetsår.

Det är skäl för pensionsanstalten att kontinuerligt följa med förtjänstutvecklingen för de personer som finns uppräknade i övervakningslistan. Det är likaså skäl att minnas, att de arbetsförtjänster en person med heleggeffektiv invalidpension har, inte ger någon rätt till nytt pensionsskydd. För den skull kan det för en förvärvsarbetande pensionstagare vara förmånligare att pensionsanstalten indrar den utgående hel-effektiva invalidpensionen, i synnerhet om den till sitt belopp är liten.

Även utbetalningen av en liten fribrevspension kan leda till ett oförmånligt slutresultat. När ett nytt pensionsfall inträffar kan det arbete pensionstagaren utför lätt tolkas som arbetsförsök, varvid fribrevspensionen fortsätter och ingen pension beviljas på basen av det nya förvärvsarbetet.

8.2.5.1. Automatisk gallring vid Pensionsskyddscentralen

Allt förvärvsarbete under pensioneringstiden är inte av betydelse i övervakningsavseende. Därför utelämnas från listorna:

1. Personer, som uppnår pensionsåldern inom ett år från utskrivningen av övervakningslistan.
2. Personer, som inte stått i APL-arbetsförhållande eller som inte idkat företagaverksamhet under två års tid räknat bakåt från listans utskrivningsdag och inte heller haft KAPL-löner under utskrivningsåret och de två föregående kalenderåren.
3. KAPL-löner, som enligt redovisningen har utbetalats inom tre månader räknat från den dag pensionen började. Sådana löner baserar sig ofta på arbete som utförts innan pensionen började och pensionsanstalten har ofta haft vetskap om dem när pensionen beviljades. Om lönerna likväl under det år då pensionen började redan sammanräknats i PSC:s register, anges KAPL-lönerna för hela året, emedan det härvid inte kan fastslås ur registret, vilka löner det är som hänför sig till tiden före och vilka till tiden efter pensionsfallet.
4. Arbetstagare, som enligt registeruppgifterna under utskrivningsåret och de två föregående kalenderåren haft endast KAPL-löner och vilkas sammanlagda KAPL-löner under ett och ett halvt års tid omedelbart före listans utskrivningsdag inte överskrider det vid utskrivningsdagen gällande i 7 § 1 mom. KAPL avsedda gränsbeloppet.

8.3. Handläggning av övervakningslistan

8.3.1. En första gallring vid pensionsanstalterna

Ur övervakningslistan har således redan en del pensionstagare gallrats bort. Pensionsanstalten kan likväl ytterligare gallra i listan innan utredningen av de enskilda ärendena börjar. Denna första gallring gäller ärenden av följande slag.

8.3.1.1. Utgallring på grund av små arbetsförtjänster

Med undantag för KAPL-arbeten införs varken arbetsförhållanden eller företagarperioder i registret eller övervakningslistan, om arbetsförtjänsten är lägre än det vid den aktuella tidpunkten gällande gränobeloppet (1 § 1 mom. APL och 1 § 2 mom. FÖPL).

Däremot kan i en del fall rentav mycket små KAPL-löner införas i övervakningslistan. I allmänhet är det dock inte motiverat att vidta några kontrollåtgärder i fråga om invalidpensionen, om arbetstagarens arbetsförtjänster per år har varit mindre än gränobeloppet i 7 § 1 mom. KAPL, dvs mindre än 8 048 mark (ind. 1006).

8.3.1.2. Pensionstagare nära pensionsåldern

För att övervakningsarbetet skall minska kan pensionstagare som fyllt 60 år gallras bort, ifall deras arbetsförtjänster inte är så stora att de otvetydigt leder till antingen en indragning av pensionen eller en ändring av pensionen till delpension. I dessa fall krävs det dock, att förvärvsarbetet skall vara långvarigt. På basen av tillfälliga arbetsförtjänster skall pensionen inte indras.

8.3.2. Handläggning av enskilda ärenden

8.3.2.1. Jämförelse av arbetsförtjänster

Efter den första gallringen följer handläggning av de enskilda ärendena. Härvid skall det avgöras, vilken inverkan arbetsförtjänsterna under pensioneringstiden har på pensionen i fortsättningen. Tillvägagångssättet får inte vara schematiskt när det slutliga avgörandet tas, utan på avgörandet inverkar utöver arbetsförtjänsterna bl.a. även pensionstagarens ålder, hur länge pension redan betalats, pensionsbeloppet, sjukdomen och prognosen för den, hur länge pensionstagaren förvärvsarbetat och klarat sig i arbetet samt den omständigheten, om det finns arbete att få i framtiden. Fastän en schematisk handläggning helst skall

undvikas, har det dock för att avgörandena i praktiken skall bli så enhetliga som möjligt, ansetts påkallat att beträffande sänkningen i förtjänstnivåerna ange riktgivande procenttal att användas i situationer av skiftande slag.

Vad jämförs med vad

Arbetsförtjänster under pensioneringstiden jämförs vanligen med pensionslönen. Företagares arbetsförtjänster jämförs med den arbetsinkomst som utgör grund för pensionen. Om pensionstagaren före sin pensionering samtidigt arbetat som företagare och som arbetstagare, eller arbetat delvis inom den offentliga, delvis inom den privata sektorn, skall det sammanlagda beloppet av de pensionsgrundande pensionslöner och arbetsinkomsterna tas till grund för jämförelsen.

Om pensionslönen inte motsvarar pensionstagarens stabiliserade förtjänstnivå, skall man försöka finna en sådan längre tillbaka i pensionstagarens arbetshistoria. Detta gäller i synnerhet i de fall, då pensionen baserar sig på korta arbetsförhållanden. Ifall pensionstagaren har arbetsförtjänster samtidigt exempelvis från den privata och från den offentliga sektorn, skall förtjänsterna från vardera sektorn tas med vid jämförelsen.

Av förtjänsterna under pensioneringstiden skall beaktas endast de förtjänster som baserar sig på utfört arbete och inte exempelvis kapitalinkomster.

Nedanstående tabell visar hur arbetsförtjänsterna inverkar på den beviljade pensionen.

Beviljad pension	Arbetsförtjänster under pensioneringstiden	Atgärder
Full pension	40-60 % av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten	Övervägs ändring till delpension
Full pension	Över 60 % "	Övervägs indragning av pensionen
Delpension	under 40 % "	Övervägs ändring till full pension
Delpension	Över 60 % "	Övervägs indragning av pensionen

Efter denna förtjänstjämförelse är det aktuellt att höra pensionstagaren, att skaffa tilläggsutredning om pensionstagarens hälsotillstånd, arbetsinsatser och arbetsförtjänster. I detta skede är det ofta motiverat att sända en J-, TY- eller TM-blankett till pensionstagaren att besvara. Avsikten med detta är att få veta, förutom arbetsförtjänsterna, även namnet på den läkare som vårdat pensionstagaren, uppgifter om sjukhusvård som pensionstagaren fått samt om eventuell yrkesutbildning och andra rehabiliteringsåtgärder.

Pensionstagaren kan lida av en så svår sjukdom, att några övervakningsåtgärder efter en medicinsk bedömning inte behövs. Utgallringen av dessa ärenden kan den medicinska sakkunskapen sköta om redan innan en J-blankett sänds ut.

8.4. Anskaffande av tilläggsutredning

8.4.1. Uppgifter om hälsotillståndet

Ifall pensionsanstalten anser, att det är nödvändigt med en medicinsk tilläggsutredning, kan samma förfarande tillämpas som i punkt 4.4.1., sida 23 anges.

8.4.1.1. Vägran att underkasta sig undersökning

Om pensionstagaren inte insänder begärd utredning eller undandrar sig sådan undersökning, som inte kan anses livsfarlig och som pensionstagaren sålunda är skyldig att underkasta sig, kan pensionsanstalten inställa utbetalningen av pensionen (8 b § 1 mom. APL).

Några anvisningar finns det inte om de undersöknings- och vårdåtgärder, som kan anses vara livsfarliga och som pensionstagaren har rätt att vägra samtycke till. Ärenden av detta slag måste avgöras från fall till fall främst på basen av medicinska omständigheter.

8.4.2. Anskaffande av detaljutredning om förvärvsarbete

Av övervakningslistan eller av svaren på den J-blankett som sänts till pensionstagaren kan det framgå, att pensionstagaren stått i arbetsförhållande eller idkat företagareverksamhet. I sådant fall skall pensionsanstalten skaffa noggranna uppgifter av skattemyndigheterna eller arbetsgivaren om pensionstagarens förvärvsarbete innan pensionsanstalten vidtar några som helst åtgärder för ändring av pensionen. I en del fall kan det vara på sin plats att skaffa uppgifter även om de sociala omständigheter som inverkar på

bedömningen av arbetsförmågan, till exempel om pensionstagarens boende- och familjeförhållanden.

8.4.3. Hörande av pensionstagare

Innan beslut fattas om indragning av pension skall pensionstagaren i allmänhet höras. Detsamma gäller även vid ändring av full pension till delpension. Pensionstagaren kan höras exempelvis så, att till pensionstagaren sänds en J-, TY- eller TM-blankett eller motsvarande, som pensionstagaren skall besvara. Pensionstagaren behöver inte höras, när pensionen har beviljats för viss tid eller när pensionstagaren själv anmäler att arbetsförmågan har återvänt.

8.5. Avgörandena

8.5.1. Ändring av full pension till delpension och tvärtom

Redogörelse för ändring av full pension till delpension och tvärtom ingår i punkterna 4.9.1. och 4.9.2. på sidorna 41-42.

8.5.2. Indragning av pension

Invalidentpensionen indras om pensionstagarens arbetsförmåga har återvänt i sådan mån, att pensionstagaren inte längre fyller fordringarna för utfående av pensionen (4 § 3 mom. APL). Över pensionens indragning skall alltid ges beslut med anvisningar om ändringsökande.

Pensionen indras från följande förfalldag

Pensionen indras, när nedgången i pensionstagarens arbetsförmåga inte längre är minst 2/5. När invalidentpensionen indras på den grund att arbetsförmågan har återvänt eller om pensionen indras av andra orsaker eller minskas, upphör utbetalningen eller utbetalas den minskade pensionen från närmast följande förfalldag (15 § APF).

S.k. mjuklandning

Vid indragning av invalidentpension kan pensionen utbetalas som delpension för en tid kortare än ett år (5 b § 4 mom. APL). Full pension som beviljats till vidare kan således ändras till delpension för en tid som understiger ett år. Likaså kan tidsbegränsad full invalidentpension ändras till delpension för en kortare tid än ett år. Avsikten med beviljande av delpension för viss tid är att underlätta pensionstagarens återinträde i arbetslivet. Det brukar i dessa fall talas om s.k. mjuklandning från pension till förvärvsarbete. Pensionsanstalten kan efter egen prövning utnyttja denna möjlighet till att stöda pensionstagarens åter-

inträde i arbetslivet och till att trygga pensionstagarens fortsatta utkomst, när pensionen skall indras.

När pensionstagaren har kontaktats och ombetts insända tilläggsuppgifter för eventuella övervakningsåtgärder, skall pensionstagaren alltid ges besked om det slutliga avgörandet i ärendet.

8.5.2.1. Kontakten mellan olika pensionssystem

Sista pensionsanstalten

När en pensionsansökan är anhängig vid pensionsanstalter som hör till olika pensionssystem, är principen den, att ärendet utreds av den s.k. sista pensionsanstalten (se punkt 4.1., sida 17. Denna är i allmänhet den pensionsanstalt, till vilken pensionsökanden hört på basen av sitt sista arbets- eller tjänsteförhållande eller sin sista företagarverksamhet före pensionsfallet. Denna anstalt beviljar även den heleffektiva pensionen. De tilläggsutredningar som behövs anskaffar endast denna pensionsanstalt.

Enhetliga avgöranden

Pensionsanstalter som hör till olika pensionssystem skall dessutom sinsemellan förhandla innan pensionsbeslut ges och därvid försöka nå fram till enhetliga avgöranden. Vid beviljandet av pension talas om principen om arbetsoförmågans odelbarhet (se punkt 4.4.3., sida 24.

Samma principer borde tillämpas även vid övervakningen av pensionstagare. Den s.k. sista pensionsanstalten inskaffar de nödvändiga utredningarna och beslutar, efter att ha förhandlat med de övriga pensionsanstalter som betalar ut pension åt samma pensionstagare, om övervakningsåtgärderna skall leda till ändring av rätten till pensionen eller inte. De övriga pensionsanstalterna borde följa den sista pensionsanstaltens avgörande.

Den offentliga sektorns stadganden om indragning av pension ingår i 18 § 1 mom. StPL och 8 § 8 mom. Kommunala pensionsstadgan. Stadgandena i de olika lagarna motsvarar inte ordagrant varandra. Lagarnas innebörd är dock så sammanfallande, att det även vid indragning av pension borde strävas till avgöranden med samma innehåll inom såväl den privata som den offentliga sektorn.

Om en person enligt principen om arbetsoförmågans odelbarhet har beviljats pension från vardera sektorn, skall de pensionsbetalande pensionsanstalterna förhandla med varandra för att åstadkomma ett enhetligt avgörande, ifall den ena pensionsanstalten fått sådan

utredning som kan leda till att pensionen indras. Detta kan inträffa om pensionstagaren till exempel i väsentlig grad har utökat sitt förvärvsarbete inom den privata sektorn, som även beviljat pensionen. Här skall beaktas, att pensionen enligt den officiella sektorns pensionsstadganden kan indras eller dess belopp minskas, om pensionstagaren konstateras vara förmögen till förvärvsarbete och honom står till buds sådant statligt, kommunalt eller annat förvärvsarbete, som med beaktande av pensionstagarens ålder, yrkeskunskap och övriga omständigheter bör anses vara lämpligt för pensionstagaren och trygga denne en skälig utkomst. Vid indragning av pension tillämpas således inom den offentliga sektorn den allmänna invaliditetsdefinitionen och inte den yrkesbaserade.

Om pensionsanstalten inom den offentliga sektorn redan innan pensionen beviljas, konstaterar att förutsättningarna för indragning eller minskning av pensionen är för handen, kan pensionsansökan avslås eller pensionen beviljas till minskat belopp. Sökanden kan beviljas delpension från den privata sektorn fastän den offentliga sektorns pensionsanstalt beviljar full invalidpension, emedan delpension inte kan beviljas enligt den offentliga sektorns pensionslagar med undantag för fribrevspension enligt KTAPL.

Det mellan folkpensionssystemet och arbetspensionssystemet överenskomna s.k. förhandsanmälningsförfarandet tillämpas enligt nu gällande anvisningar inte vid indragning av pensioner som beviljats för viss tid eller tillsvidare.

- Cirkulär 7/73, Samarbetet mellan pensionssystemen vid behandlingen av pensionsansökningar
Cirkulär 10/83, Förfarande vid förhandsanmälan om invalidpensionsavgöranden
Cirkulär 23/83, Förfarande vid förhandsanmälan om invalidpensionsavgöranden

8.5.2.2. Motiveringen av indragnings- och ändringsbeslut

Av besluten om indragning och ändring av pension måste det framgå, på vilka villkor i invaliditetsdefinitionen avgörandet baserar sig. Av beslutet eller av det för beslutet redogörande brevet skall det sålunda framgå, om pensionsavgörandet baserar sig på inträffade förändringar i pensionstagarens hälsotillstånd, förvärvsinkomster eller i övriga omständigheter. I beslutet skall därtill nämnas den person eller det kundbetjäningsställe, som på förfrågan kan ge mera detaljerade motiveringar till beslutet.

9. PENSIONSTAGARENS ÅTERINTRÄDE I ARBETSLIVET

Både bland arbetsgivare och bland pensionstagare råder det oklarhet om, vad en pensionstagares återinträde i arbetslivet innebär. Det råder oklarhet därom, hur ett misslyckat försök att förvärvsarbeta inverkar på pensionsskyddets framtida nivå. Riktiga uppgifter om betydelsen av ett återinträde i arbetslivet borde sålunda ges såväl åt arbetsgivarna som åt arbetstagar-
na.

Rehabilitering

Pensionstagarens återinträde i arbetslivet kan underlättas med rehabilitering. Återinträdet kan befrämjas genom att pensionstagaren ges medicinalvård, utbildning och arbetsvård (se punkt 5., sidorna 45-50).

Rehabilitering kommer i fråga främst vid handläggning av den första pensionsansökan. Även vid handläggning av ärende gällande fortsättning av tidsbegränsad invalidpension eller vid övervakningen av tillsvidare beviljade pensioner borde det övervägas, om pensionstagaren genom rehabilitering kan återinlemmas i arbetslivet. Rehabilitering skall alltid inledas i ett så tidigt skede som möjligt.

En arbetsplacersingsform som kan prövas är arbetsprövning på arbetsplatsen. För pensionstagaren borde det samtidigt klargöras, att ett misslyckat arbetsförsök inte inverkar på pensionsbeloppet, utan att en eventuell ny pension kan beviljas på samma grunder som tidigare (se punkt 4.10.2., sidorna 44-45).

10. RÄTTEN TILL INVALIDPENSION PÅ BASEN AV SOCIALTRYGGHETSKONVENTIONER

10.1. Konventionerna

Finland har slutit konventioner om social trygghet med de nordiska länderna, med Förbundsrepubliken Tyskland och med Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland (nedan England). Till konventionernas tillämpningsområde hör även pensionsförsäkringen. Med Förenta Staterna har avtal ingåtts om utbetalning av pensioner.

En av principerna i socialtrygghetskonventionerna är, att intjänad pension vid pensionsfall betalas ut utan inskränkningar från ett avtalsland till ett annat. I det följande redogörs i korthet för de särdrag, som bestämmelserna i våra socialtrygghetskonventioner ger upphov till i fråga om ansökandet av invalidpension, uppkomsten av pensionsrätt, bestämmandet av pension och förfarandet vid sökande av ändring. För detaljerna i varje särskild socialtrygghetskonvention har redogjorts i cirkulären för de olika konventionerna. Cirkulärens nummer är: Förbundsrepubliken Tyskland 52/81, de nordiska länderna 5/82 och England 5/84.

10.2. Ansökan i Finland om invalidpension från annat avtalsland

I den förnyade pensionsansökningsblanketten ingår en fråga om pensionssökanden arbetat utomlands och om han redan fått eller ansökt om pension på basen av detta arbete. Ifall pensionssökanden uppger sig ha arbetat i ett land med vilket Finland har en socialtrygghetskonvention, skall pensionsanstalten meddela detta till sektionen för utländska pensionsärenden vid Pensions-skyddscentralen. Meddelande om arbete i nordiskt land ges på blankett ETK 2809 (bilaga 10). Om det av ansökan framgår, att pensionssökanden arbetat i Förbundsrepubliken Tyskland eller i England, skall pensionsanstalten sända in kopior av ansökningen, ämbetsbetyget (för kontroll av personuppgifterna) och läkarutlåtandena.

Besked om
åtgärder

I pensionsbeslutet eller i ett brev till pensions-sökanden borde pensionsanstalten ge besked om de åtgärder som vidtagits med anledning av sökandens förvärvsarbete utomlands. t.ex. på följande sätt: Sektionen för utländska pensionsärenden vid Pensions-skyddscentralen utreder Ert pensions-skydd på basen av Ert förvärvsarbete i Förbundsrepubliken Tyskland.

Ifall pensionssökanden har arbetat i sådant land, med vilket Finland inte har en socialtrygghetskonvention,

borde sökanden ges hjälp att söka pension på basen av detta arbete, exempelvis så, att sökanden får namn och adress på den instans, som han kan kontakta för en förfrågan om sin rätt till pension på basen av ifrågasvarande arbete. Pensionsanstalten får vid behov uppgifter om utländska pensionsanstalter och deras adresser av Pensionsskyddscentralens sektion för utländska pensionsärenden.

I själva ansökningsförfarandet förekommer olikheter beroende på konventionerna. För ansökan om pension från de nordiska länderna och från England skall användas den pensionsansökningsblankett, som används i varje enskilt land, och som sänds till sökanden för att fyllas i.

För ansökan om pension från Förbundsrepubliken Tyskland behövs däremot inte en tysk ansökningsblankett. Sektionen för utländska pensionsärenden vid Pensionsskyddscentralen fyller i blanketter, som motsvarar vår egen blankett (E- eller P-blanketten) på basen av uppgifterna i sökandens egen pensionsansökan, och sänder dem vidare till Förbundsrepubliken Tyskland för handläggning. En pensionsansökan till Förbundsrepubliken Tyskland anses ha anhängiggjorts samtidigt med arbetspensionsansökan i Finland i de fall, då uppgift om förvärvsarbetet i Förbundsrepubliken finns angiven i den finländska pensionsansökan. När en sökande fyller i en tysk pensionsansökningsblankett och därvid uppger sig ha förvärvsarbetat i Finland, betraktas ansökan även som en ansökan om pension enligt lagstiftningen i Finland. Tidpunkten för anhängiggörandet av en finländsk pensionsansökan bestäms sålunda enligt tidpunkten för anhängiggörandet av den tyska pensionsansökan. Som tilläggsutredning måste likväl den i Finland använda E- eller P-blanketten fyllas i. Den tyska förbindelseinstansen sänder meddelande till Pensionsskyddscentralen på överenskommen blankett om att ansökan anhängiggjorts jämte bifogade ansökningsbilagor.

Med stöd av den nordiska socialtrygghetskonventionen anses ansökan om pension ha anhängiggjorts först när det egna landets pensionsansökningsblankett har fyllts i och lämnats in till behörig instans.

Pensionsanstalten skall efter att ha mottagit pensionsansökan så fort som möjligt sända meddelande till Pensionsskyddscentralen om förvärvsarbetet utomlands - detta gäller speciellt förvärvsarbete i Norden. Invaldipensioner utbetalas nämligen i allmänhet inte retroaktivt för någon längre tid.

De till invalidpensionsansökningarna bilagda läkarutlåtandena skall vara så färska som möjligt. Läkarintyg som sänds till exempelvis Sverige skall helst inte vara äldre än tre månader.

Pensionssökanden kan vända sig direkt till Pensions- skyddscentralen, när han önskar få upplysningar om avtalsländernas pensioner och om ansökningsförfarandet.

10.3. Rätten till invalidpension samt bestämmandet av pensionen

Vid avgörande av, om en person hört till pensionsförsäkringen i ett avtalsland så länge, att rätt till invalidpension enligt detta avtalslands lagstiftning har uppkommit för vederb., kan vid behov även försäkringsperioder i ett annat avtalsland beaktas. Sett ur finländskt arbetspensionsrättsligt perspektiv har en sammanläggning av försäkringsperioder knappast någon betydelse. Pensionsrätten uppkommer hos oss redan på basen av ett synnerligen kortvarigt förvärvsarbete.

I Förbundsrepubliken Tyskland och i de andra nordiska länderna är de i pensionskastiftningen fastställda väntetiderna däremot betydligt längre.

De försäkringsperioder som enligt konventionerna skall sammanläggas är i allmänhet de perioder som arbetspensionssystemen omfattar. För bestämmandet av uppkomsten till pensionsrätt i Förbundsrepubliken Tyskland beaktas under vissa förutsättningar även förvärvsarbetsperioder i Finland före år 1961.

Rätten till invalidpension avgörs enligt lagstiftningen i det land där arbetet har utförts. Ett pensionsfall som inträffar i Finland ger inte nödvändigtvis rätt till invalidpension enligt lagstiftningen i ett annat avtalsland. På motsvarande sätt är ett jakande eller nekande invalidpensionsbeslut i ett annat avtalsland inte avgörande för ett beslut om rätten till invalidpension enligt arbetspensionslagarna i Finland. Om inte skiljaktigheter i invaliditetsdefinitionerna ställer hinder i vägen, borde dock principen om arbetsoförmågans odelbarhet i största möjliga mån iakttas. Fribrevspension på basen av förvärvsarbete i Finland borde således beviljas när orsaken till den huvudsakliga pensionen har varit sjukdom.

Pensionens
belopp

Även vid uträkning av pensionsbeloppet iakttas stadgandena i ettbart avtalsland, om uträkning av pensionen. Pensionen bestäms i varje land på basen av för-

värvsarbetstidens längd, lönen och de inbetalade försäkringsavgifterna i enlighet med lagstiftningen i avtalslandet. Förvärvsarbets- och bosättningsperioder i ett annat avtalsland inverkar aldrig på den beviljade pensionens storlek.

Beaktande av återstående tid

Beträffande invalidpensionerna i olika länder är det skäl att observera, att den s.k. återstående tiden, som räknas från arbetsoförmågans inträde och som beaktas vid uträkning av invalidpension, inom många länders pensionsystem är ett okänt begrepp. I pensionslagarna i Finland, Sverige, Norge och Förbundsrepubliken Tyskland ingår stadganden om återstående tid. Förutsättningarna för att den återstående tiden skall beaktas varierar dock från land till land. Likaså är den åldersgräns, fram till vilken den återstående tiden räknas olika i de olika länderna. Socialtrygghetskonventionerna innehåller bestämmelser om detta i avsikt att förhindra utbetalning av dubbla förmåner antingen helt eller delvis i sådana fall, då en heleffektiv invalidpension, vari den återstående tiden således beaktats, beviljas enligt lagstiftningen i fler än ett avtalsland.

Ifall förutsättningarna för beviljande av heleffektiv pension uppfylls enligt lagstiftningen i fler än ett nordiskt land, utbetalas den på den återstående tiden baserade pensionsdelen endast från det land, där denna del av pensionen till sitt belopp är störst. Från de övriga nordiska länderna utges då endast fribrevspension som baserar sig på utfört förvärvsarbete i ett-
vart land. De på den återstående tiden baserade pensionsdelarna skall alltid jämföras när pensionsanstalten vid handläggning av pensionsansökan märker, att sökanden under de fyra sista åren före pensionsfallet har förvärvsarbetat i ett annat nordiskt land. Pensionsskyddscentralen har hand om själva utredningen på basen av pensionsanstaltens meddelande. Trots utredningsarbetet och resultatet av det skall pensionsanstalten med ett interimbeslut bevilja fribrevspension så snart arbetsoförmågan har konstaterats.

Från början av år 1984 uppkommer rätt till invalidpension i Förbundsrepubliken när en person har försäkringsperioder om sammanlagt minst tre år under de fem år som föregår pensionsfallet. Väntetiden kan utfyllas med förvärvsarbetsperioder i Finland. När sådana behövts för att säkra den tyska pensionsrätten, betalas den i den tyska invalidpensionen ingående, på

återstående tid baserade delen ut endast till halva beloppet. Likaså kan den på den återstående tiden baserade delen utges till hälften i sådana fall, då pensionstagaren redan får heleggeffektiv invalidpension från ett annat avtalsland.

10.4. Ansökan om pension från Finland i ett annat avtalsland

För utfående av arbetspension från Finland måste alltid våra egna ansökningsblanketter användas och fyllas i. Blanketter jämte anvisningar för ifyllandet har sänts till avtalsländerna till sökandenas förfogande.

10.5. Besluten

Pensionsanstalten i ettvarvt avtalsland sänder sitt beslut pensionssökanden till kännedom. I regel har avtalsländerna enats om, att meddelande om besluten dessutom sänds till det andra berörda avtalslandet. Uppgifter om pensionsbeslut i avtalsländerna sänds till Pensionsskyddscentralen och Folkpensionsanstalten i Finland.

10.6. Ändringssökande

Pensionssökande som är missnöjd med beslutet från ett avtalslands pensionsanstalt kan söka ändring i beslutet inom 2-3 månader från det han fått kännedom om beslutet. Besvärstiden anges i beslutet. Ändringsansökan skall göras skriftligt.

Ansökan om ändring i beslutet från ett avtalslands pensionsanstalt får uppgöras både på finska och svenska. Handläggningen sker dock snabbare om ansökan har avfattats på samma språk som beslutet.

I socialtrygghetskonventionerna har beträffande ändringsansökningsförfarandet gjorts överenskommelse om, att ändringsansökan anses anhängiggjord den dag då den inlämnats till den instans som är bemyndigad att ta emot ansökningar om pensionsförmåner.

Byråns/kassans stämpel		Byråns/kassans nummer		☐ Rättelsemeddelande
Den försäkrades släktnamn och samtliga förnamn			Personbeteckning	
Näradress		Postnummer	Postanstalt	
Dagpenning enligt sjukförsäkringslagen		Personbeteckningar för de två yngsta barnen under 18 år (om pb är kända)		
☐ har utgått för 150 dagar (datum)	☐ upphör att vara primär (datum)			
Uppmaning att söka pension				
☐ har sänts	☐ har ej sänts	orsak:		
☐ Sökanden har förordnats att genomgå i 31 § SFL avsedda undersökningar; utlåtande följer		☐ Sökanden har inlämnat rehabiliteringsansökan		
Rehabiliteringssituation (utbildning och sysselsättning)				
SFL-DAGPENNING FÖR PRIMÄRTIDEN (de 150 första utbetalningsdagarna samt tiden därefter)				
Tid för vilken dagpenning beviljats	Mk/dag	Tid för vilken dagpenning beviljats	Mk/dag	
Tilläggsuppgifter				
Bifogade läkarutlåtanden				
☐ A-intyg st	☐ B-utlåtanden st	☐ Intyg från sjukvårdsanstalt st	☐ Övriga läkarutlåtanden st	
Datum och underskrift		Handläggande funktionär; telefonnummer		

(byråns/kassans stämpel)

Primärtiden för dagpenning upphör

Dagpenning enligt sjukförsäkringslagen har utbetalats till Er för 150 vardagar. Dagpenningen är primär i förhållande till invalidpension enligt arbets- och tjänstepensionslagarna under förenämnda 150 utbetalningsdagar samt under de fem, i vissa fall fyra, därpå följande fulla kalendermånaderna (dagpenningens primärtid). Dagpenningens primäritet innebär att invalidpension enligt arbetspensionslagarna i allmänhet inte kan betalas ut under sagda tid.

Dagpenningens primärtid går i Ert fall ut ___/___ 19___.

Ansökan om invalidpension

Vid fortsatt arbetsoförmåga kan Ni efter den ovan nämnda primärtiden vara berättigad till invalidpension enligt arbets- och tjänstepensionslagarna, under förutsättning att Ni stått i arbets- eller tjänsteförhållande eller verkat som självständig företagare.

För anhängiggörande av Ert invalidpensionsärende måste en pensionsansökan uppgöras. Folkpensionsanstaltens lokala byråer samt arbetspensionsanstalternas och försäkringsbolagens lokala kontor, Pensionsskyddscentralen, bankerna och posten står till Er tjänst då det gäller att fylla i ansökningsblanketten. Ansökningen kan inlämnas hos någon av de nämnda instanserna eller tillställas Pensionsskyddscentralen direkt. En ansökan om lantbruksföretagarpen- sion bör i första hand lämnas till ombudsmannen för Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt. Ni bör göra Er pensionsansökan utan dröjsmål för att undvika avbrott i Ert utkomstskydd då dagpenning- rätten upphör.

Beträffande ansökan om invaliditetspension enligt folkpensions- lagen har tidigare givits/ges härmed/ges vid behov separat anvis- ning.

_____/____ 19 ____

_____
Funktionärens underskrift

ANHÅLLAN OM SKRIFTLIGT BESLUT

Önskar Ni söka ändring i dagpenningärende bör Ni anhålla om ett skriftligt beslut. Er anhållan, som kan vara muntlig eller skriftlig, skall riktas till ovan nämnda Fpa-lokalbyrå/arbetsplatskassa inom sju dagar från det Ni fått del av avgörandet.

Ändring söks hos vederbörande socialförsäkringsnämnd på sätt som anges i det skriftliga beslutet.

för ålders-, invalid- och arbetslöshetspension enligt arbetspensionslagarna samt för pension enligt lagen om förtidspension för frontveteraner.

ANSÖKAN AVSER	☐ ålderspension	☐ invalidpension	☐ arbetslöshetspension	☐ förtidspension för frontveteraner
SÖKANDE	Släktnamn (även föregående)		Civilstånd ☐ ogift ☐ gift ☐ änka/änkling ☐ frånskild	
	Förnamn, alla		Beslutet önskas på ☐ finska ☐ svenska	
	Personbeteckning		Medborgarskap om ej finskt	
	Skriven i ☐ församling, namn ☐ befolkningsregister (civilregister), namn			
	Tjänst eller yrke		Nuvarande hemkommun	
	Näradress		Telefonnummer hem ☐ arbete ☐	
	Postnummer		Postanstalt	
BETALNINGS- ADRESS FÖR PENSIONEN	Penninginrättnings namn och kontor		Fullständigt kontonummer	
BARN	Om Ni har barn under 18 år, ange här deras födelsetid och namn (avser även adoptivbarn och barn utom äktenskapet, i vilkas uppehälle Ni deltar)			
	Er makas barn under 18 år, i vilkas uppehälle Ni deltar			
ERSÄTT- NINGAR	Får Ni eller söker Ni ersättning på grund av			
	olycksfall ☐ får ☐ söker ☐ får/söker inte	yrkessjukdom ☐ får ☐ söker ☐ får/söker inte	trafikskada ☐ får ☐ söker ☐ får/söker inte	militärskada ☐ får ☐ söker ☐ får/söker inte
	Försäkringsanstaltens eller ämbetsverkets namn			
	Skadenummer		Skadeår	Invaliditetsgrad enligt militärskadelagen
ANDRA PENSIONER	Får Ni redan nu pension på basen av eget arbets- eller tjänsteförhållande ☐ ja ☐ nej		Får Ni eller söker Ni pension på basen av eget arbets- eller tjänsteförhållande även på annat sätt än genom denna ansökan ☐ ja ☐ nej	
	Vilken pension		Pensionsanstaltens eller ämbetsverkets namn	

SENASTE ARBETS- ELLER TJÄNSTE- FÖRHÅL- LANDE	ER SENASTE ARBETSGIVARE			
	Namn och adress		Telefon	
	Era arbetsuppgifter i detta arbete			
	Arbetet började, datum	Arbetet fram till, datum	Arbetet när, datum	
	☐ fortsätter	☐ har upphört		
Om Er lön i det senaste arbets- eller tjänsteförhållandet av exceptionella orsaker (t.ex. sjukdom, permittering, förkortad arbetstid) gått ned, uppge då här från vilken tidpunkt och av vilken orsak lönen sjunkit. Pensionslönen i detta arbetsförhållande kan då under vissa förutsättningar räknas på Era tidigare stabiliserade löner.				
ÖVRIGA ARBETS- OCH TJÄNSTE- FÖRHÅL- LANDEN	PRIVATA ARBETSGIVARE UNDER ETT ÅRS TID FÖRE PENSIONSANSÖKAN			
	Arbetsgivarens namn och adress			
	Era arbetsuppgifter i detta arbete		Arbetet började	upphörde
	Arbetsgivarens namn och adress			
	Era arbetsuppgifter i detta arbete		Arbetet började	upphörde
	Arbetsgivarens namn och adress			
	Era arbetsuppgifter i detta arbete		Arbetet började	upphörde
	Arbetsgivarens namn och adress			
	ANDRA ARBETSGIVARE			
	Anställd			
☐ hos staten ☐ hos kommun ☐ hos kyrkan ☐ i sjömanstjänst ☐ i annan tjänst				
Arbetsgivare		Arbetet började	upphörde	
ARBETE UTOM- LANDS	I vilket land	Arbetsgivarens namn	När	
	Får Ni eller har Ni ansökt om pension på basen av Ert arbete utomlands			
☐ ja ☐ nej				

FÖRETAGARVERKSAMHET ELLER SJÄLVSTÄNDIG YRKESUTÖVNING	Har Ni efter 31.12.1969 bedrivit		
	gårdsbruk	yrkesmässigt fiske eller renskötsel	annan företagaverksamhet eller självständigt yrke
	☐ ja ☐ nej	☐ ja ☐ nej	☐ ja ☐ nej
	Verksamheten började	Deltar Ni allttjämt i företagaverksamheten eller yrkesutövningen	
		☐ deltar	☐ deltar inte
	Företagets verksamhet		
	☐ fortsätter som förut	☐ har inskränkts	☐ har upphört
När inskränkts/upphört	På vilket sätt inskränkts	Av vilken orsak	
Företagsbesittning			
☐ Jag/maken/makan äger			
☐ allttjämt företaget	☐ Företaget har sålts	☐ Företaget har utarrenderats	
Försäljnings-/Utarrenderingsdatum	Till vem sålts eller utarrenderats		
ARBETSLÖSHETSUNDERSTÖD	Har Ni fått arbetslöshetsunderstöd under de två senaste åren		
☐ ja ☐ nej	Från vilken kassa och när		
STUDIELEDIGHET	Har Ni varit studieledig på sätt som avses i lagen om studieledighet		
☐ ja ☐ nej	När		
ARBETE	SKALL BESVARAS ENDAST NÄR ANSÖKAN GÄLLER INVALIDPENSION ELLER FÖRTIDSPENSION FÖR FRONTVETERANER		
Grundutbildning			
☐ folkskola	☐ grundskola	☐ mellanskoleexamen	☐ studentexamen
Annat utbildning (examina, yrkesutbildning och -kurser; när?)			
Vilket har Ert vanliga arbete eller Ert egentliga yrke varit			
När och hur länge har Ni arbetat i detta yrke			
Arbetsbeskrivning (utredning över arbetsuppgifterna och arbetsplatsförhållandena)			
Har Ni haft annat arbete utöver Ert egentliga yrke (utredning över arbetsuppgifterna och arbetsplatsförhållandena)			
Har Ni slutat arbeta		datum	
☐ ja ☐ nej	SISTA ARBETSDAGEN		
ARBETSFÖRMÅGA	Från när och hur har sjukdomen inverkat menligt på Ert arbete (Er egen beskrivning)		
☐ Jag är delvis arbetsoförmögen	från när	☐ Jag är helt arbetsoförmögen	från när

UTREDNING OM HÄLSO- TILLSTÅND	SKALL ALLTID BESVARAS NÄR ANSÖKAN GÄLLER INVALIDPENSION ELLER FÖRTIDSPENSION FÖR FRONTVETERANER			
	När har läkarutlåtande senast utfärdats över Er hälsa			
	datum	läkarens namn		
	Läkarutlåtandet finns			
	☐ bifogat ☐ hos Folkpensionsanstalten ☐ på annat ställe, var			
Den läkares namn, som numera vårdar Er och mottagningsadress			När besökte Ni senast läkaren	Följande besökstid
DE ANDRA LÄKARE SOM VÅRDAT ER UNDER DE TVÅ SENASTE ÅREN				
namn och mottagningsadress				
SJUKVÅRDS-, REHABILITERINGS- OCH UNDERSÖKNINGSANSTALTER, TUBERKULOS- ELLER MENTALVÅRDSBYRÅER MM., VID VILKA NI VÅRDATS UNDER DE TVÅ SENASTE ÅREN				
namn		vårdtider	följande besökstid	
Folkpensionsanstaltens lokalbyrå eller arbetsplatskassa, hos vilken Ni ansökt om dagpenning				
BESKATTNING	Arbetspensionerna är skattepliktig inkomst. Den första pensionsraten kan betalas ut fortare om Ni anger den förskottsinnehållningskod som finns i Er skattebok.			Förskottsinnehållningskod
TILLÄGGSUPPGIFTER				
UNDERSKRIFT	Jag försäkrar att de i blanketten angivna uppgifterna är riktiga. Jag samtycker till, att läkare eller anstalt, som har uppgifter om mitt hälsotillstånd, får lämna dem till pensionsanstalten.			
	Ort och tid		Sökandens eller förmyndares underskrift	
Om förmyndare undertecknar ansökan, skall utredning inges över förmynderskapet. Om ansökan undertecknas av annan än sökanden eller sökandens förmyndare, skall orsaken anges.				
ANSÖKAN SÄNDS	till den pensionsanstalt, vars verksamhetskrets Ni senast hörde till. Ansökan kan inlämnas eller insändas också till			
<ul style="list-style-type: none"> - pensionsanstalts eller försäkringsbolags kontor, vilket som helst - Lantbruksföretagarnas pensionsanstalts lokala ombud - Pensionsskyddscentralen, Semaforbron 7, 00520 HELSINGFORS 52, Telefon (90) 1511 - bank- eller postkontor - Folkpensionsanstaltens lokalbyrå 				
Samtliga ställen ger råd vid ifyllandet av ansökningsblanketten.				

**ANSÖKAN PÅ
E-BLANKETT**

E-blanketten används för ansökan om ålders-, invalid- och arbetslöshetspension samt för ansökan om förtidspension för frontveteraner.

**EN ENDA ARBETS-
PENSIONSANSÖKAN
BEHÖVS**

även om Ni samtidigt ansöker om arbetspension enligt fler än en pensionslag. Särskild ansökan behövs för folkpensionen.

**SÄRSKILDA
ANVISNINGAR
FÖR ANSÖKAN OM
INVALIDPENSION**

Ansökan om invalidpension skall helst göras så snart Ni fått dagpenning enligt sjukförsäkringslagen för 150 dagar och Folkpensionsanstaltens lokalbyrå har uppmanat Er att ansöka om pension.

Ännu därefter utbetalas dagpenning för omkring fem månader, varefter invalidpensionen börjar, om det konstateras att Ni är arbetsoförmögen på det sätt arbetspensionslagarna avser.

Om Ni inte fått dagpenning kan Ni omedelbart ansöka om pension. Likaså kan pensionsansökan göras genast, om Ni endast ansöker om invalidpension i form av delpension.

**TILL ANSÖKAN
SKALL FOGAS**

- ämbetsbevis eller befolkningsregisterutdrag för Er och även för de barn, som inte finns angivna i beviset eller utdraget, men vilkas uppehälle Ni ansvarar för
- vid ansökan om **invalidpension** läkarutlåtande (SF-B-utlåtande eller motsvarande) över Ert nuvarande hälsotillstånd, eller också skall det på ansökningsblanketten anges, var utlåtandet finns att få
- vid ansökan om **arbetslöshetspension** arbetskraftsmyndigheternas intyg, som utfärdas av arbetskraftsbyrån
- vid ansökan om **förtidspension för frontveteraner**
  - utredning över frontmannatecken eller fronttjänsttecken
  - beträffande övriga bilagor se specialbroschyren om förtidspension.

**STATENS (StPL)
OCH
KYRKANS (KyPL)
PENSIONER**

- intyg över anställningstider hos staten före 1.1.1971 och över anställningstider hos kyrkan före 1.1.1967. Om Ni inte har intyg, behövs en utredning över arbetsgivare och anställningstider. För statlig anställning som har upphört efter 31.12.1970 och för kyrklig anställning som har upphört efter 31.12.1966 är det tillräckligt med en uppgift om dessa anställningar i punkten **andra arbetsgivare**
- av militärdistriktet utfärdat intyg över militärtjänstgöring under krigstid. Intygen över anställningstider skall vara originala eller av myndighet bestyrkta. Om Er sista anställning hos staten eller kyrkan har upphört före 8.7.1961, har Ni inte rätt vare sig till StPL- eller KyPL-pension.

**KOMMUNENS
PENSIONER (KTAPL)**

- utredning över sådana i 15 § i Kommunala pensionsanstaltens pensionsstadga avsedda anställningar, som har upphört före 1.7.1964 och pågått minst fyra månader: matrikelutdrag, arbetsbok, meritförteckning eller arbetsintyg, samt av militärdistriktet utfärdat tjänstgöringsintyg, antingen i original eller av myndighet bestyrkta. Om en kommunal anställning har upphört efter 7.7.1961 är det tillräckligt med en uppgift om detta i punkten **andra arbetsgivare**. Om Er sista kommunala anställning har upphört före 8.7.1961 har Ni inte rätt till KTAPL-pension.

**SJÖMANS-
PENSION (SjPL)**

- motböcker och arbetsintyg.

		Ombudsmannens nummer					
1. SÖKANDENS PERSONUPP- GIFTER	Släktnamn och förnamn					Personbeteckning	
	Adress						
	Yrkes- eller annan utbildning						
2. LÄGENHETENS PRODUKTION FÖRE ARBETS- OFÖRMÅGAN ELLER ARBETS- SKADAN	Ar	Egen + arrendeåker		därav hö	spannmål	rotfrukter och potatis	
	i träda	i paket	obrukad	utarrenderad	annat, vad		
	ha	ha	ha	ha	ha	ha	
Husdjur		☐ inga husdjur					
kor	ungnöt	modersuggor	köttsvin	höns	annat, vad (t.ex får)		
	st	st	st	st	st	st	
3. PRODUKTIONS- VERKSAM- HETEN PÅ LÄGENHETEN I DETTA NU	☐ VERKSAMHETEN UPPHÖRT		☐ helt obrukad sedan ...../..... 19				
	☐ utarrenderats / sålts ...../..... 19			Köparens / arrendetagarens namn			
	Köparens / arrendetagarens näradress			Postnummer och postanstalt			
	VERKSAMHETEN FORTGÅR		Egen + arrendeåker		därav hö	spannmål	rotfrukter och potatis
	☐ som förut	☐ inskränkt	ha	ha	ha	ha	ha
i träda	i paket	obrukad	utarrenderad	annat, vad		Skog	
ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	
Husdjur		☐ inga husdjur					
kor	ungnöt	modersuggor	köttsvin	höns	annat, vad (t.ex får)		
	st	st	st	st	st	st	
4. MASKINER OCH ARBETS- METODER PÅ LÄGENHETEN	Kryssa för om det finns (utredning om hyrda maskiner i punkt 7)						
	☐ traktor	☐ skördetröska	☐ balmningsmaskin	mekanisk		vattenledning	
☐ rörmjolkning	☐ gårdstank	☐ spannmjolkning	☐ eller slamut-gödning	☐ autom, utfodring	☐ till husdjurs-byggnaden		
5. SÖKANDENS ARBETE FÖRE ARBETSSKADAN (ifylls bara, om ersättning för arbetsskada söks för OfLa-gratis- försäkrad)	i vilka arbeten på lägenheten deltog Ni						
	☐ i lantbruks- arbetena	☐ i kreaturssköt- selarbetena	☐ i skogs- arbetena	☐ i andra, vilka			
	Hade Ni arbete utanför lägenheten			i vems tjänst			
	☐ nej	☐ tillfälligt	☐ stadigvarande				
Studerade Ni			i vilken läroanstalt				
☐ nej	☐ ja						
6. SÖKANDENS ARBETE I DETTA NU	Vilka arbeten på lägenheten har Ni avstått från på grund av arbetsoförmågan eller arbetsskadan						
	Vem utför nu dessa arbeten, från och med när						
	Vilka arbeten utför Ni ännu						
	Har Ni ännu arbete utanför lägenheten			i vems tjänst			
☐ nej	☐ tillfälligt	☐ stadigvarande					

7. UTREDNING OM FRÄMMADE ARBETSKRAFT PÅ LÄGENHETEN SAMT OM HYRDA MASKINER	Tidigare anlitad främmande arbetskraft Namn	Vilket arbete	Daglig arbetstid	Arbetsperiod	
	Nuvarande främmande arbetskraft Namn	Vilket arbete	Daglig arbetstid	Arbetsperiod	
	Vilka arbeten utfördes tidigare med hyrda maskiner				
Vilka arbeten utförs i detta nu med hyrda maskiner					
8. ÖVRIGA SOM ARBETAR PÅ LÄGENHETEN	Personer över 14 år som för närvarande arbetar på lägenheten (sökanden och främmande arbetskraft nämns inte)				
	Namn	Födelseid	Bor på lägenheten ☐ ja ☐ nej		
	Vilka arbeten utför han/hon på lägenheten			Har arbete utanför lägenheten ☐ stadigvarande ☐ tillfälligt ☐ nej	
	Namn	Födelseid	Bor på lägenheten ☐ ja ☐ nej		
	Vilka arbeten utför han/hon på lägenheten			Har arbete utanför lägenheten ☐ stadigvarande ☐ tillfälligt ☐ nej	
	Namn	Födelseid	Bor på lägenheten ☐ ja ☐ nej		
	Vilka arbeten utför han/hon på lägenheten			Har arbete utanför lägenheten ☐ stadigvarande ☐ tillfälligt ☐ nej	
	Namn	Födelseid	Bor på lägenheten ☐ ja ☐ nej		
	Vilka arbeten utför han/hon på lägenheten			Har arbete utanför lägenheten ☐ stadigvarande ☐ tillfälligt ☐ nej	
9. TILLÄGGS- UPPGIFTER, TILLÄGGS- FRÅGOR					
10. UNDERSKRIFT	Ort och datum		Underskrift		
	Om någon annan än sökanden undertecknat, varför				

**UTREDNING FÖR
FÖRETAGARES PENSIONSÄRENDE**
TY

Namn

Personbeteckning

Utöver de uppgifter Ni lämnat i Er försäkrings- och pensionsansökan behöver vi för avgörande av Ert pensionsärende ytterligare uppgifter. Vi ber Er därför fylla i denna blankett omsorgsfullt och returnera den till oss inom två veckor. Uppgifterna är nödvändiga för avgörande av Ert pensionsärende.

Vår pensionsanstalt ger vid behov råd beträffande ifyllandet av blanketten.

Tilläggsupplysningar ger

Telefon

FÖRETAGAR- VERKSAM- HETEN FÖRE EVENTUELLA ÄNDRINGAR	Företagarverksamheten började, datum	Företagarverksamheten har pågått		Hur många månader om året
		☐ hela året	☐ en del av året	
	Er arbetstid, timmar per vecka	Företagarverksamheten har varit		Huvudsyssla då företagarverksamheten är bisyssla
		☐ huvudsyssla	☐ bisyssla	
	Företagsbransch			
	Er uppgift i företaget			
Beskriv så noggrant som möjligt det arbete, som Ni de senaste åren utfört i Ert företag eller yrke				
	år 19	år 19	år 19	år 19
Totalomsättning eller yrkesutövers bruttointkomst, mk/år				
Värdet av eget arbete i beskattningen, mk/år				
Antal utomstående arbetstagare				
- varaktigt				
- tillfälligt				
Till nämnda arbetstagare erlagda löner, mk/år				
FAMILJE- MEDLEMMAR	Deltar Era familjemedlemmar i företagarverksamheten	Från när, datum		Antal familjemedlemmar som deltar i verksamheten
	☐ Deltar	☐ Deltar inte		
	På vilket sätt deltar familjemedlemmarna i företagarverksamheten			
Till familjemedlemmarna erlagda löner mk/år				

**SJUKDOMENS
INVERKAN PÅ
FÖRETAGAR-
VERKSAM-
HETEN**

Hur och från när har sjukdomen inskränkt Ert arbete

Företagets verksamhet eller den självständiga yrkesutövningen

fortsätter som förut har inskränkts företaget har sålts har upphört

När inskränkts, sålts eller upphört

På vilket sätt inskränkts

Av vilken orsak inskränkts, sålts eller upphört

på grund av sjukdom av annan orsak, vilken

Deltar Ni alltså i företagarkerksamheten eller i den självständiga yrkesutövningen Er arbetstid, timmar per vecka

deltar deltar inte

Vilka arbeten sköter Ni fortfarande i Ert företag eller yrke

Vilka arbeten har Ni avstått ifrån och när skedde detta

Hur sköts nu dessa arbeten

Har annan person avlönats för att sköta dessa arbeten

ja nej

När, datum

Har familjemedlemmarnas arbetsinsats ökat på grund av Er sjukdom. Från när och på vilket sätt

**ARBETS-
FÖRMÅGA**

Anser Ni Er själv vara

delvis arbetsoförmögen helt arbetsoförmögen

**TILLÄGGS-
UPPGIFTER**

**UNDER-
SKRIFT**

Jag försäkrar att de i blanketten angivna uppgifterna är riktiga.

Ort och tid

Underskrift

Telefon (även riktnummer)

Om annan än pensionssökanden är undertecknare, ange orsaken

UTREDNING OM ARBETSFÖRMÅGA

för kontroll av pensionsrätten
 för fortsättning av tidsbegränsad pension

J

Pensionstagarens namn och adress

Personbeteckning

Pensionsdiarienummer

...

FÖRVÄRVS- ARBETE EFTER PENSIONENS BEVILJANDE	Har Ni arbetat som anställd eller som självständig företagare efter det pensionen beviljades			
	☐ ja ☐ nej			
Om svaret är nekande, behöver Ni inte besvara de följande frågorna på denna sida.				
Senaste arbetsför- hållande	Arbetsgivarens namn och adress			
	Era uppgifter i detta arbete			
	Er arbetstid, timmar per vecka		Bruttolönen i detta arbete, mk/mån	
	Arbetet började, datum	Arbetet fort- sätter ☐	fram till, datum	när, datum har upphört ☐
	Anser Ni, att Ni orkar fortsätta i detta arbete			
	Har Ni haft andra arbetsförhållanden efter det pensionen beviljades		Om svaret är jakande, ange då arbetsgivarnas namn, anställningstiderna och arbetsuppgifterna i Tilläggsuppgifts-rutan eller på särskild bilaga	
	☐ ja ☐ nej			
Företagar- verksamhet	Vad slags företagarkerksamhet har Ni haft efter det pensionen beviljades			
	Verksamheten började, datum	Verksamheten fort- sätter ☐	när, datum har upphört ☐	
	Er arbetstid, timmar per vecka	Den av Er beräknade personliga genomsnittliga inkomsten, mk/mån		
	Anser Ni, att Ni orkar fortsätta med Er företagarkerksamhet			

HÄLSO-TILLSTÅND	Vilka förändringar har inträffat i Ert hälsotillstånd efter det pensionen beviljades		
	De läkare, som vårdat Er efter det pensionen beviljades Namn och mottagningsadress		
	Sjukvårds-, rehabiliterings- och undersökningsanstalter, tuberkulos- eller mentalvårdsbyråer mm., vid vilka Ni vårdats efter det pensionen beviljades		
	Namn	Vårdtider	Följande besökstid
NUVARANDE VÅRD	Läkares namn, vilken numera vårdar Er och mottagningsadress	När besökte Ni senast läkaren	Följande besökstid
REHABILITERING	Har Ni fått eller planeras det för Er yrkesinriktad rehabilitering Hurudan och på vems förslag		
ARBETS-FÖRMÅGA	Anser Ni Er själv vara ☐ arbetsförmögen ☐ delvis arbetsoförmögen ☐ helt arbetsoförmögen		
TILLÄGGS-UPPGIFTER			
UNDER-SKRIFT	Jag försäkrar, att de i blanketten angivna uppgifterna är riktiga. Jag samtycker till, att läkare eller anstalt, som har uppgifter om mitt hälsotillstånd, får lämna dem till pensionsanstalten.		
	Ort och tid	Sökandens eller förmyndares underskrift	Telefon (även riktnummer)
Om förmyndare undertecknar blanketten, skall utredning inges över förmyndarskapet. Om ansökan undertecknas av annan än sökanden eller dennes förmyndare, skall orsaken anges.			

Handläggare

Datum

Returadress

PENSIONS- SÖKANDE	Namn							
	Personbeteckning			Hemkommun				
ANSÖKAN	Anhängighetsdatum		☐ Ansökan innan primär- tiden upphört	☐ Ansökan efter det primärtiden har upphört				
FÖRFRÅGAN	☐ Dagpenninguppgifter			Från				
	☐ Kopior av läkarutlåtanden jämte bilagor			Från				
DAG- PENNING- UPPGIFTER	För tiden							
	☐ Dagpenning		Datum					
	☐ anhängig							
	☐ avslagen		Datum		Orsak			
	☐ ej ansökt							
	☐ beviljad							
	För tiden		Ersättnings- dagar	Mk/dag	För tiden		Ersättnings- dagar	Mk/dag
Dagpenning har beviljats för minst en månad utan avbrott. Enligt beräkning på basen av den senaste dag- penningperioden är den sista 150:nde betalningsdagen upphör primärtiden								
☐ Sökanden har förordnats genomgå i 31 § SFL avsedda undersökningar; utlåtande följer senare			☐ Sökanden har inlämnat rehabiliterings- ansökan					
Rehabiliteringssituation (utbildning och sysselsättning)								
FOLK- PENSIONS- UPPGIFTER	Folkpension							
	☐ anhängig	☐ beviljad	☐ avslagen	☐ ej ansökt				
UNDER- SKRIFT	Datum			Uppgifterna gav				

ARBETSFÖRHÅLLANDE- OCH FÖRETAGARFÖRFRÅGAN

Förfrågande pensionsanstalt nr/handläggare

Datum

Ansökan gjord

MOTTAGARE	Pensionsanstalt	Hänskjutning till pensionsanstalt PA-nr	Hänskjutn.dag/handläggare	
ÖNSKAS	☐ Utredning om arb.förh./ företagarverksamhet	☐ Kontroll av börjedag/ slutdag	☐ Kontroll av lönen	
		☐ Kompl. av arbetshist.	☐ Annat utiåtande	
SÖKANDE/ FÖRMÄNS- LÄTARE	Släktnamn, förnamnen och föregående släktnamn		Personbeteckning	
	Familjepensionssökandens namn		Förmånslätarens dödsdag	
	Adress		Telefon	
UPPGIFTER OM ARB.FÖRH./ FÖRETAGAR- VERKSAMHET	Arbetsgivarens namn		Innehavarens namn	
	Adress		Ort/fabrik/avdelning	
	☐ APL		Uppgifter i detta arbete/företagarverksamhetens art	Arbetstimmar/vecka
	☐ KAPL			
	☐ FÖPL		Reg. beg.dag	slutdag
☐ LFÖPL		Anm. beg.dag	slutdag	
		Inkomster		
		Inkomster och nat.förmåner		
AVSÄNDA- RENS ANTECK- NINGAR				

ETK 2081 0376 4 000/4

1) FÖR AVSÄNDAREN

Anvisningar på andra och sista fränsidan i blankettserien.

ARBETSFÖRHÄLLANDE- OCH FÖRETAGARFÖRFRÅGAN

Förfrågande pensionsanstalt nr/handläggare

Datum

Ansökan gjord

MOTTAGARE	Pensionsanstalt	Hänskjutning till pensionsanstalt PA-nr		Hänskjutn.dag/handläggare	
ÖNSKAS	☐ Utredning om arb.förh./ företagarverksamhet	☐ Kontroll av börjedag/ slutdag	☐ Kontroll av lönen	☐ Kompl. av arbetshist. ☐ Annat utlåtande	
SÖKANDE/ FÖRMÄNS- LÄTARE	Släktnamn, förmännen och föregående släktnamn			Personbeteckning	
	Familjepensionssökandens namn			Förmånslätarens dödsdag	
	Adress			Telefon	
UPPGIFTER OM ARB.FÖRH./ FÖRETAGAR- VERKSAMHET	Arbetsgivarens namn		Innehavarens namn		
	Adress		Ort/fabrik/avdelning		
	☐ APL	Uppgifter i detta arbete/företagarverksamhetens art			Arbetstimmar/vecka
	☐ KAPL	Reg. beg.dag	slutdag	Inkomster	
	☐ FÖPL	Anm. beg.dag	slutdag	Inkomster och nat.förmåner	
☐ LFÖPL					
AVSÄNDA- RENS ANTECK- NINGAR					
SVARS- ANTECK- NINGAR	Handläggare				
SVARS- UNDERSKRIFT	Datum och underskrift				
SVARS- BILAGOR	☐ Arbetsförhållandekort				

ANVISNINGAR FÖR ARBETSFÖRHÅLLANDE- OCH FÖRETAGARFÖRFRÅGAN

FÖRFRÅGAN ANVÄNDS Förfrågningsblanketten används, om i registret saknas arbetsförhållande/företagarverksamhet som anges i ansökningen, eller om registeruppgifterna avviker från uppgifterna i ansökningen, eller om avbrottstider finns i sökandens/förmånslåtarens arbetshistoria.

FÖRFRÅGARE Förfrågaren fyller i följande punkter:
Förfrågande pensionsanstalt/Handläggare/Datum/Ansökan gjord
Mottagare
Önskas
Sökande/förmånslåtare
Uppgifter om arbetsförhållande/företagarverksamhet

FÖRFRÅGAN SÄNDS Förfrågningsblanketten sänds till Pensionsskyddscentralen (delarna 2-4) eller direkt till den pensionsanstalt (del 2), vari arbetsförhållandet/företagarverksamheten har försäkrats. Vid behov kan kopior av handlingarna bifogas.

Utredning om uppgifter som saknas i registret begärs, om KAPL-förtjänster direkt från Arbetspensionskassan, om LFöPL-verksamhet från Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt och om FöPL-verksamhet från Pensionsskyddscentralen.

SVARSANTECKNINGAR Svaret kan antecknas i blanketten (del 2). Om förfrågan besvaras med ett arbetsförhållandekort eller med ett utlåtande på annan blankett, skall förfrågningsblanketten returneras med svaret. Förfrågningar som kommit via Pensionsskyddscentralen skall besvaras via Pensionsskyddscentralen.

**MEDDELANDE OM HÄNSKJUTNING
AV PENSIONSANSÖKAN**

Datum

Pensionsanstalt nr och handläggare

Sökande

Mottagande pensionsanstalt

...

Er pensionsansökan har sänts till ovannämnda pensionsanstalt,
som även svarar på Era förfrågningar om pensionen.

ETK 5307 0479 6.000

Lähetävän eläkelaitoksen nimi

**ILMOITUS ELÄKEHAKEMUKSEN
SIIRTÄMISESTÄ/JAKAMISESTA**

Eläkelaitoksen numero ja käsittelijä

Päiväys

Eläkkeen hakija

Eläkehakemus on toimitettu eläkelaitokselle:

2. ELÄKETURVAKESKUKSELLE
ETK 3305 09B4 10 000/4

HAKIJA/ EDUNJÄTTÄJÄ	Henkilötunnus	Sukunimi ja etunimet (jos muu kuin yllä)			
HAKEMUS KOSKEE	☐ Vanhuus- eläkettä	☐ Työkyvyttö- myys- eläkettä	☐ Perhe- eläkettä	☐ Työttömyys- eläkettä	☐ Rintamavete- raanien var- haiseläkettä
	Hakemus on aiheettomasti toimitettu laitokseemme				
	☐ Vireilläolo poistetaan				
TAPAHTUMA	Eläkelaitokselle no		Eläkelaitokselle no		
	☐ SIIRTO		☐ JAKA- MINEN		
HUOM.					

Lähetettävän eläkelaitoksen nimi

SAATE

Eläkelaitoksen numero ja käsittelijä

Päiväys

Eläkkeen hakija

Vastaanottava eläkelaitos

HAKIJA/ EDUNJÄTTÄJÄ	Henkilötunnus		Sukunimi ja etunimet (jos muu kuin yllä)			
HAKEMUS KOSKEE	☐ Vanhuus- eläkettä	☐ Työkyvyttö- myys- eläkettä	☐ Perhe- eläkettä	☐ Työttömyys- eläkettä	☐ Rintamavete- raanien var- haiseläkettä	Hakemuksen päiväys
	Hakemus on aiheettomasti toimitettu laitokseemme					
	☐ Vireilläolo poistetaan					
TAPAHTUMA	☐ SIIRTO		☐ JAKA- MINEN		Eläkelaitokselle no	
HUOM.						
SIIRTÄMISEN SYY	☐ Työntekijä on viimeksi/viimeksi ennen eläketapahtumaa vakuutettu eläkelaitoksessamme ☐ Hakijalle/Edunjättäjälle on maksettu eläkettä eläkelaitoksestanne ☐ Työntekijä on viimeksi ansainnut LEL:n alaisissa töissä alle LEL:n 5 §:n 1 momentissa tai 7 §:n 1 momentissa säädetyn rajamäärän ☐ Eläkelaitoksessamme vakuutettu työsuhde on kestänyt alle neljä kuukautta ☐ Rajoitussäännöstä on sovellettava alla mainittuun työsuhteeseen/yritysjätoimintaan					
SAIRAUUS JA TYÖKYVYTT.	Työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä oleva sairaus aikoi			Työkyvyttömyys aikoi		
ELÄKE- HAKEMUKSEN LIITTEET	Seuraavat oheisena			Tilattu, lähetetään myöhemmin		
	Lääkärin- todistukset	A-tod. ikm	B-tod. ikm	Viim. B-tod. pvm	mistä tilattu?	
	Virkatodistus					
	Yhteensovitus- tiedot					
	Työttömyys- todistus	pvm				

MEDDELANDE om försäkrads arbete i annat nordiskt land

BEGÄRAN om utredning av sammanläggning av nordiska pensioner

PERSON- UPPGIFTER	1. Pensionssökandes/förmånslåtares namn		Personbeteckning	Medborgarskap
	Familjepensionssökandes namn		Personbeteckning	Medborgarskap
	2. Adress			Telefon
3. Ansökan avser				
☐ Alderspension		☐ Invaldpension	☐ Arbetslöshetspension	☐ Familjepension
4. Sökanden önskar beslutet på				
☐ finska		☐ svenska		
5. Försäkrad har arbetat i				
☐ Sverige		☐ Norge	☐ Danmark	Under vilken tid
PENSIONS- UPPGIFTER	6. Senaste till pension berättigande arbetsförhållande i Finland			
	Arbetsgivarens namn		Arbetsförhållandet började	Upphörde
7. Pensionsfall				
		Pensionen började	Pensionen upphör	Pensionsbelopp
TILLÄGGS- UPPGIFTER				
AVSÄNDARE	Pensionsanstalt		Datum	Handläggare
ANVIS- NINGAR	Punkterna 1—5 ifylls, då PSC ombeds uppmana sökanden att ansöka om pension i annat nordiskt land. Punkterna 1—7 ifylls, då PSC ombeds utreda sammanläggning av pensionerna.			

ETK 2809 0878 1000/2
 TILL PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

**MEDDELANDE ENLIGT 45 § LAGEN OM UTKOMST-
SKYDD FÖR ARBETSLÖSA**

Inkom (pensionsanstalten)

Mottagare	Socialförsäkringskommissionens / Arbetslöshetskassans namn och adress
Pensionsskyddscentralen Semaforbron 7 00520 HELSINGFORS	

FÖRHANDSMEDDELANDE

Efternamn och samtliga förnamn	Personbeteckning
Arbetslöshetsdagpenning beviljad för tiden	mk/dag Summa mk
Ort och tid	Underskrift
Handläggare och telefon:	

MEDDELANDE OM ARBETSPENSIONSBESLUT

☐ Retroaktiv pension utgår inte	Pensionsbelopp summa
☐ Retroaktiv pension utgår för tiden	mk
Tilläggsuppgifter	Pensionsslag
Pensionsanstaltens namn och adress uppges i indrivningsmeddelandets adressfält.	
Ort och tid	Underskrift
Handläggare och telefon:	

MEDDELANDE OM INDRIVNING

Mottagare (pensionsanstaltens namn och adress)							
☐ Yrkandet förfaller. Hela den retroaktiva pensionen får betalas till pensionstagaren							
☐ Retroaktiv pension indrivs enligt nedanstående uträkning							
Perioder för vilka indrivning sker	Betalt till den försäkrade			Indrivet på annat håll för motsvarande tid			Hos pensionsanstalten indrivs summa mk
	Dag-antal	Mk/dag	Summa mk	Dag-antal	Mk/dag	Summa mk	
Betalningsställe (Peninginstitut och kontor / Postgirokonto nr)							
Ort och tid	Underskrift						
Handläggare och telefon:							

Eläkelaitos

TUTKIMUSILMOITUS

Bilaga 12

Käsittelijä

Päivämäärä

Vastaanottaja (ETK täyttää)

Yllä mainittu eläkelaitos on lähettänyt alla mainitun eläkkeenhakijan työkyvyn arvioimista varten lisätutkimuksiin.
Tutkimuspäivämäärä

Eläkkeenhakija (Suku- ja etunimet)

Henkilötunnus

D-nro/Eläkeasian nro

TUTKIMUKSEN
SUORITTAJA Lääkäri tai laitos nimetty Ei nimetty

Nimi ja osoite

TUTKIMUS

 Sisätautitutkimus Kirurginen/
ortopedinen tutkimus Psykiatrinen tutkimus Ergometria Keuhkofunktio Sydänfilmi Röntgen, mikä Sv-B-lausunto tai
vastaava Kuntoutustutkimus Muu, mikä

LISÄTIETOJA

ETK 2962 5000/5

1. ETK:ILLE EDELLEEN LÄHETETTÄVÄKSI

För pensionsanstalten	51 Personbeteckning/föd.tid			Släkt-namn	52 Pensionssökandens/tagarens namn						
	53 54 Boningskommun				Bilaga 13						
Pensionsfallkort ETK 3310 1278 10 000/2	61 Beslutet gavs d mån år		62 Angår	63 Slag	64 Avgörande	65 Bevilj.	66 Inv.-orsak huvuds. annan		67 P-ålder år mån	68 Barn- tillägg	
	69 Pensionsbelopp p/mån grundp. reg. t-f oreg. t-f				71 Ominsk.pens./ engångsutbet.		72 S.ordn. grundp t-f		73 Samordn. grund p/mån		
	74 Pensionsdelar p/mån APL-del KAPL-del FöPL-del LFöPL-del			75 Pensionslagar		76 Övriga P-r ol tr mil ann					
	77 Begynn.dag d mån år		78 Index	79 Upphör från mån år	81 Upphör orsak	82 Betaln. begynn. d mån år		83 Inv.begynnt d mån år		84 Arb.lös Frivill.	
	85 Urspr. beg.dag d mån år		86 P-anstalt	87 PD-nummer		88 Uppl.ger P-anstalt		89			
	92 Anmärkningar					99		Anteckn.av. o.datum			
						04					

INVALIDPENSIONSBESLUT

Givet

Postat

Pensionstagare

Personbeteckning

Pensionsansökan anhangiggjord

BEVILJANDE/FORTSÄTTANDE AV I ARBETSPENSIONSFLAGARNA AVSEDD INVALIDPENSION

PENSIONSSLAG	☐ Full invalidpension		☐ Delpension	
	BÖRJEDAG Arbetsförmågan började		Pensionen börjar	
PENSIONSBELOPP PER MÅNAD				
FORTSÄTTANDE AV PENSIONEN	☐ Pensionen betalas tillsvidare		Pensionen upphör	
	☐ Pensionen är tidsbestämd		Datum	
	Om arbetsförmågan fortsätter därefter skall pensionstagaren sända in nytt läkarutlåtande före			
PENSIONSUTBETALNING	Utbetalningsdag		Första utbetalningen	
	Om utbetalning av pensionen för tiden ges särskilt beslut, sedan meddelande om sjukdagpenning inkommit från Folkpensionsanstaltens lokalbyrå.			
UTBETALNINGSTÄLLE				
TILLÄGGSUPPGIFTER				
UNDERSKRIFT				
BILAGOR	Pensionsuträkning			
ÄNDRINGSSÖKANDE	Om Ni är missnöjd med beslutet, kan Ni genom besvär söka ändring hos pensionsnämnden enligt anvisningarna på framsidan.			
FRÅGOR BESVARAS	Ifall Ni önskar fråga något om beslutet, kan Ni kontakta ärendets handläggare vid pensionsanstalten.			
	Handläggare		Telefon	
	Pensionsanstaltens adress			

HUR KAN BESVÄR ANFÖRAS ÖVER DETTA BESLUT

Var skall besvär anföras

Om Ni är missnöjd med detta beslut, kan Ni inom 30 dagar medelst besvär söka ändring i detta beslut hos pensionsnämnden.

Adressen är: Pensionsnämnden
Semaforbron 7
00520 HELSINGFORS

Hur skall besvär anföras

Besvär skall anföras skriftligt. Ange i besvärsskriften, på vilket sätt Ni anser att beslutet borde ändras. Bifoga också den utredning Ni stöder Er på.

Anteckna i besvärsskriften Er personbeteckning (finns i pensionsbeslutet eller på sjukförsäkringskortet) samt Er adress, och ange den pensionsanstalt, över vars beslut Ni besvärar Er. Foga, om så är möjligt, till besvären en kopia av beslutet. Ifall Era besvär gäller familjepension, ange då också förmånslåtarens namn och personbeteckning.

Adressförändringar, som sker medan besvären handläggs, skall anmälas till pensionsnämndens kansli.

Hur skall besvärsskriften undertecknas

Besvärsskriften skall egenhändigt undertecknas av Er själv eller av den som avfattet skrivelsen. Om Ni inte själv undertecknar besvärsskriften, skall av Er given fullmakt bifogas. Ifall besvärsskriften för Er räkning avfattats av annan person, skall dennes namn, yrke och boningsort uppges.

När skall besvär anföras

Besvärsskriften skall vara hos pensionsnämnden före öppethållningstidens utgång vid pensionsnämndens kansli senast den trettionde (30) dagen efter det Ni fått kännedom om beslutet. Ni anses ha fått kännedom om beslutet den sjunde (7) dagen efter den dag, då beslutet har postats, ifall annat inte visas.

Hur skall besvärsskriften inlämnas

Besvärsskriften kan Ni själv eller Ert ombud insända till pensionsnämnden per post eller inlämna den personligen eller genom bud. Posta försändelsen i så god tid, att den inkommer till pensionsnämnden senast den dag då besvärstiden upphör.

PENSIONSUTRÄKNING

Alderspension

Invalldpension

Familjepension

Arbetslöshetspension

Personbeteckning

Personbeteckning

ARBETSFÖRHÅLLANDEN OCH FÖRETAGARPERIODER SOM BEAKTATS VID UTRÄKNING AV PENSIONEN

APL-arbetsgivares namn, företagareverksamhet och KAPL-löner

Tid

Pensionslön och arbetsinkomst mk/mån samt KAPL-totallöner Upphörandeåret

Pension mk/mån indexjusterad

Arbetsgivarens namn

år dagar mk

de i detta arbetsförhållande erhållna löner som beaktats vid uträkning av den pensionsgrundande löner

index indexjusterad

Pension av arbetsförhållanden och företagareverksamhet

Arbetslöshetsstillägg

Barnstillägg

Pension sammanlagt

Anmärkingar

Bilaga 15

Uppskovsförhöjning

SLUTLIG PENSION

Från

Pensionstagarens/Förmånsåtagarens namn	Personbeteckning	
Samordningsgrund	APL-index	
% av samordningsgrunden		
Folkpensions-/Familjepensionsavdrag		
Samordningsgräns		
Pensioner och ersättningar som beaktats vid samordningen		
Samordningsavdrag		
Det belopp, som arbetspensionen högst får uppgå till efter samordningen		
Anmärkningar		
<p>Syftet med samordningen är att begränsa arbets- och tjänstepensionerna samt ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen, trafikförsäkringslagen och militärtjänstskadelagen till högst 60 procent av de tidigare förtjänsterna. För delpensionen är procenttalet 30. För familjepensionen är procenttalet 45, om förmånstagarna är två, och 30, om det finns endast en förmånstagare.</p> <p>Andra pensioner och ersättningar kan sålunda inverka på beloppet av den i detta beslut beviljade pensionen. Även arbetspensionen kan ensam för sig på basen av stadgandena för pensionens tillväxt gå upp över de nämnda maximigränserna, vilket innebär, att pensionen måste begränsas.</p> <p>Om det i de andra pensionerna och ersättningarna inträffar förändringar, kan ny samordning förrättas. Därför skall förändringar i pensioner och ersättningar omedelbart anmälas till pensionsanstalten.</p> <p>I familjepensionen beaktas endast de pensioner som beviljats på grund av samma dödsfall. Pensionstagarnas övriga pensioner — t.ex. egen ålders- eller invalidpension — inverkar inte på familjepensionsbeloppet.</p>		

Givet

Postat

Pensionstagare

Pensionsbeslutet givet

Personbeteckning

Arbetsgivare

UTBETALNING AV RETROAKTIV PENSION

AT PENSIONSTAGAREN TIDIGARE BEVILJADE ERSÄTTNINGAR

	För tiden	För tiden	För tiden
Sjuktidslön			
Sjukdagpenning			
Arbetslöshetsersättning/ Dagunderstöd			

UTBETALNING AV RETROAKTIV PENSION

SAMMANLAGT

Retroaktivt pensionsbelopp				
Till sjukför- säkringsfonden				
Till arbetsgivaren				
Till arbetskraftskommissionen/ arbetslöshetskassan				
Till pensionstagaren				
Tilläggsuppgifter				

UNDERSKRIFT

ÄNDRINGSSÖKANDE

Om Ni är missnöjd med beslutet, kan Ni genom besvär söka ändring hos pensionsnämnden enligt anvisningarna på frånsidan.

FRÅGOR BESVARAS

Ifall Ni önskar fråga något om beslutet, kan Ni kontakta ärendets handläggare vid pensionsanstalten.

Handläggare

Telefon

Pensionsanstaltens adress

HUR KAN BESVÄR ANFÖRAS ÖVER DETTA BESLUT

Var skall besvär anföras

Om Ni är missnöjd med detta beslut, kan Ni inom 30 dagar medelst besvär söka ändring i detta beslut hos pensionsnämnden.

Adressen är: Pensionsnämnden
Semaforbron 7
00520 HELSINGFORS

Hur skall besvär anföras

Besvär skall anföras skriftligt. Ange i besvärsskriften, på vilket sätt Ni anser att beslutet borde ändras. Bifoga också den utredning Ni stöder Er på.

Anteckna i besvärsskriften Er personbeteckning (finns i pensionsbeslutet eller på sjukförsäkringskortet) samt Er adress, och ange den pensionsanstalt, över vars beslut Ni besvärar Er. Foga, om så är möjligt, till besvären en kopia av beslutet. Ifall Era besvär gäller familjepension, ange då också förmånslåtarens namn och personbeteckning.

Adressförändringar, som sker medan besvären handläggs, skall anmälas till pensionsnämndens kansli.

Hur skall besvärsskriften undertecknas

Besvärsskriften skall egenhändigt undertecknas av Er själv eller av den som avfattat skrivelsen. Om Ni inte själv undertecknar besvärsskriften, skall av Er given fullmakt bifogas. Ifall besvärsskriften för Er räkning avfattats av annan person, skall dennes namn, yrke och boningsort uppges.

När skall besvär anföras

Besvärsskriften skall vara hos pensionsnämnden före öppethållningstidens utgång vid pensionsnämndens kansli senast den trettionde (30) dagen efter det Ni fått kännedom om beslutet. Ni anses ha fått kännedom om beslutet den sjunde (7) dagen efter den dag, då beslutet har postats, ifall annat inte visas.

Hur skall besvärsskriften inlämnas

Besvärsskriften kan Ni själv eller Ert ombud insända till pensionsnämnden per post eller inlämna den personligen eller genom bud. Posta försändelsen i så god tid, att den inkommer till pensionsnämnden senast den dag då besvärstiden upphör.

Datum

Folkpensionsanstalten
Sjukförsäkringsfonden
Nordenskiöldsgatan 12
00250 HELSINGFORS

Beslut om utbetalning av retroaktiv pension givet

Pensionsbeslutet givet

PENSIONS- TAGARE	Släktnamn	Förnamn
	Personbeteckning	Folkpensionsanstaltens lokalbyrå
UTBETAL- NING AV RETRO- AKTIV DEL	Av den invalidpension, som genom ovan sagda beslut beviljats pensionstagaren retroaktivt, betalas medelst beslut enligt 4 d § 4 mom. APL till sjukförsäkringsfonden mark, som fördelar sig på olika år enligt följande:	
	Ar	Mk

ETK 2322 06 84 10.000 TK

Kansaneläkelaitos
Sairausvakuutusrahasto
Nordenskiöldinkatu 12
00250 HELSINKI

Päätös takautuvan eläkkeen maksamisesta annettu

Eläkepäätös annettu

ELÄKKEEN- SAAJA	Sukunimi	Etinimet
	Henkilötunnus	Kansaneläkelaitoksen paikallistoimisto
TAKAUTUVAN OSAN MAKSAMINEN	Eläkkeensaajalle edellä mainitun päätöksen mukaan takautuvasti myönnetystä työkyvyttömyyseläkkeestä on TEL 4 d §:n 4 momentin mukaan päätetty suorittaa sairausvakuutusrahastolle markkaa, joka jakautuu eri vuosille seuraavasti:	
	Vuosi	Mk

ÄNDRINGSBESLUT

Bilaga 19

Givet

Postat

Pensionstagare

Personbeteckning

Tidigare beslut givet

ÄNDRING AV I ARBETSPENSIONSLAGARNA AVSEDD INVALIDPENSION

DAG FÖR ÄNDRING	Arbetsförmågan förändrades	Pensionen ändras till		Datum
		☐ Full invalidpension	☐ Del pension	
PENSIONSBELOPP PER MÅNAD				
FORTSÄTTANDE AV PENSIONEN	☐ Pensionen betalas till vidare			
	☐ Pensionen är tidsbestämd	Pensionen upphör		
	Om arbetsförmågan fortsätter därefter skall pensionstagaren sända in nytt läkarutlåtande före			Datum
PENSIONSUTBETALNING	Utbetalningsdag	Första utbetalningen		
	Om utbetalning av pensionen för tiden ges särskilt beslut, sedan meddelande om sjukdagpenning inkommit från Folkpensionsanstaltens lokalbyrå.			
UTBETALNINGSTÄLLE				
TILLÄGGSUPPGIFTER				
UNDERSKRIFT				
BILAGOR	Pensionsuträkning			
ÄNDRINGSSÖKANDE	Om Ni är missnöjd med beslutet, kan Ni genom besvär söka ändring hos pensionsnämnden enligt anvisningarna på framsidan.			
FRÅGOR BESVARAS	Ifall Ni öskar fråga något om beslutet, kan Ni kontakta ärendets handläggare vid pensionsanstalten.			
	Handläggare		Telefon	
	Pensionsanstaltens adress			

HUR KAN BESVÄR ANFÖRAS ÖVER DETTA BESLUT

Var skall besvär anföras

Om Ni är missnöjd med detta beslut, kan Ni inom 30 dagar medelst besvär söka ändring i detta beslut hos pensionsnämnden.

Adressen är: Pensionsnämnden
Semaforbron 7
00520 HELSINGFORS

Hur skall besvär anföras

Besvär skall anföras skriftligt. Ange i besvärsskriften, på vilket sätt Ni anser att beslutet borde ändras. Bifoga också den utredning Ni stöder Er på.

Anteckna i besvärsskriften Er personbeteckning (finns i pensionsbeslutet eller på sjukförsäkringskortet) samt Er adress, och ange den pensionsanstalt, över vars beslut Ni besvärar Er. Foga, om så är möjligt, till besvären en kopia av beslutet. Ifall Era besvär gäller familjepension, ange då också förmånslätarens namn och personbeteckning.

Adressförändringar, som sker medan besvären handläggs, skall anmälas till pensionsnämndens kansli.

Hur skall besvärsskriften undertecknas

Besvärsskriften skall egenhändigt undertecknas av Er själv eller av den som avfattat skrivelsen. Om Ni inte själv undertecknar besvärsskriften, skall av Er given fullmakt bifogas. Ifall besvärsskriften för Er räkning avfattats av annan person, skall dennes namn, yrke och boningsort uppges.

När skall besvär anföras

Besvärsskriften skall vara hos pensionsnämnden före öppethållningstidens utgång vid pensionsnämndens kansli senast den trettionde (30) dagen efter det Ni fått kännedom om beslutet. Ni anses ha fått kännedom om beslutet den sjunde (7) dagen efter den dag, då beslutet har postats, ifall annat inte visas.

Hur skall besvärsskriften inlämnas

Besvärsskriften kan Ni själv eller Ert ombud insända till pensionsnämnden per post eller inlämna den personligen eller genom bud. Posta försändelsen i så god tid, att den inkommer till pensionsnämnden senast den dag då besvärstiden upphör.

AVSLAGSBESLUT

Givet

Postat

Pensionsökande

Personbeteckning

Pensionsansökan anhängiggjord

AVSLAG PÅ I ARBETSPENSIONSLAGARNA AVSEDD PENSIONSANSÖKAN

ÄNDRINGSSÖKANDE

Om Ni är missnöjd med beslutet, kan Ni genom besvär söka ändring hos pensionsnämnden enligt anvisningarna på framsidan.

FRÅGOR BESVARAS

Ifall Ni öskar fråga något om beslutet, kan Ni kontakta ärendets handläggare vid pensionsanstalten.

Handläggare

Telefon

Pensionsanstaltens adress

HUR KAN BESVÄR ANFÖRAS ÖVER DETTA BESLUT

Var skall besvär anföras

Om Ni är missnöjd med detta beslut, kan Ni inom 30 dagar medelst besvär söka ändring i detta beslut hos pensionsnämnden.

Adressen är: Pensionsnämnden
Semaforbron 7
00520 HELSINGFORS

Hur skall besvär anföras

Besvär skall anföras skriftligt. Ange i besvärsskriften, på vilket sätt Ni anser att beslutet borde ändras. Bifoga också den utredning Ni stöder Er på.

Anteckna i besvärsskriften Er personbeteckning (finns i pensionsbeslutet eller på sjukförsäkringskortet) samt Er adress, och ange den pensionsanstalt, över vars beslut Ni besvärar Er. Foga, om så är möjligt, till besvären en kopia av beslutet. Ifall Era besvär gäller familjepension, ange då också förmånslåtarens namn och personbeteckning.

Adressförändringar, som sker medan besvären handläggs, skall anmälas till pensionsnämndens kansli.

Hur skall besvärsskriften undertecknas

Besvärsskriften skall egenhändigt undertecknas av Er själv eller av den som avfattat skrivelsen. Om Ni inte själv undertecknar besvärsskriften, skall av Er given fullmakt bifogas. Ifall besvärsskriften för Er räkning avfattats av annan person, skall dennes namn, yrke och boningsort uppges.

När skall besvär anföras

Besvärsskriften skall vara hos pensionsnämnden före öppethållningstidens utgång vid pensionsnämndens kansli senast den trettionde (30) dagen efter det Ni fått kännedom om beslutet. Ni anses ha fått kännedom om beslutet den sjunde (7) dagen efter den dag, då beslutet har postats, ifall annat inte visas.

Hur skall besvärsskriften inlämnas

Besvärsskriften kan Ni själv eller Ert ombud insända till pensionsnämnden per post eller inlämna den personligen eller genom bud. Posta försändelsen i så god tid, att den inkommer till pensionsnämnden senast den dag då besvärstiden upphör.

Datum

Pensionstagare

Personbeteckning

...

Pensionsansökan anhängiggjord

I DETTA BESLUT FÅR ÄNDRING INTE SÖKAS. I DET SLUTLIGA BESLUTET, SOM GES SENARE, HAR NI RÄTT ATT SÖKA ÄNDRING.

FRÅGOR BESVARAS	Ifall Ni öskar fråga något om beslutet, kan Ni kontakta ärendets handläggare vid pensionsanstalten.	
	Handläggare	Telefon
	Pensionsanstaltens adress	

ETK 2345 10.84 4.000

VÄLIAIKAINEN ELÄKEPÄÄTÖS

Päivämäärä

Eläkkeensaaja

Henkilötunnus

Eläkehakemuksen vireilletulopäivä

TÄSTÄ PÄÄTÖKSESTÄ ETTE VOI VALITTA A. TEILLÄ ON VALITUSOIKEUS MYÖHEMMIN ANNETTAVASTA LOPULLISESTA PÄÄTÖKSESTÄ.

ETK 2345 10.84 4 000 00

NEUVOJA ANTAA

Mikali Teillä on kysyttävää päätöksestä, voitte kään tyä eläkelaitoksen käsittelijän puoleen.

Eläkekäsittelijän nimi

Puhelin

Eläkelaitoksen osote

invalidpension

INVALIDPENSION

Pensionen börjar

Full invalidpension betalas i allmänhet från början av den månad som följer efter det den i sjukförsäkringslagen avsedda primärtiden har upphört. Om primärtid inte har fastställts, betalas pensionen från ingången av den månad som följer efter det arbetsoförmågan börjat.

Ändring eller indragning av pensionen

Om pensionstagaren börjar förvärvsarbete skall pensionstagaren meddela detta till pensionsanstalten.

Full invalidpension

Ändring av full invalidpension till delpension tas till övervägande, när pensionstagaren på nytt orkar förvärvsarbete och förtjänar mer än 40 procent av sina tidigare förvärvsinkomster.

Delpension

Indragning av delpension övervägs, när pensionstagarens förvärvsinkomster är mer än 60 procent av de tidigare förvärvsinkomsterna.

När det övervägs om pensionen skall indras eller inte, beaktas utöver medicinska omständigheter även exempelvis förändringar i sysselsättningsläget eller vidareutbildning. Pensionen indras inte på grund av tillfälliga eller obetydliga förvärvsinkomster.

Tidsbestämd pension

När pension beviljats för viss tid, skall pensionstagaren till pensionsanstalten insända en ny utredning över sitt hälsotillstånd, om arbetsoförmågan fortsätter ännu efter det den fastställda pensionstiden gått till ända. Om det av utredningen framgår att arbetsoförmågan fortsätter, då ges ett nytt beslut om fortsatt utbetalning av pensionen.

Tillsvidare beviljad pension

Pension som beviljats tillsvidare fortsätter så länge grunderna för beviljandet förblir oförändrade. Vid behov kan pensionsanstalten likväl be pensionstagaren insända ett nytt läkarintyg om sitt hälsotillstånd.

Om arbetsförmågan har förändrats, kan full invalidpension ändras till delpension eller helt och hållet indras.

Pensionens omvandling till ålderspension

Invalidpension omvandlas till ålderspension när pensionstagaren fyller 65 år. Särskild ansökan behövs inte för detta.

Pensionsgrundande lön eller arbetsinkomst

På den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten inverkar inte de förvärvsinkomster en person intjänat efter det kalenderår då han fyllde 63 år.

Arbetslöshetstillägg

Om en person fått dagunderstöd från arbetslöshetskassa, utökas pensionen med ett arbetslöshetstillägg. Detta gäller dock inte pension som utbetalas med stöd av lagarna om pension för företagare och för lantbruksföretagare.

Dagunderstöd under det år då arbetsoförmågan börjar och året innan ger inte rätt till arbetslöshetstillägg.

Barntillägg

Pensionen utökas med ett barntillägg för barn yngre än 18 år. Tilläggets storlek beror på pensionstagarens födelseår. Tillägg ges inte i APL- eller KAPL-pension för år 1939 eller därefter född och inte i FöPL- eller LFöPL-pension för år 1947 eller därefter född pensionstagare.

Indexjustering

Pensionen justeras alltid i januari att motsvara ändringen i APL-index. Förhöjningens storlek fastställs av social- och hälsovårdsministeriet.

Beskattning av pensionen

Skatt innehålles från den i arbetspensionslagarna avsedda invalidpensionen. När pensionen börjar skall pensionstagaren insända sin skattebok till pensionsanstalten. Om anstalten inte får skatteboken, måste skatt innehållas enligt den högsta procentsatsen för innehållning.

Skattebyrån räknar på pensionstagarens begäran ut den personliga innehållningsprocenten i skatteboken. Vid uträkningen beaktas även folkpensionen.

De därpåföljande åren sänder skattemyndigheten besked om innehållningsprocenten direkt till pensionsanstalten. Någon skattebok behöver sålunda inte mera sändas till pensionsanstalten.

Pensionsanstalten sänder uppgifter både om de utbetalda pensionerna och den innehållna förskottsskatten till såväl pensionstagaren som skattemyndigheten. Pensionstagaren behöver sålunda inte längre lämna dessa uppgifter till skattemyndigheten.

Adressändring eller nytt utbetalningsställe

Om pensionstagaren flyttar eller önskar få sin pension till ett annat utbetalningsställe än tidigare skall detta meddelas pensionsanstalten.

Arbetspensionslagarna

- APL = Lagen om pension för arbetstagare
- KAPL = Lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (gäller arbete inom lantbruks-, skogs-, byggnads- och hamnbranscherna)
- FöPL = Lagen om pension för företagare
- LFöPL = Lagen om pension för lantbruksföretagare

MUUTOSPÄÄTÖS

Antopäivä

Postiinjättöpäivä

Eläkkeensaaja

Edunjättäjä

Henkilötunnus

Aikaisempi päätös annettu

POHJOISMAISTA SOSIAALITURVASOPIMUSTA SOVELTAEN MYÖNNETYN TYÖELÄKKEEN MUUTTAMINEN

MUUTTUMIS- PÄIVÄ	Eläke muuttuu	Päivämäärä
	☐ tulevan ajan eläkkeeksi	☐ vapaakirjaeläkkeeksi
ELÄKKEEN MÄÄRÄ	Eläkkeen määrä kuukaudessa/indeksi	
ELÄKKEEN JATKUMINEN	☐ Eläke maksetaan toistaiseksi	☐ Eläke päättyy
ELÄKKEEN MAKSU	Maksupäivä	Maksupaikka
	Takautuvan ajan 1.1. - 30.9.1982 osalta tulette saamaan erillisen päätök- sen myöhemmin. Erotuseläkettä ei suoriteta tältä ajalta.	
LIITTEENÄ	Eläkelaskelma	
ALLEKIRJOITUS	Paikka ja aika	

Pohjoismaista myönnettyjen työeläkkeiden yhdistäminen

Uusi pohjoismainen sosiaaliturvasopimus tuli voimaan 1.1.1982. Sopimuksen 23 artiklassa on määräykset eri pohjoismaista tulevien työeläkkeiden laskemisesta silloin, kun useammassa kuin yhdessä pohjoismaassa täyttyvät edellytykset eläkkeeseen, jossa on otettu huomioon ns. tuleva palvelusaika eläkeiän täyttämiseen asti. Tällainen eläke myönnetään ainoastaan siitä maasta, josta maksettava tulevaan palvelusaikaan perustuva osa eläkkeestä on suurin. Toisista pohjoismaista myönnetään eläke, joka kussakin maassa on karttunut todellisen palvelusajan perusteella.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen 34 artiklan 3 kappaleen mukaan lasketaan myös sopimuksen voimaantullessa maksettavina olleet eläkkeet uudelleen edellä selostettua laskentasäännöstä soveltaen. Tämä laskeminen ei saa kuitenkaan johtaa siihen, että eläkkeensaajan eri pohjoismaista saamien työeläkkeiden yhteismäärä alenisi.

Uuden sosiaaliturvasopimuksen mukainen laskentasääntö tekee aikaisempaan sopimukseen sisältyneen erotuseläkkeen tarpeettomaksi, joten tällaista eläkettä ei enää tule suoritettavaksi 31.12.1981 jälkeiseltä ajalta.

HUR KAN BESVÄR ANFÖRAS ÖVER DETTA BESLUT

Var skall besvär anföras

Om Ni är missnöjd med detta beslut, kan Ni inom 30 dagar medelst besvär söka ändring i detta beslut hos pensionsnämnden.

Adressen är: Pensionsnämnden
Semaforbron 7
00520 HELSINGFORS

Hur skall besvär anföras

Besvär skall anföras skriftligt. Ange i besvärsskriften, på vilket sätt Ni anser att beslutet borde ändras. Bifoga också den utredning Ni stöder Er på.

Anteckna i besvärsskriften Er personbeteckning (finns i pensionsbeslutet eller på sjukförsäkringskortet) samt Er adress, och ange den pensionsanstalt, över vars beslut Ni besvärar Er. Foga, om så är möjligt, till besvären en kopia av beslutet. Ifall Era besvär gäller familjepension, ange då också förmånslåtarens namn och personbeteckning.

Adressförändringar, som sker medan besvären handläggs, skall anmälas till pensionsnämndens kansli.

Hur skall besvärsskriften undertecknas

Besvärsskriften skall egenhändigt undertecknas av Er själv eller av den som avfattat skrivelsen. Om Ni inte själv undertecknar besvärsskriften, skall av Er given fullmakt bifogas. Ifall besvärsskriften för Er räkning avfattats av annan person, skall dennes namn, yrke och boningsort uppges.

När skall besvär anföras

Besvärsskriften skall vara hos pensionsnämnden före öppethållningstidens utgång vid pensionsnämndens kansli senast den trettionde (30) dagen efter det Ni fått kännedom om beslutet. Ni anses ha fått kännedom om beslutet den sjunde (7) dagen efter den dag, då beslutet har postats, ifall annat inte visas.

Hur skall besvärsskriften inlämnas

Besvärsskriften kan Ni själv eller Ert ombud insända till pensionsnämnden per post eller inlämna den personligen eller genom bud. Posta försändelsen i så god tid, att den inkommer till pensionsnämnden senast den dag då besvärstiden upphör.

PENSIONSÄMNDEN**BESVÄRSANVISNING**

Vad den bör göra, som är missnöjd med pensionsnämndens beslut och önskar få beslutet prövat i högre besvärinstans.

Var skall besvär anföras

Den som är missnöjd med detta beslut kan däri medelst besvär söka ändring hos försäkringsdomstolen. Dess adress är:

Lönrotsgatan 13, 00120 HELSINGFORS 12

Hur skall besvär anföras

Besvär skall anföras skriftligt. Besvärsskriften skall egenhändigt undertecknas av besväranden eller av den som avfattet skrivelsen. Har annan än besväranden avfattet skrivelsen skall dennes yrke och hemort anges samt av besväranden given fullmakt bifogas. Pensionsnämndens beslut i original eller i till riktigheten bestyrkt avskrift skall bifogas besvärsskriften.

När skall besvär anföras

Besvärsskriften skall vara hos försäkringsdomstolen före tjänstetidens utgång senast den trettionde (30) dagen efter den dag, då besväranden tog del av beslutet. Insändes besvären per post, skall de inlämnas till posten i så god tid, att postförsändelsen med ineliggande besvär eller ock anmälan om att försändelsen anlönt till adressortens postanstalt inkommer till försäkringsdomstolen före utgången av ovannämnda besvärstid.

Besväranden anses ha tagit del av beslutet, om annat i samband med besvären icke påvisas, den sjunde (7) dagen efter den dag, då beslutet försett med den adress besväranden uppgivit av pensionsnämnden inlämnats till posten. I annat fall anses delgivningen ha skett den dag, då beslutet enligt därpå gjord anteckning givits till vederbörande eller dennes ombud eller till bud med uppdrag att hämta beslutet.

Hur skall besvärsskriften inlämnas

Besvärsskriften kan besväranden eller dennes ombud antingen personligen eller genom bud inlämna, eller också på eget ansvar per post och försedd med postavgift enligt gällande post-taxa insända till försäkringsdomstolen.